

LIChAMELIJKE OPVOEDING

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

jaargang 98 - 27 aug. 2010

7

**Topic:
Motivatie/
gedragsproblemen**

Nieuwe directeur KVLO

Ter discussie: 3+2...

Inschrijven studiedagen

3+2 = een *fit* idee

www.3plus2.nl

Stiller sporten..? Het kan!

Voorkom:
Hoofdpijn - vermoeidheid - oorsuizingen
stemproblemen en gehoorschade

Bel: 0497-387005 of kijk op
www.stille-sportzaal.nl

info@acour.com
www.acour.com

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De jongste generatie zaalscheidingen
Trenomat Acoustic®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

SNOWBREAKS.NL
BY ROCKS & RIVERS

Wintersportkampen
Educatieve Winterkampen
Gletsjer-skikampen
Bergsportkampen

www.snowbreaks.nl

Skiland organiseert al jaren de leukste en veiligste wintersportkampen voor scholen. Professioneel georganiseerd, betrokken bij de uitvoering, open in onze houding.

SKILAND
SKIKAMPEN

De voordelen van een schoolskikamp met Skiland:

- Professioneel & Veilig, gecertificeerd door TÜV Nederland volgens de voorwaarden van de VeBON
- Zelfopgelegde hoge(re) normen, zoals helmen voor alle snowboarders
- Nederlandstalige goed opgeleide CREW, gedurende het kamp continu bij de deelnemers betrokken
- De CREW zorgt voor grote extra veiligheid én een onverslaanbare sfeer voor alle deelnemers
- Uw contactpersoon in NL is uw kampleider ter plaatse, dus altijd op de hoogte van de afspraken
- Compleet programma voor alle niveaus, inclusief avondactiviteiten

Liever zelf organiseren? Nieuw: Skiland Basiskamp
Vraag naar onze extra lage prijzen en mogelijkheden.

Skiland | www.skikamp.nl | 020 489 3818 | info@skikamp.nl

INHOUD

Topic

Motivatíe/gedragsproblemen

Ettertjes zijn van alle tijden. Het 'in het gareel houden' van kinderen die afwijkend gedrag vertonen is altijd een uitdaging. Het eerste artikel geeft een wijze van werken met groepen en de omgang met de dynamiek daarvan. In de andere artikelen exemplarische voorbeelden hoe je in verschillende omgevingen kunt omgaan met kinderen die afwijkend gedrag vertonen. In het laatste artikel wordt een onderzoek aangehaald waarbij de invloed van samengaan van bbl- en thv-leerlingen op het gedrag wordt bekeken.

- 06** | Beïnvloeding van gedragsproblematiek: een klasse(n)spel! / *Ivo Dokman en Roel van Beusekom*
- 12** | Gedragsproblematiek op het Wellant college / *Celine de Rooij*
- 16** | Goed georganiseerde sport als middel / *Sebastiaan Nederhoed*
- 24** | 'Meester, ik word helemaal gek van ze!' / *gesprek van Maarten Massink met Adrie de Herdt*

Praktijk

- 24** | 'Meester, ik word helemaal gek van ze!' / *gesprek van Maarten Massink met Adrie de Herdt*
- 28** | Springen en rennen, jezelf leren kennen / *Maarten Massink*
- 32** | Trainingsprogramma voor BSM / *Dennis Witsiers*

Rubriek

- 05** | Eerste pagina
- 19** | Van het hoofdbestuur / *Notulen Voorjaarsvergadering*
- 22** | IRP-Praktijk
- 35** | Onderwijs PO / *Basisinventarislijst PO 2010 on-line*
- 39** | Ter discussie / *3+2 een fit idee, doe daar goede dingen mee!*
- 40** | Ter discussie / *3+2 een vet/fit idee. maar wat kan ik ermee?*
- 51** | Webredactie
- 52** | VMBO in Beweging
- 53** | Scholing
- 54** | Laatste pagina

En verder

- 15** | Oproep voor rolstoelers in de gymles / *Froukje Tilstra*
- 36** | (S)Cool on wheels / *Céline van Oosterhout*
- 42** | Ontplegezontatie / *Jan Rijpstra*
- 45** | Bewegingsonderwijs en sport, de verlegenheid voorbij / *Harry Stegeman*
- 50** | Aanvulling op het BSM-artikel van LO 5
- 52** | Cees Klaassen nieuwe directeur KVLO

KVLOweb.nl

FOTO OMSLAG: ANITA RIEMERSMA
PRAKTIJKCOVER: HANS DIJKHOFF

Motorische Remedial Teaching volgens Calo-methodiek

Basiscursus

Per september 2010 start de School of Human Movement & Sports van Windesheim opnieuw de basiscursus MRT. De cursus richt zich op het omgaan met verschillen tussen leerlingen en het bieden van speciale leerlingenzorg in het bewegingsonderwijs. Aansluitend op uw eigen praktijk wil de cursus ondersteuning bieden in het opzetten en/of uitbouwen van MRT op uw eigen school. Met één bijeenkomst per maand en opdrachten in de eigen praktijk bieden we u de kans om uw eigen kennis en ervaring met speciale leerlingenzorg in het bewegingsonderwijs uit te breiden.

Verdiepingscursus

Ook start in september 2010, als vervolg op de basiscursus, de verdiepingscursus MRT. Hierin worden onderwerpen als motorisch leren, leerlingvolgsystemen en passend bewegingsonderwijs verder uitgewerkt. Daarnaast begeleiden wij u bij het uitvoeren van een praktijkonderzoek naar keuze.

Windesheim Informatiecentrum
0900 - 8899
Campus 2-6, Zwolle
info@windesheim.nl
www.windesheim.nl

het gebeurt op windesheim

Veel verzekeringsvoordeel voor KVLO leden!

Speciaal voor KVLO leden is er veel voordeel te halen op alle verzekeringspremies. Zo is er een exclusief KVLO-verzekeringspakket samengesteld voor alle schadeverzekeringen en er is ook een zeer voordelige ziektekostenverzekering. Minimaal 20% korting op de bruto schadeverzekeringspremie en nog 12% pakketkorting mogelijk!

Kijk snel op
www.kvloverzekerings.nl
voor alle informatie
of bel 023 - 751 00 00.

www.kvloverzekerings.nl

KVLO verzekeringen is een samenwerking tussen Elswout AssurantieGroep en de KVLO

Verkiezingsprogramma's en regeerakkoorden

EEERSTE PAGINA
DOOR JAN RIJPSRA

Het papier is gewillig en de woorden zijn mooi. "Wij hebben ook een passage over sport, bewegen, gezondheid, Olympische ambities, WK voetbal". Maar wat zeggen zulke passages nu echt? Geven ze een zekerheid dat er ook iets in het regeerakkoord komt te staan als die partijen gaan regeren? Ik volg de onderhandelingen op de voet en ben nog eens naar een eveneens moeilijke formatie gaan kijken, die van november 1972 tot mei 1973 toen het bijna een half jaar duurde voordat het kabinet beëdigd werd.

Den Uyl 1973-1977

Nieuw is de aandacht voor sport niet. Zo was er bijna 40 jaar geleden ook veel aandacht voor sport, accommodaties en lichamelijke opvoeding. De jaren zeventig waren sowieso een interessante politieke tijd waar ineens een progressief kabinet onder leiding van Joop den Uyl het licht zag. En eerlijk is eerlijk dit kabinet maakte werk van sportbeleid met een heel duidelijk accent op de sportieve recreatie. Het was geen gemakkelijke formatie omdat er maar liefst vijf partijen in het kabinet vertegenwoordigd waren: KVP, ARP, PvdA, D66 en PPR. Inmiddels zitten KVP en ARP in het CDA en is de PPR opgegaan in Groen Links. Er volgde een hele moeizame en lange formatie en het was vooral een zaak om het iedereen zoveel mogelijk naar de zin te maken vandaar dat er een zeer uitgebreid regeerakkoord kwam waarin duidelijk stond aangegeven voor welke partijen bepaalde beleidszaken prioriteit kregen. Ook voor de sportbeoefening kwam een uitvoerige passage en de meest in het oog springende geef ik hierbij weer: "Er komt een nationaal sportbeleid ter bevordering van de sport als actieve en passieve recreatie, met landelijke planning van de noodzakelijke voorzieningen

en rijksbijdragen in stichtingskosten en exploitatiekosten van sportaccommodaties. Daarbij genieten voorzieningen ten behoeve van de zgn. breedtesportbeoefening voorrang boven topsportaccommodaties. De maatschappelijke begeleiding van de topsport wordt gestimuleerd. In de veranderingsprocessen die in onze samenleving gaande zijn, is een toespitsing van het welzijnsbeleid toevertrouwd aan het ministerie van CRM. Het gaat hier om het scheppen van optimale kansen voor de sociaal-culturele vorming en creatieve ontwikkeling, om het bevorderen van een verantwoorde sportbeoefening en recreatie.

In dichtbevolkte gebieden, met name in de randstad, domineert vaak het beton en is er te weinig recreatiegelegenheid. Dit vraagt onder meer groen om de steden; integratie van recreatieve en landschappelijke elementen in nieuwe wijken; aanleg van sportcomplexen en speelterreinen, zowel t.b.v. de georganiseerde sport als de recreatieve sportbeoefening".

Het gevolg is dat de rijksoverheid een duidelijk stempel op de sportieve recreatie gaat zetten en daar beleid voor ontwikkelt.

En nu anno 2010: Rutte-Verhagen?

Ook nu zijn het gecompliceerde onderhandelingen. Een minderheidskabinet met gedoogsteun is nieuw maar niet onwerkbaar. Of er daadwerkelijk een minderheidskabinet gaat komen durf ik nu nog niet te voorspellen. Los van welk kabinet er gaat komen liggen er kansen voor de sport en de lichamelijke opvoeding. De verkiezingsprogramma's beloven veel maar de partijen zullen het wel waar moeten maken. Twee honderd miljoen euro extra voor sportbeoefening uit de opbrengsten van loterijen is een nobel streven maar als dit bijvoorbeeld ten

koste gaat van de opbrengst van de Staatsloterij, dan heeft de minister van Financiën weer een probleem. Tijdens de formatiebesprekingen brengen maatschappelijke instellingen, sportorganisaties, gemeenten enz. hun wensen onder de aandacht van de onderhandelaars. Ook NOC*NSF stuurde een uitgebreide brief waarin ondermeer hun standpunten ten aanzien van sportbeoefening en accommodaties naar voren werden gebracht. Ook de sportbeoefening op de scholen werd genoemd. Tja, op dit punt is het jammer dat er niet een gezamenlijke brief naar de partijen is gestuurd. Want sport op school is wezenlijk iets anders dan bewegingsonderwijs, lichamelijke opvoeding of bewegen en sport. En als er aandacht voor sportaccommodaties moet komen dan wel graag met een duidelijke prioriteit voor het gebruik door het onderwijs. Ons vakgebied is meer dan voorbereiden op een sportieve cultuur! Daarom zal ook de KVLO een brief naar de onderhandelaars sturen waarin ze aandacht zal vragen voor: de campagne 3+2 = een fit idee; het belang van vakonderwijs en beweegteams; bewegen en sport in het mbo en het accommodatievraagstuk. Het zou heel mooi zijn als het nieuwe kabinet deze inbreng als uitgangspunt voor nieuw beleid voor ons vakgebied in het regeerakkoord zou willen opnemen. Waar een wil is, is een weg en wij werken graag mee om die weg te vinden! Een goed schooljaar toegewenst!

COLOFON LICHAAMELIJKE OPVOEDING is een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO)

Redactie: Hans Dijkhoff (hoofdredacteur) Maarten Massink (praktijkredacteur) Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster) **Redactieraad:** Hilde Bax, Marianne van Bussel, Lars Borghouts, Frank Jacobs, Mark Jan Mulder, Chris Mooij, Jorg Radstake, Sebastiaan Platvoet, Jan Faber, Peter Barendse. **Redactieadres:** KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, e-mail: redactie@kvlo.nl. **Abonnement Lichamelijke Opvoeding:** Jaarabonnement € 60,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 3,- (excl. verzendkosten) **Handelsadvertenties:** Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort, fax: 023 571 7680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com www.bureauvanvliet.com. **Verschijningsdata 2010:** 29 jan., 26 feb., 26 maart, 30 april, 28 mei, 25 juni, 27 aug., 24 sept., 29 okt., 26 nov., 17 dec. **Druk:** Drukkerij Ten Brink Meppel, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 0522 855 111. **Vormgeving+Opmaak:** FIZZ reclame+communicatie, Stationsweg 44a, 7941 HC Meppel. Tel.: 0522 246 162. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Mededelingen vanwege de vereniging en artikelen, die het beleid van de vereniging raken, zijn voor verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur. **Dagelijks bestuur KVLO:** G. van Driel, voorzitter - mw. drs. B. Zandstra, secretaris - mw M. G. van Bussel, penningmeester - H.K. Evers - e-mail: bestuur@kvlo.nl. **Secretariaat Thomas Groepering:** Drs F. Huijboom, P. Potterstraat 26, 5143 GX Waalwijk, tel.: 041 633 3022, e-mail: fred.huijboom@wxs.nl. **Ledenadministratie:** abonnementen en personeelsadvertenties: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist. fax: 030 691 2810, e-mail: ledenadm@kvlo.nl site: www.kvlo.nl. Opzeggingen dienen aangetekend te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar (kandidaatleden vóór 1 augustus). De opzeggingen worden door de KVLO bevestigd. **Contributie KVLO:** zie de website of neem contact op met onze ledenadministratie **ISSN-nummer: 0024-2810 telefoon: ledenadministratie 030 693 7676, algemeen 030 692 0847. Bezoekadres:** Zinzendorflaan 9. **De afdeling rechtpositie is bereikbaar via e-mail: irp@kvlo.nl of telefoonnummer 030 693 7678.**

Beïnvloeding van gedragsproblematiek: een klasse(n)spel!

De ene klas is de andere niet en het is soms verbazingwekkend om te merken hoe gemakkelijk het lesgeven gaat in de ene groep en hoe moeilijk het is binnen een andere klas, de docent is immers dezelfde. In dit programma gaan we in op een aantal factoren die een rol spelen tijdens het beïnvloedingsproces dat wij onderwijs noemen.

Door: Ivo Dokman en Roel van Beusekom

Tijdens de studiedag voortgezet onderwijs van 16 juni jl. in Zwolle bezocht de redactie de workshop van Roel van Beusekom over probleemgedrag in de les. Met het topic 'Motivatatie en gedragsproblemen' op komst een mooie gelegenheid de workshopleider te vragen naar de achtergrondinformatie bij zijn workshop. Dit heeft geleid tot het volgende artikel dat een compilatie is van bronnen die Roel gebruikt bij het geven van cursussen die hij samen met Ivo Dokman geeft over dit onderwerp.

Groepsdynamica

We onderscheiden de rol van de docent en zijn/haar invloed op de groep, we gaan in op de groepsdynamische processen binnen een klas en bekijken de effecten van interventies vanuit de intentie en op het effect. Wij starten door met elkaar in de sportzaal te beginnen. Vanuit onze achtergrond speelt bewegen een belangrijke rol om menselijk gedrag te duiden en te beïnvloeden. Het gedrag dat mensen laten zien in bewegen, heeft grote overeenkomsten met de wijze van doen in het dagelijks leven (ADL). Dit gegeven gebruiken wij als aangrijpingspunt om mensen bewust te maken van hun gedrag. Wanneer er een wens ligt tot verandering, zullen wij ondersteunen en interveniëren om een gedragsverandering en – behoud te realiseren (zie o.a. ASE-model op pag. 7).

In het programma staan we nadrukkelijk stil bij 'ruimte nemen en ruimte geven'. Dit betekent voor de docent: op welke manier en wanneer stel ik grenzen, maak ik afspraken en hoe consequent ga ik daarmee om (ruimte nemen) ten opzichte van oprechte interesse en complimenten naar de deelnemers, empathisch vermogen et cetera (ruimte geven). Een docent is altijd op zoek naar een optimale balans, waarbij een groep, team of klas tevreden is, jij als docent tevreden bent, én er het gewenste resultaat (uitslag/cijfers et cetera) gehaald kan worden.

Goede sfeer is voorwaarde

Uit steeds meer onderzoek komt naar voren dat het 'proces' in een groep, team of klas heel erg belangrijk is en dat veilige en

goede sfeer een voorwaarde is om te komen tot leren en niet andersom. Dit leidt tot de vraag: op welke manier kun je invloed uitoefenen op dit groepsproces en wat is de rol van de trainer of docent, een groep, team of klas en over welke competenties, naast vakinhoudelijke expertise, moet een trainer of docent dan beschikken?

Korte introductie van Roel en Ivo:

- Roel is psychomotorisch therapeut en heeft vanuit die hoedanigheid ruim 25 jaar ervaring met diverse gedrags- en psychische problematieken. Daarnaast is hij opleidingsdocent aan Calo-Windesheim. Hij werkt in de opleiding Psychomotorische therapie en Bewegingsagogie en is kerndocent in de gezamenlijke propedeuse van de Calo.
- Ivo is docent lichamelijke opvoeding en heeft ruim tien jaar ervaring in het voortgezet onderwijs. Daarnaast is hij opleidingsdocent aan Calo-Windesheim. Hij werkt in de lerarenopleiding lichamelijke opvoeding, geeft trainingen in projectmanagement, teambuilding en coachings- & begeleidingsvaardigheden.

In de artikelen en teksten staat achtergrond informatie over de onderwerpen en thema's die bij ons aan bod kunnen komen. Dit is afhankelijk van de groep, het team of de klas. Dit heeft altijd een directe relatie met de trainer of docent.

Gedrag

Het gedrag verwijst naar de acties of de reacties van een voorwerp of een organisme, gewoonlijk met betrekking tot de omgeving.

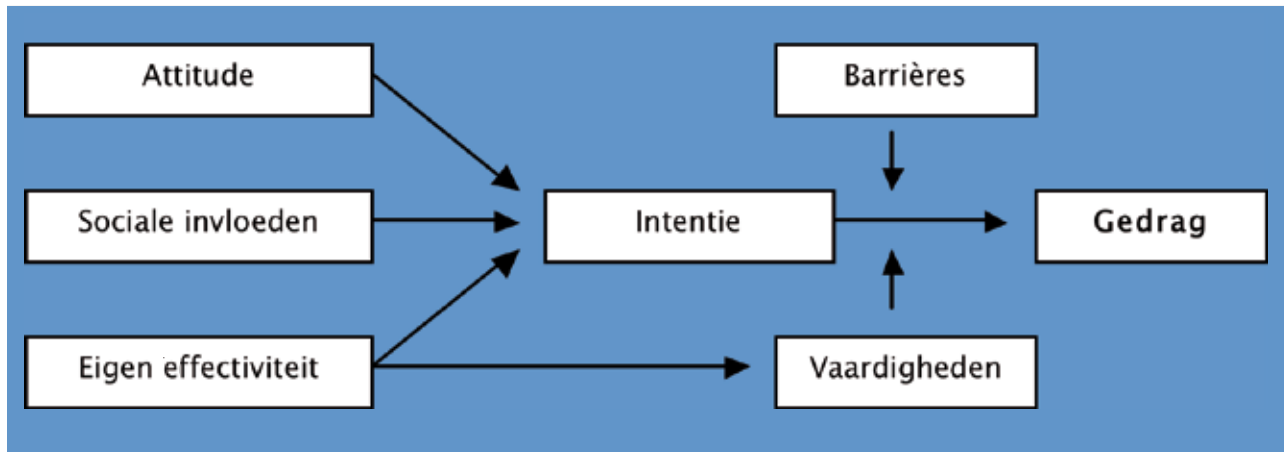
Het gedrag kan bewust of onbewust, openlijk of heimelijk, en vrijwillig of onvrijwillig zijn. Het gedrag wordt bepaald door het endocriene systeem en het zenuwstelsel. De complexiteit van het gedrag van een organisme is verwant met de complexiteit van zijn zenuwstelsel. Over het algemeen hebben de organismen met complexe zenuwstelsels een grotere capaciteit om nieuwe reacties te leren en zo hun gedrag aan te passen.

Het gedrag van mensen (en andere organismen of zelfs mechanismen) valt binnen een waaier van 'algemeen' (veel voorkomend) gedrag, ongebruikelijk gedrag (zonderling), aanvaardbaar gedrag en onaanvaardbaar gedrag. Acceptatie van gedrag wordt geëvalueerd met betrekking tot sociale normen en zijn door diverse middelen van sociale controle geregeld.

Het menselijk gedrag wordt bestudeerd in de gedragswetenschappen: psychologie, sociologie, antropologie.

Bron: Wikipedia, de vrije encyclopedie

ASE - model

Schematische weergave van het ASE-model [De Vries et al., 1988, 1992; Kok et al., 1991].

De vijf fasen van teambuilding

(Bron: John Volkers, Coachen nummer 3, 2003)

Teambuilding is een proces. Het staat voor bouwen aan..., voor ontwikkeling van....Het is een dynamische aangelegenheid. Teambuilder Peter Murphy benoemt in zijn voordrachten de vijf fasen van het leven van de groep en de ontwikkeling van het team naar het Tuckmanmodel, een Amerikaanse aanpak. Tuckman onderscheidt vijf stadia van ontwikkeling 'die elke keer weer terugkomen, die je met een beetje je best doen in een uurtje of een dag zelfs kunt naspelen'. De vijf fasen, van 'de geboorte tot het sterven' van de groep, hebben prachtige, Engelse benamingen: *forming*, *storming*, *norming*, *performing* en ten slotte *adjourning*. Het gaat om voortdurende veranderingen in de cohesie van de groep en het team.

Forming

'In de eerste fase, *forming*, is er sprake van oriëntatie op de taak en op elkaar. Het gaat om de vorming van de groep. De groepsleden proberen te achterhalen wat ieders kwaliteiten zijn. Ze tasten elkaar af, ze snuffelen aan elkaar. Ze zijn nog onzeker over hun rol en geven zich daarom nog niet helemaal bloot. De coach is in die fase de absolute leider, hij is de man achter het stuur. Hij richt zich voornamelijk op individuele gesprekken, waarin taken worden doorgesproken en functies worden toegekend.'

Storming

'De tweede fase is die van *storming*, het zoeken naar consensus en het testen van elkaars grenzen. Het is de weerstandsfase, een heel belangrijke fase. Er bestaat spanning, polarisatie en conflictstof. Wie heeft hier de macht? Deze periode is noodzakelijk voor verdere groei. De groepsleden hebben de gelegenheid elkaar te leren kennen door discussies en stevige woorden. Bedoeld om uit te zoeken wie de controle en de status bezit. Je mag niet te lang in deze fase blijven hangen, want dat kan je als coach, maar ook als team de kop kosten. Veel teams slagen er maar niet in om door deze fase heen te komen. Het was het Feyenoord van Arie Haan. Ik heb het er met assistentcoach John Metgod over gehad, bij de cursus coach betaald voetbal. Hij herkende veel uit die tijd. 'Toen Leo Beenhakker bij Feyenoord kwam, was het team al heel lang in die tweede fase, de fase van het conflict. Beenhakker heeft ze daar doorheen geloodst. Dat is zijn grote verdienste. Daarna zijn ze eindelijk gaan presteren. Ze kwamen als groep in de cohesiefase en werden ten

slotte in de prestatiefase, de *performing* periode, landskampioen. Maar daarvoor bleven ze maar in de *storming* fase hangen.'

Norming

De derde fase is die van *norming*, de normering, het bereiken van consensus. Er moet worden gecommuniceerd, er ontstaat cohesie. Het groepsklimaat is er een van samenwerking. 'Het gaat in die derde fase, de *norming*, om de oplossingen voor de conflicten uit de vorige fase. Die worden in de groep gegooid. Het goed beëindigen hiervan is nodig voor het verkrijgen van respect of, beter nog, waardering voor elkaars kwaliteiten. In deze fase komt ook de pikorde binnen een groep tot stand.'

Performing

De vierde fase, *performing*, is de periode van het wedstrijdoptreden, van het presteren. 'De groepsleden hebben in de vorige fase letterlijk leren leven met elkaar. Van die ervaring profiteren ze in de vierde fase. De groep weet wat men aan elkaar heeft. De rollen en functies zijn bekend, de structuur van de groep is stabiel. Alles is gereed om de energie te bundelen voor het bereiken van de beoogde prestatie. De groep is er klaar voor.'

Adjourning

De vijfde fase, *adjourning*, is die van het reces, het uiteengaan. 'De groep voelt geen betrokkenheid meer, maar binnen het team is wel voldoening en waardering dat het allemaal is gelukt. Eigenlijk is elke verandering in de samenstelling van de groep - routiniers stoppen, jonge talenten stromen in - een klein beetje het einde van een groep.' 'Je begint daarna weer bij fase één. Met de komst van nieuwe groepsleden dient de coach te beseffen dat in feite de bovenstaande cyclus weer begint. Meestal gaat het dan wel sneller, omdat binnen de groeps cultuur een aantal overeengekomen regels niet meer ter discussie zal staan. De oude groepsleden zullen de nieuwe hierop wijzen.' 'De vijfde fase treedt ook in als het groepsdoel sterk verandert: bij promotie of degradatie. Dat is niet dramatisch. Vaak veranderen, bij degradatie bijvoorbeeld, de omgeving en de organisatie van en rond een team op drastische wijze.'

Twee leiderschapstypen

Murphy betoogt dat in de door hem uitgewerkte, vijfdelige Tuckman-aanpak de derde en vierde fase een groot belang vertegenwoordigen voor de coach. Hij moet dan luisteren en kijken

naar hoe de groepsleden en teamgenoten zich onderling verhouden. Het zal hem inzicht bieden in 'het beest' dat in de groep schuilgaat. Bij de coaching van die twee processen (*norming en performing*) gaat het om twee types van leiderschap: de taakgerichte leider en de sociaal-emotionele, de persoonsgerichte leider. Die rollen zijn in de topsport meestal verdeeld over verschillende mensen. In familietermen: de taakgerichte leider is de vaderfiguur, de sociaal-emotionele begeleider is de moeder van de groep, de figuur van de arm om de schouder. 'De taakgerichte leider moet als de sleutelfiguur worden beschouwd. Sport is nu eenmaal een taakgerichte activiteit. Het is duidelijk dat de coach die voornaamste rol bekleedt. Soms is de sociaal-emotionele, de persoonsgerichte rol in te vullen door de manager of een oud-speler. Ook de arts of de fysiotherapeut kan die rol vervullen. Het belangrijkste is dat het duidelijk is wie deze rollen speelt en dat er samenwerking bestaat tussen de mensen die deze taak op zich hebben genomen.'

Complexiteit

Bij de Nederlandse vrouwenhockeyploeg - het best presterende nationale sportteam van deze voorolympische zomer - is die rolverdeling zelfs officieel ingevuld, met coach Marc Lammers en teambuilder Bill Gillissen. 'Als we praten over gouden medailles, over top van de wereld, kun je je afvragen of het teambuildingsproces nog wel kan worden geleid door die ene coach.' 'Natuurlijk blijft die de *leading indicator*, maar als je de complexiteit van de tegenwoordige begeleiding ziet dan is er ruimte voor een aanpak als bij de hockeyvrouwen, met Bill Gillissen. Als je vijftien speelsters in je team hebt, hoe wil je dan iedere speler, elke combinatie van spelers goed in kaart brengen? Dat kun je niet in je eentje. Want het is zo belangrijk dat je het talent van die speler juist aanspreekt. En de omstandigheden en de omgeving creëert, waarin die speler zijn talenten tot hun recht kan laten komen.' 'Dat is voor mij de essentiële vraag. Ben jij als coach in staat om in die *teamsetting* dat talent van die sporter aan te spreken, zodanig dat je weet wat dat specifieke talent is en zodanig dat je een omgeving creëert waarin die sporter zich kan manifesteren? Simpel gesteld: waarom zet ik die vent linksbuiten? Omdat hij daar het beste tot zijn recht komt. En dan zet ik hem niet rechtsachter.'

Striving talents

'Dat is de essentie van coaching bij teambuilding. Die sporter moet zich kunnen manifesteren met de specifieke talenten die hij heeft. Je zoekt, zeker in de Nederlandse sport, naar *striving talents*, de mannen of vrouwen met de diepe drive, de mensen die kunnen wedijveren. Veel Nederlandse teams hebben moeite die wedijver te genereren.' 'Zo is het ook met denktalent en ten slotte met empathisch talent, invoelend vermogen. Sporters moeten op bepaalde momenten in de schoenen van de ander kunnen gaan staan. De *striver* moet ook eens door de ogen van die andere speler kunnen kijken, hem begrijpen. Dat is de ware essentie van het team. Anders heb je alleen maar individuen in het veld staan. En die zijn met zijn allen nooit sterker dan de som der delen.' 'Het gaat om het bouwen van een uitgebalanceerd team. Het is net als een hartslag: daarin zitten een piek en een dal in de grafiek. Maar het gemiddelde is geen rechte lijn, een rechte lijn bij een hartslag betekent dat je dood bent. Het gaat om een golf, en teams maken het verschil door de uiteinden. Je hebt de extremen,

de verschillmakers, nodig om beter te zijn. Tien keer hetzelfde of verschillend, daaraan heb je niks. Het onverwachte hoort in een team te zitten, anders is de balans niet goed.'

Sociometrie en sociogram

Breng de verhoudingen in jouw team, groep of klas in kaart. Wat medewerkers, spelers of leerlingen doen en zeggen heeft niet alleen met hun eigen visie te maken. Het heeft ook alles van doen met de relatie die zij hebben met de anderen. Voor jou is het belangrijk om meer te weten te komen over de onderlinge verhoudingen die bestaan in je team, groep of klas. Hiertoe kun je een sociogram maken. Een sociogram is een grafische weergave van de voorkeuren van de groepsleden aan de hand van een specifiek selectiecriteria. Met behulp van het sociogram kun je een overzicht krijgen van de sociale structuur in je team, groep of klas en een beeld ontwikkelen van hoe de interpersoonlijke relaties liggen. Het sociogram wordt veel gebruikt in het onderwijs om de verhoudingen binnen de groep duidelijk te krijgen. Een voorbeeld daarvan vind je hier.

Het sociogram

Om een sociogram te maken laat je je medewerkers, spelers of leerlingen een vragenlijst invullen waarin je vragen stelt over specifieke verhoudingen tussen de verschillende personen. Dit moeten multiple choicevragen zijn waarbij één antwoord mogelijk is. Stel bij elke vraag de positieve en negatieve variant. De antwoorden kun je vervolgens uitzetten in een matrix. Vragen die je zou kunnen stellen zijn:

Sympathie

Met wie werk je het liefst samen? En met wie het minst graag? Met welke collega, medespeler of medeleerling praat je het meest? En met welke collega, medespeler of medeleerling het minst? Met welke collega, medespeler of medeleerling ben je vaak in strijd? Met wie heb je nooit een conflict? Welke collega, medespeler of medeleerling mag je erg graag? Wie vind je het minst sympathiek? Van wie zou je het vertrek het meest betreuen? Wie zie je het liefst gaan? Wie zet zich naar jouw idee het meeste in? Wie loopt de kantjes eraf? Met wie ben je het vaak oneens? Met wie heb je vaak overeenstemming?

Machtsverhouding

Welke collega, medespeler of medeleerling neemt het meeste en wie het minste initiatief? Wie praat er gewoonlijk het meest en wie het minst in de vergadering, overleg of les? Wie heeft de meeste invloed in het team, groep of klas? Wie stelt zich afwachtend op?

Sympathie en machtsverhouding

De antwoorden die je krijgt van verschillende medewerkers, spelers of leerlingen geven al een beeld over, in dit geval, de onderlinge sympathie en de machtsverhouding in uw team, groep of klas. Het is belangrijk dat je aan je medewerkers, spelers of leerlingen laat weten dat de antwoorden zeer vertrouwelijk zullen worden behandeld. (Om er zeker van te zijn dat er geen sociaal wenselijke antwoorden worden ingevuld, kun je ook de hulp inschakelen van een onafhankelijk bureau dat de antwoorden anoniem voor je verwerkt in een sociogram).

Vervolgens kun je de antwoorden per categorie (sympathie, machtsverhouding,...) uitzetten in een sociomatrix. Hieronder zie je zo'n matrix. Als een medewerker, speler of leerling (in de linker

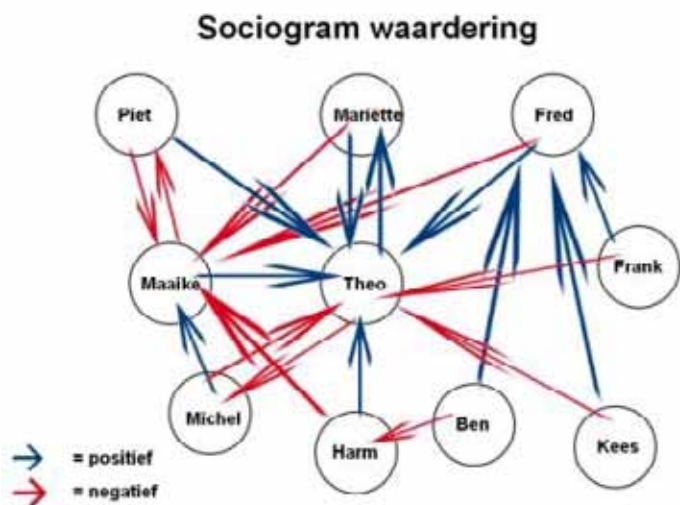

Forming: oriëntatie op elkaar

kolom) zich positief uitspreekt over een bepaalde collega, medespeler of medeleerling, zet je bij die persoon een plusje. Bij de collega, medespeler of medeleerling over wie hij zich negatief uitspreekt, plaatst je een minnetje.

Sociomatrix waardering	Piet	Mariëtte	Fred	Marieke	Theo	Frank	Michel	Harm	Ben	Kees
Piet					+					
Mariëtte					+					
Fred					+					
Marieke	-				+					
Theo		+					-			
Frank			+		-					
Michel				+	-					
Harm				-	+					
Ben			+					-		
Kees			+		-					

Deze matrix geeft je al een goed overzicht met betrekking tot de verhoudingen. In de matrix kunt je aan het aantal plusjes zien wie het best ligt in de groep, het team of de klas en wie een bepalende positie heeft. Je kunt dit verder uitwerken in een pijldiagram:

Bron: Managers Online.nl (Frank van Marwijk)

In bovenstaand voorbeeld kun je zien dat Theo blijkbaar flink wat beroering teweeg brengt. Hij krijgt de meeste sympathie en heeft ook een aantal tegenstanders. Maaika is blijkbaar het minst populair. Kees, Ben en Frank vallen niet zoveel op. Ze worden door niemand positief of negatief beoordeeld. Het sociogram geeft je een globaal beeld van de teamverhoudingen, groep of verhoudingen in de klas. Houd er rekening mee dat de uitslag moment- en contextgebonden is. Het resultaat is ook nogal subjectief en houdt geen rekening met de hoeveelheid sympathie die de personen voor elkaar voelen. Telkens als er belangrijke veranderingen zijn staan de verhoudingen weer op scherp.

Benodigde coachings- en begeleidingsvaardigheden

Voor het begeleiden van groepsprocessen is een aantal coachings- en begeleidingsvaardigheden noodzakelijk. We zetten ze op een rij.

Actief luisterende houding: een belangrijke voorwaarde voor het kunnen begeleiden is de actief luisterende houding. Dit is kort samengevat:

Echte interesse: openheid en nieuwsgierigheid en het kunnen en willen waarnemen vanuit het referentiekader van de student.

Uit laten spreken: de deelnemer/leerling niet te snel onderbreken of met een oordeel confronteren. Rustig laten uitspreken.

Open vragen stellen (willen, denken, voelen): door het stellen van open vragen stimuleert de begeleider de gedachtegang van de deelnemer/leerling en laat hem/haar merken aanwezig en geïnteresseerd te zijn.

Doorvragen: doorvragen op bepaalde punten geeft ook de echte interesse aan. Doorvragen kan de begeleider helpen om te controleren of de eigen interpretaties overeenkomen met die van de deelnemer/leerling.

Non-verbaal reageren: de begeleider moet zich bewust zijn van de eigen houding en oogcontact hebben met de deelnemer /leerling. De afkorting SOFTEN kan daarbij handig zijn: (S)mile, (O)pen posture, lean (F)orward, (T)ouch, (E)yecontact, (N)od.

Zwijgen: rust en stiltes kunnen voor de deelnemer/leerling zeer behulpzaam zijn. Hij/zij krijgt de tijd even na te denken/ zelfreflectie. Zwijgen is voor veel begeleiders erg moeilijk.

Acceptatie: het gaat erom dat de deelnemer/leerling het gevoel heeft volledig geaccepteerd te zijn door de begeleider, dat hij/ zij zich veilig voelt. De begeleider aanvaardt de deelnemer/ leerling als in ontwikkeling zijnde persoon. Acceptatie vraagt om een grondhouding van respect. De begeleider moet blijven uitgaan van de behoeften van de deelnemer/leerling en moet zich

Storming: testen van elkaars grenzen

onthouden van (voor)oordelen. Dit is lastig, want de begeleider heeft ook een eigen manier van denken, voelen, handelen en willen.

Empathie (inlevend vermogen): empathie heeft verschillende functies. De begeleider laat merken dat hij/zij de deelnemer/ leerling begrijpt. De openheid van het gesprek en de veiligheid

wordt daarmee vergroot. Door empathisch te reageren kan de begeleider nagaan of de verkregen inzichten juist zijn; het is een controle of hij/zij echt begrijpt wat de deelnemer/leerling bedoelt. Door het geven van een empathische reactie werkt de begeleider op het gevoelsniveau en daar zit vaak het aangrijpingspunt voor een verdere verkenning van de wezenlijke vraag of probleem waar de deelnemer/leerling mee kampt.

Concretiseren: de begeleider moet voorkomen dat de deelnemer/leerling blijft hangen in vage beschrijvingen. Door concretiseren kan belangrijke informatie naar voren komen; wat globaal en algemeen was, wordt concreet. In supervisie wordt deze fase ook wel de bewustwordingsfase genoemd. Door het concretiseren is de deelnemer/leerling meer in staat bij hem/haar te komen.

Echtheid: deze vaardigheid hangt nauw samen met acceptatie. Het betreft het vermogen van de begeleider om als persoon in te komen. De begeleider moet zich bewust zijn van eigen gevoelens, en moet deze kunnen hanteren en dat wil ook zeggen gebruiken. Jezelf als instrument gebruiken, zodat de feedback niet als een verwijt overkomt. Feedback moet aansluiten bij de mogelijkheden van de deelnemer/leerling.

Confronteren: het betreft hier het benoemen van discrepanties tussen denken/willen/handelen/voelen, tussen non-verbaal en verbaal. Door het benoemen van discrepanties wordt helder waar de kern van het probleem ligt en dat geeft weer mogelijkheden tot verandering.

(Helpen) generaliseren: samen met de begeleider komt de deelnemer/leerling bij de 'clou'. Er vindt uitbreiding plaats naar andere situaties; het wezenlijke wordt ontdekt. Deelnemer/leerling en begeleider proberen samen een soort patroon te ontdekken dat zich vaker voordoet dan alleen in de specifieke situatie. Het doel is alles in een 'breder' perspectief te plaatsen. Vragen als: 'komt dit vaker voor, kom je dit alleen in stage tegen, hoe kun je met de nieuwe vaardigheid in andere soortgelijke situaties omgaan?' Als de deelnemer/leerling, met behulp van de begeleider, gaat generaliseren wordt hem/haar de mogelijkheid geboden om nieuwe inzichten zelf verder uit te bouwen en de eigen leerweg te verbreden of verdiepen. Voorwaarde is dat de deelnemer/leerling de ervaringen voldoende geconcretiseerd heeft.

Hier en nu-situatie gebruiken: Er zijn verschillende mogelijkheden om het hier en nu te gebruiken. Welke parallelle processen doen zich voor in het begeleidingsproces en op welke manier kan hier een lerende situatie van worden gemaakt? De belangrijkste functie van het hier en nu gebruiken is dat er wordt ingegaan op voorbeelden die zich op dat moment voordoen, waardoor deze vaak heel indringend zijn. Er vindt tegelijkertijd een verbreding van de context plaats.

Helpen expliciteren: de belangrijkste functie van expliciteren is dat de essentie van het probleem of leerwens bewust wordt gemaakt. Vraagstukken worden nogmaals op een rij gezet en van verschillende kanten bekeken. Expliciteren kan de student op een dieper niveau van reflectie helpen. De deelnemer/leerling is nu in staat te verwoorden wat er toen gebeurde. Dit kan zowel mondeling als schriftelijk.

Met dit artikel, waarin we bronnen aangeven waarop onze cursus 'omgaan met gedragsproblemen' gebaseerd is, hopen we een bijdrage te leveren aan:

- het inzichtelijk maken van groepsdynamische processen
- het gebruik van instrumenten om dit in beeld te brengen
- het hanteren van coachings- en begeleidingsvaardigheden.

Correspondentie:

Roel van Beusekom: binnebijbeus@orange.nl

Gedragsproblematiek op het Wellant College

Wat kom je tegen aan kinderen met gedragsproblemen als je werkt op een school aan de 'onderkant' van het vmbo? Dick Berghout en Celine de Rooij vormen samen de sectie lichamelijke opvoeding op het Wellant College in Alphen a/d Rijn. Ze maken een inventarisatie van de leerlingen die extra aandacht behoeven en vertellen hoe ze ermee omgaan. Door: Celine de Rooij

Het Wellant College is een groene vmbo-school. Dit betekent dat er wat betreft de praktijkvakken met name 'groene vakken' worden gegeven. Je moet dan denken aan 'bloemschikken', 'agrarische techniek', 'dierenverzorging', 'praktische sector oriëntatie' e.d. Het is een kleine school, met nog geen 300 leerlingen.

Strakke lessen

In de lessen lichamelijke opvoeding hebben wij te maken met

klassen variërend van 15-20 leerlingen. Onze lwoo-klassen zijn rond de 15 leerlingen groot, de kader- en gemengde klassen zijn rond de 20 leerlingen. In de klassen hebben wij te maken met een grote diversiteit aan gedragsproblemen. Bij de ene klas is hier meer sprake van dan bij de andere klas. Zo hebben wij leerlingen met ADHD, autistische leerlingen, leerlingen met PDD NOS en ook ADD komt voor. Om de lessen lichamelijke opvoeding in goede banen te leiden, hebben wij eigenlijk geen strak protocol. Om afwijkend gedrag in goede banen te leiden hebben wij in onze lessen wel de volgende aandachtspunten:

- geen overbodig materiaal in de zaal: bijv. geen pilonnen gebruiken als je ook met de lijnen op de vloer kunt werken
- zeer strakke organisatie
- weinig oefenvormen en zeer snel naar oefenspel- en spelvormen toe. Sporten proberen wij zoveel mogelijk vanuit het spel zelf te behandelen
- veel afwisseling en uitdaging in de lessen
- uniforme regels: schoolbrede regels ten aanzien van kledingvoorschriften e.d. en sancties bij overtreding.

Zorglijnen

Naast deze aandachtspunten maken wij gebruik van de drie lijnen van zorg binnen onze school.

Geen pilonnen gebruiken

ANITA REMERSMA

De eerstelijnsbegeleiding bestaat uit:

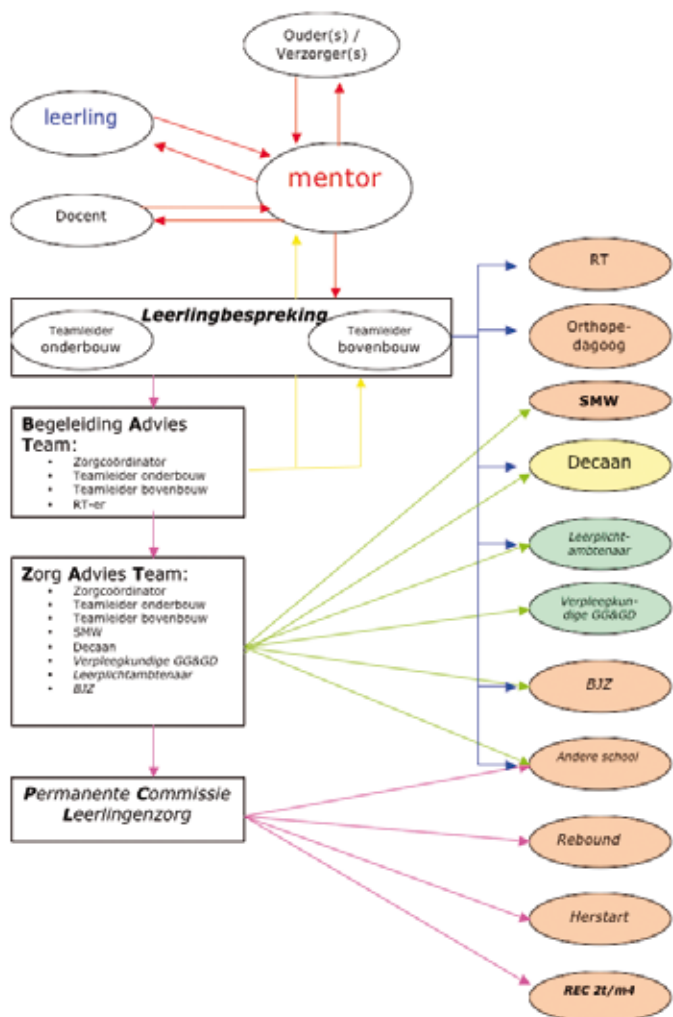
- de docent: verantwoordelijk voor alle zaken die uit de lessen voortvloeien, zoals huiswerk(controle), maatregelen na ongewenst gedrag, acties bij onvoldoendes en het inhalen van achterstanden. De vakdocent neemt bij problemen, die voortvloeien uit de les, contact op met de ouders van de betreffende leerling, dit in overleg met de mentor. Afspraken staan op schrift en komen in het dossier
- zorg: de docent is aanwezig bij de algemene en individuele leerlingbesprekingen van zijn/haar kernteam.

Eens in de vier weken worden alle leerlingen uit één leerjaar besproken. Per kind wordt besproken welke bijzonderheden er zijn ten aanzien van het kind zelf, bijv. aanwezigheid van ADHD, autisme of iets dergelijks en hoe wij daar voor dat kind als docent het beste mee om kunnen gaan. Van de leerlingen met een LWOO-beschikking wordt een handelingsplan gemaakt. Van kinderen

zonder LWOO-beschikking, maar wel met een gewenste aanpak, komt op het leerlingformulier te staan welke handvatten je als docent kunt/moet gebruiken om de betreffende leerling op het goede spoor te houden/krijgen. Ook staat er in het leerlingformulier welke gebeurtenissen zich hebben afgespeeld of wat er zich buiten school (voor zover wij weten) afspeelt en welke invloed dit heeft of zouden kunnen hebben op de leerling. Je moet dan denken aan één van ouders overleden of ernstig ziek; kind is vroeger mishandeld; kind is of wordt gepest, enz. Tijdens deze leerlingbespreking heeft de mentor de laatste stand van zaken of het formulier bijgewerkt en wordt het formulier nog aangevuld met bijzonderheden uit het team. Op deze manier houden wij de ontwikkeling en dan met name de ontwikkeling van het gedrag van het kind bij en proberen we waar nodig bij te sturen. Door de leerlingbesprekingen zijn wij als team altijd zeer op de hoogte van onze leerlingen. Op deze manier kunnen we onze aanpak per leerling bepalen.

Voorbeeld van formulier algemene leerlingbespreking

Algemene gegevens	Actiepunten uit het HP (bij LWOO en LGF)	datum	Ontwikkelingen en voorvallen			
6 naam + foto - kaderadvies - CITO 527		140909	RT autistische trekjes, einzelgänger			
		150909	Lastiggevallen door ... (4D) in grote pauze. Kwam huilend de les binnen. Doorgespeeld aan teamleider. L. klaagt behoorlijk snel over pesten.			
		071009	Vader vertelde op ouderavond dat L. geen officiële dyscalculie- en dyslexieverklaring heeft, maar dat de ouders wel privé psychologische onderzoeken hebben gedaan waaruit blijkt dat L. op beide fronten zeer zwak is.			
		081009	L. is erg geïnteresseerd in geschiedenis en weet daar opvallend veel van.			
		140110	Gesprek met Anneke: vooraan in de klas met wiskunde, checken of de stof overgekomen is ("wat moet je doen?") en concentratie eisen. Ze is visueel ingesteld.			
		140110	KPC-VSV	Scores	Uitslag	
			Motivatie	5	2	bespreking gewenst!
			Concentratie	6	2	bespreking gewenst!
			Studieaanpak	8	3	
			Tekstanalyse	7	2	bespreking gewenst!
			Planning	4	2	bespreking gewenst!
			Taakaanpak	4	1	bespreking gewenst!
			Memoriseren	9	3	
			Faalangst	7	5	
			Lichamelijke conditie	4	1	bespreking gewenst!
			Welbevinden	8	2	bespreking gewenst!
			Samenwerking	8	1	bespreking gewenst!
		21-01	Valt zwakker uit als verwacht bij VSV test. Haar cijfers zijn verder goed. Kan het zijn dat ze de vragen verkeerd heeft gelezen?? Ze is namelijk een zwakke lezer. Anneke en Lida gaan kijken naar de uitval bij VSV! Ze werkt keihard en is erg gemotiveerd. Alle docenten staan te kijken van bovenstaande cijfers!			
		2-3	Werkt hard en hoor je verder niet.			

(BAT) ingeschakeld. Dit team bepaalt hoe de deskundigen binnen de school worden ingezet. Als dat niet toereikend is, wordt het Zorg Advies Team (ZAT) ingeschakeld.

De mentor van LWOO- en LGF-leerlingen maakt, in overleg met de zorgcoördinator, RT en orthopedagoog, het handlingsplan van zijn leerlingen.

De tweedelijnszorg bestaat uit:

- zorgcoördinator: coördineert alle onderdelen betreffende de zorg en zorgt ervoor dat alle collega's zich houden aan de afspraken rondom de zorg
- Begeleiding Advies Team
- Zorg Advies Team
- RT-er
- Orthopedagoog
- LGF-Coach
- Decaan.

De derdelijnszorg bestaat uit:

- ZAT. In het ZAT zitten vertegenwoordigers van AMW/SMW, GGD en Leerplicht, daarnaast kan op afroep bijv. de wijkagent worden uitgenodigd. Het overleg vindt zes keer per jaar plaats op de vestiging en wordt voorgezeten door de zorgcoördinator. Het inbrengen van leerlingen gebeurt schriftelijk
- SMW (sociaal maatschappelijk werker). Indien er sprake is van problemen rond de thuissituatie, sociale emotionele problematiek van een leerling wordt de SMW-er ingeschakeld. Ook wanneer er sprake is van gedragsproblematiek kan de SMW-er worden ingeschakeld. Hij onderhoudt contacten met de buurtnetwerken.

Om de lijnen binnen school aan te geven, hiernaast nog een stroomschema van de zorg binnen onze school:

Er is de school veel aan gelegen om de leerlingen zo optimaal mogelijk te begeleiden en hen kansen te bieden zich te ontplooiën op hun eigen niveau.

Correspondentie:

cde.rooij@wellant.nl

ADVERTENTE

Het Expertisecentrum Sport & Gezondheid biedt gerenomeerde, hoogwaardige post HBO cursussen en opleidingen aan. Na afloop heb je praktische en theoretische vaardigheden, die je direct in kunt zetten tijdens je werk.

Meld je twee maanden van tevoren aan en ontvang **15% korting** op de cursusprijs. Aanmelden op www.hva.nl/esg-actie

EEN LEVEN LANG LEREN!

Kijk voor meer informatie en aanmelden op www.hva.nl/ESG. Deskundigheid in beweging.

Hogeschool van Amsterdam

Oproep voor rolstoelers in de gymles

De oproep in LO 4 heeft geleid tot meerdere reacties waarin initiatieven rond rolstoelgebruikers in de setting van een gymles werden getoond. Dit artikel doet een oproep aan docenten LO die een rolstoelgebruiker als leerling hebben, deze te laten registreren.

Door: Froukje Tilstra

In 1991 kwam ik terecht bij School Lyndensteyn in Beetsterzwaag. Dit is een mytyl/tyltylschool voor kinderen in de leeftijd van 3-20 jaar voor primair en voortgezet onderwijs. Ook begon in die tijd ambulante begeleiding, waaraan ik toegevoegd werd als ambulant begeleider bewegingsonderwijs. Tot op heden vervul ik die functie. Sinds een aantal jaren geef ik geen les meer, maar heb ik mijn functie van projectleider voor schoolse/buitenschoolse sportactiviteiten, pr en fondsenwerving verder inhoud gegeven. Bij mijn buitenschoolse activiteiten hoort onder andere een project Kennismaken-samen sporten, een samenwerking tussen vmbo-school en revalidatiecentrum en onze mytylschool (een aantal keren onderscheiden met onder andere een onderwijsprijs). Sinds 2000 hebben we een samenwerking met de Cruyff Foundation wat betreft buitenschoolse sportactiviteiten. Dat heeft onder anderen geleid tot de Stichting StoerWinterWeken, die skiweken organiseert voor landelijke mytylscholen en ambulant begeleide leerlingen.

Aparte site

Wij willen dolgraag in het kader van breedtesport en verdere doorstroming naar aangepaste sporten, in contact komen met leerlingen met een lichamelijke beperking in het reguliere onderwijs. Nu kan dat naar mijn mening door alle collega's LO te vragen om op hun school de leerlingen met een lichamelijke beperking te registreren en vragen zich in te schrijven op eventueel de

site van NOC*NSF. Op deze manier schrijven ze zichzelf in en kunnen ze direct kennisnemen van de vele mogelijkheden die er zijn om (aan)gepast sport te beoefenen. Verder kunnen ze ook, wanneer ze dat willen, aangeschreven worden, voor nieuwe sportmogelijkheden en andere info op het gebied van hun sport. De leerlingen van mytylscholen krijgen al deze informatie regelmatig via hun school, maar leerlingen met een lichamelijke beperking in het reguliere onderwijs zijn niet bekend en krijgen dus geen informatie op dit gebied.

Correspondentie:

froukjetilstra@hotmail.com

ADVERTENTE

IRENE VUURWINKEL

(S)cool on wheels

Bij- en nascholing

Professionals op het gebied van bewegingsonderwijs of psychomotorische therapie kunnen kiezen uit een ruim aanbod van bij- en nascholingscursussen op Windesheim in Zwolle. Kijk voor meer informatie op onze website, www.windesheim.nl ► Post-hbo en cursussen ► Sport en bewegen.

Meer informatie?
Neem contact op met het Windesheim Informatiecentrum, tel. 0900 - 8899 of e-mail naar info@windesheim.nl

het gebeurt op windesheim

Goed georganiseerde sport als middel

Remedie tegen problemen met jongeren

De Haagse Sporttuin zorgt mede voor een leeg incidentenlogboek in de wijk. Om dat te realiseren wordt er in de Sporttuin gewerkt aan een heldere structuur en is er veel persoonlijke aandacht. Hierdoor groeit er een positief klimaat waarbij respect voor elkaar is en het aantal (orde) problemen tot een minimum beperkt is.

Door: Sebastiaan Nederhoed

Voormalig gymmeester van basisschool Het Startpunt, George van Hurck, wilde in de zomer graag buiten gymmen. Het dichtstbijzijnde plein was de meest geschikte plaats maar aangezien jongeren die rondhangen op het plein het gymles geven zowel met vervelende, provocerende opmerkingen als met fysieke narigheid onmogelijk maakten was dit geen optie.

De gymmeester liet het er niet bij zitten en opperde het plan om de verwaarloosde schooltuinen die achter de school lagen om te toveren tot het prachtige sportterrein dat het nu is en om tevens de combinatie te maken tussen schoolsport en wijk sport. Op deze wijze zou het sportterrein continu in gebruik zijn door kinderen in de Schilderswijk.

Na dit initiatief van George van Hurck is er door velen bijgedragen om dit project te doen slagen. Samen met George zijn alle collega's vakleerkrachten van de dichtstbijzijnde scholen bij elkaar gaan zitten voor het maken van een plan. Immers meerdere collega's hadden net als George de behoefte aan een goede buitenaccommodatie. Dit plan werd vervolgens gedeeld en waar nodig aangevuld door gesprekken met schooldirecties, gemeenteambtenaren, sportverenigingen en de wethouder van sport en onderwijs van de gemeente Den Haag. Dit alles heeft geleid tot de realisatie van de Haagse Sporttuin. Het is al bijna vijf jaar dé sportmogelijkheid in de Schilderswijk, waar in het verleden meer is geïnvesteerd in bakstenen dan in sportterreinen.

Midden in de Schilderswijk van Den Haag ligt tegenwoordig, ingesloten tussen huizen van drie verdiepingen hoog en een openbare basisschool, een multifunctioneel sportparadijs, de Haagse Sporttuin. Dit sportparadijs bestaat uit drie kunstgrasvelden ter grootte van een ruime gymzaal, een verhard veld met hetzelfde formaat, een klimwand met wel 15 routes en zowel de grote gymzaal als de kleutergymzaal van de school die na schooltijd ter beschikking staan.

Buitengym en naschoolse sport

Zoals aangegeven gaat het om een multifunctioneel sportterrein. Allereerst kan een gymdocent (meerdere gymdocenten van verschillende scholen in de omgeving) onder schooltijd gebruiken van de accommodatie voor zijn of haar gymlessen. Op mooie dagen wordt er dan door de gymdocenten goed met elkaar gecommuniceerd over wie welk veld gebruikt en welke materialen er nodig zijn. Er wordt zelfs af en toe wel eens gemixt. Van twee

Vroeg beginnen

scholen gaat bijvoorbeeld een halve groep samen voetballen, de andere kinderen gaan dan met elkaar slagballen. Halverwege de les wordt er qua activiteit gewisseld. Een mooie manier om kinderen van verschillende scholen met elkaar te laten bewegen. Onder schooltijd bestaat er door de accommodatie nu een mogelijkheid voor veel kinderen om veilig te kunnen buiten gymmen, met gebruik van al het denkbare materiaal.

Na schooltijd vindt er gedurende het hele jaar, een georganiseerd sportaanbod plaats waarbij trainers van veertien sportverenigingen gedurende een drietal periodes van tien weken sport aanbieden. Kinderen schrijven zich hiervoor in bij hun vakleerkracht op hun school. De vakleerkracht heeft combinatiefunctionarissen om een en ander op schoolniveau te coördineren en toe

Ook bij slecht weer

te zien op de aan- en afwezigheid van zijn/ haar leerlingen in de Haagse Sporttuin. Voor de sportvereniging, waarvan de trainer ook een combinatiefunctionaris is, is het een mooie mogelijkheid om de sport naar de wijk te brengen. Zij zien de Haagse Sporttuin als een soort dependance van de sportvereniging.

Voor wie is de Sporttuin?

Leerlingen van negen basisscholen kunnen sporten na schooltijd in de Haagse Sporttuin. Deze negen basisscholen zijn ondergebracht bij drie verschillende besturen. Van de negen basisscholen zijn er zijn zes openbare scholen, één Protestant Christelijke school, één Katholieke en één speciale basisschool. Gezamenlijk hebben deze scholen ongeveer 2500 leerlingen waarbij het op bijna alle scholen gaat om een leerlingenpopulatie bestaande uit ongeveer 90% Nederlandse kinderen van allochtone afkomst. Als een kind een bepaalde sport wil gaan beoefenen in de Haagse Sporttuin kan het terecht bij de vakleerkracht, die kan kijken of er nog ruimte voor betreffend kind is om deel te gaan nemen aan die sport. Als mogelijk legt de vakleerkracht dat vast op de beschikbare website voorzien van gegevens van het kind. Van alle kinderen die welkom zijn in de Sporttuin is op die manier voldoende bekend zoals waar ze wonen, hoe de ouders te bereiken zijn en of er misschien bijzonderheden zijn als suikerziekte, epileptische aanvallen of misschien wat gedragsproblemen. Zijn er meer gegevens nodig dan kan dat via de groepsleerkracht van deze leerling. De groepsleerkracht kan waar nodig extra informatie doorspelen aan de vakleerkracht. Dit is een heldere en duidelijke manier van communiceren en zorgt ervoor dat de leiding in de Haagse Sporttuin voldoende op de hoogte is ten aanzien van de deelnemende kinderen. Dat wij deze informatie hebben geeft niet alleen de leiding maar ook de kinderen een veilige gedachte. De kinderen zijn geen

individen of nummertjes als ze komen sporten, maar ze hebben allemaal hun eigen naam die bij ons bekend is, elk kind wordt zo met de eigen naam aangesproken. In geval dat er problemen zouden ontstaan weten de kinderen ook dat er contact gelegd wordt met hun vakleerkracht, als nodig wordt een en ander teruggekoppeld zodat alle vakleerkrachten op de hoogte zijn van hoe het met de kinderen van hun school in de Haagse Sporttuin gaat. Dat is een goedwerkende stok 'achter de deur.'

Organisatie in de Haagse Sporttuin

Elke dag is er in de Sporttuin een beheerder aanwezig die toezicht houdt op de algehele veiligheid, maar ook de klussen als het onderhouden van de sporttuin, het schoonmaken van bijvoorbeeld de wc's, het opruimen van het materiaalhek en zelfs het zetten van overheerlijke koffie voor zijn rekening neemt.

Een 'supervisor' is een vakleerkracht van een van de negen scholen die op een vaste dag van de week de controle heeft.

Hij of zij is de pedagogisch didactische

professional en zorgt vanuit die functie voor het opnemen van absentie, praat met kinderen die door een trainer even aan de kant gezet worden, een time out krijgen, en communiceert met ouders die in de Sporttuin komen en een vraag hebben.

De supervisor is in principe de hele tijd op de accommodatie aanwezig. Hij of zij coacht als nodig de trainers, houdt een preventief praatje met de kinderen die binnenkomen voor het tweede sportuur en lost kleine probleempjes op.

De lessen worden verzorgd door trainers van de verenigingen. Dit zijn mensen die goed zijn in hun sport en hebben vaak een Academie voor Lichamelijke Opvoeding, of een Sport en Bewegen achtergrond, of ze zijn in het bezit van een trainersdiploma. Voor de lessen die de trainers geven krijgt de vereniging een vergoeding vanuit de Sporttuin voor het inzetten van een trainer. Met deze vergoeding kan de vereniging de desbetreffende trainer weer belonen met een onkostenvergoeding.

De laatste jaren komen er steeds meer verenigingen in Den Haag die een combinatiefunctionaris in dienst hebben. Deze professional verzorgt dan zowel bij de vereniging als in het onderwijs als in de Haagse Sporttuin de lessen/trainingen. De combinatiefunctionaris geeft dus aansluitend aan school eerst twee uur training in de Sporttuin, gaat dan vervolgens naar de vereniging om ook daar trainingen te verzorgen. Tevens wordt deze professional ook ingezet om op de sportvereniging het kader verder op te leiden waardoor er weer meer trainers kunnen komen lesgeven in de Haagse Sporttuin.

Voor de overall leiding en organisatie is een combinatiefunctionaris aangesteld als projectleider. De taken van de projectleider zijn zeer divers, maar voor het gemak te omschrijven als 'de spin in het web.' Bijvoorbeeld is een belangrijke taak het onderhouden van

contacten met de vakleerkrachten, de verenigingen, de gemeente, de beheerders en de welzijnsorganisaties. Maar ook zorg dragen voor de programmering en regelgeving zijn taken die de projectleider toebehoren. Dit kan allemaal omdat betreffend persoon vrij is geroosterd van lesgevende taken.

Incidentenlogboek en wat heeft de Sporttuin gebracht

In het verleden, nog voordat de Sporttuin kwam, was de Schilderswijk een beruchte wijk. Veel overlast veroorzaakt door jongeren die zich verveelden en daarmee het verkeerde voorbeeld gaven aan hun jongere broertjes en zusjes. Er was door de directie van de scholen vaak overleg met politie en met welzijn maar we konden met z'n allen niet veel aan de overlast doen. Dit resulteerde in een dik incidentenlogboek waar alle problemen in werden genoteerd. Problemen zoals bijvoorbeeld ingegooide ruiten, bekraste auto's, boze broers of vaders die op school kwamen maar ook zelfs juffen die fysiek bedreigd werden. Het ging niet goed in de wijk, er was zelfs camerabewaking voor het buurthuis nodig. Die camerabewaking werd onder toezicht van een mobiele eenheidteam geïnstalleerd! Dit ter illustratie van hoe het was.

Maar toen kwam er een mogelijkheid voor de jeugd om in plaats van je te vervelen op het grote plein, je in te schrijven voor sportclinics. Ook voor de jeugd die net van de basisschool af was maar in ieder geval voor de broertjes en zusjes die wel op de basisschool zaten. Het enige dat we wilden weten was je naam en adres zodat we wisten wie er binnen kwam sporten.

Dit sloeg aan. In het begin kon er gesport worden onder leiding van een ervaren Marokkaanse trainer die goed in de gaten hield wie er bij elkaar in een team konden en wie daar wat meer moeite mee had. Omgaan met verlies en winst werd goed gekanaliseerd en als er problemen waren dan werden die uitgesproken voordat de Sporttuin weer verlaten werd.

Er kwam meer structuur; als je je ingeschreven had moest je op tijd aanwezig zijn, petjes gaan af, juiste sportkleding aan hebben, en wellicht het meest wezenlijke je hebt respect voor elkaar en voor de trainer. Dit waren een aantal voor iedereen geldende regels, maar de jongeren gingen de Sporttuin en de heldere regels, hun regels waarderen. De Sporttuin was eigenlijk wel okay en werd

iets van hun. Iets dat van jou is daar ga je met respect mee om. Een trainer die gave dingen voor jou regelt wordt in een boze bui best eens voor iets onaardigs uitgemaakt, maar na een goed persoonlijk gesprek wordt er altijd met een gemeend excuus afscheid genomen.

Dit alles resulteerde in dat er op dit moment geen incidentenlogboek meer nodig is. Is dat de verdienste van het sportaanbod van de Haagse Sporttuin waar gewerkt wordt met heldere regels, toegepast door alle leidinggevers, en door het feit dat de trainers en andere leiding veel persoonlijke aandacht geven aan de kinderen?

Sleutels tot het succes

Die positieve sfeer die er in de Haagse Sporttuin is wordt gecreëerd door iedereen die werkt in de sporttuin. Het zijn allemaal mensen die weten wat ze doen en een klein beetje dorpsgek zijn. En door net dat beetje extra, dat extra praatje met een van de kinderen of net dat kind even aandacht geven als je ziet dat hij of zij dat nodig heeft. Daarnaast worden de regels door iedereen hetzelfde gehanteerd en er is in principe niet van de regels af te wijken, regel is regel daar houdt je je aan!

Heel af en toe moet er dus ingegrepen worden. Laatst nog bij het kraantje. Het was prachtig weer, iets te warm eigenlijk om je in te spannen. 25 Jongens wilden na afloop van een uurtje voetbal graag een slok water drinken. Logischerwijs kan dit natuurlijk met één kraantje niet tegelijk. Hier dachten de jongens echter een beetje anders over. Toen ze hier door een trainer op werden aangesproken dacht een van de jongens dat hij hier wel een grote mond over mocht geven. Uiteraard werd dat niet getolereerd en hij kreeg de boodschap in het bijzijn van de gehele groep dat hij mocht kiezen: of je gaat nu weg met je grote mond, of je gedraagt je en sluit nu achteraan in de rij en wacht gewoon op je beurt. Nadat hij zijn excuses had aangeboden koos hij voor de laatste optie.

Het is vooral de duidelijkheid die deze kinderen ook van thuis gewend zijn. Als wij naast die duidelijkheid in de sporttuin ook nog dat stukje persoonlijke aandacht kunnen geven door af en toe eens te vragen hoe het gaat en of ze nog wat leuks gedaan hebben in het weekend, dan wordt het klimaat een positief sportklimaat waar weinig problemen in voorkomen. Als er dan iets mis gaat is het voor iedereen helder en ook geaccepteerd dat het gelijk wordt gecorrigeerd en waar nodig wordt er nog het een en ander gecommuniceerd.

Over enkele maanden bestaat de Sporttuin vijf jaar. Kinderen die het eerste jaar van de Sporttuin in groep 8 zaten zijn nu zelf 17, 18 jaar oud en komen nog regelmatig hun jongere broertje of zusje halen. Bij binnenkomst wordt dan de beheerder gegroet, krijgt de supervisor een hand en wordt een kort praatje met hun oude trainer gemaakt. Men kent elkaar, praat veel met elkaar en respecteert elkaar. Zij weten wat de regels zijn en dat als je iets netjes vraagt er eigenlijk best wel veel mag. Wij weten dat ze Mohammed, Sertan of Yesmina heten en noemen hen bij hun naam als we vragen hoe het met ze gaat. Respect eisen maar vooral ook terug geven doet wonderen in de Schilderswijk.

Foto's gemaakt door: Sebastiaan Nederhoed

Sebastiaan Nederhoed is Projectleider Haagse Sporttuin

sebastiaan@sporttuin.nl

www.haagsesporttuin.nl

Notulen Voorjaarsvergadering d.d. 28 mei 2010

1. Opening

Van Driel opent de 148^e voorjaarsvergadering met een hartelijk welkom aan de aanwezigen. De vergadering heeft een bijzonder karakter vanwege het afscheid van enkele collega's en de voorzitterswisseling.

Van Driel spreekt een speciaal welkom uit aan de ereleden Dorpmans, Vd Gughten, Loopstra, De Heer, en Rijpstra.

Bericht van verhindering is ontvangen van de ereleden: Franssen, Ten Hoopen, Vd Loo, Neutkens, Statema en Vlasblom.

De vergadering wordt gehouden in een prachtige historische entourage, waarin we tevens vieren dat de afdeling Haarlem haar 100-jarig jubileum viert. Van Driel feliciteert het afdelingsbestuur met dit jubileum en dankt hen voor alle activiteiten van de voorgaande dag en voor de organisatie van deze voorjaarsvergadering.

De afdelingsbestuurders ontvangen bloemen en een attentie. Jan Mol, voorzitter van de afdeling Haarlem, dankt alle aanwezigen voor hun komst. Elke afdeling en het hoofdbestuur ontvangt een Haarlemse attentie.

Evers spreekt Job Heneweer toe, ter gelegenheid van zijn afscheid van het afdelingsbestuur van de afdeling Amersfoort, na bijna 25 jaar. Evers reikt hem de zilveren speld uit met veel dank voor zijn langdurige inzet voor de KVLO.

Evers spreekt Job Heneweer toe, ter gelegenheid van zijn afscheid van het afdelingsbestuur van de afdeling Amersfoort, na bijna 25 jaar. Evers reikt hem de zilveren speld uit met veel dank voor zijn langdurige inzet voor de KVLO.

2. Mededelingen

- Sinds de Wintervergadering d.d. 12 december 2009 zijn de volgende leden overleden:

de heer G.J.A. Silkens uit Nieuwegein (afd. Utrecht)

de heer H.E.J. de Smet uit Philippine (afd. Zeeland)

de heer F.F. Henner uit Utrecht (afd. Utrecht).

De aanwezigen herdenken hen met enkele ogenblikken stilte.

- Het aantal leden bedraagt op 28 mei: 9376 (9163 in 2009), waarvan 8837 gewone leden en 539 kandidaatleden. In vergelijking met peildatum 15 mei

2009 is dit een toename van 213 leden (137 in 2009). Het betreft een forse ledengroei in het aantal gewone leden, gezien het feit dat het aantal kandidaat-leden (539) op deze peildatum lager is dan vorig jaar (786 in 2009). Oorzaak hiervan zal liggen in de voorlichting die dit jaar later (in juni) plaatsvindt.

- Sollicitatieprocedure nieuwe directeur. De advertentie heeft 13 reacties opgeleverd. Gesprekken met de selectiecommissie en de benoemingsadviescommissie zijn gaande ten einde een voordracht aan het hoofdbestuur te kunnen doen. Mogelijk kan de benoemde kandidaat per 1 oktober de werkzaamheden aanvangen.

- De Voorjaarsvergadering 2011 zal gehouden worden te Amsterdam. De afdeling AGOV heeft de organisatie op zich genomen.

- De volgende bestuursleden hebben na de Wintervergadering afscheid genomen van hun bestuur:

Dhr. B.H. Ebbelaar, afd. AGOV (2007)

Dhr. J. Heneweer, afd. Amersfoort (1986)

Mw. I.M. Meijer-van Ravenstijn, afd. Dordrecht (1999)

Dhr. B.W.G. Nengerman, afd. De Graafschap (2005)

Dhr. F.J.M. Zeelen, afd. De Graafschap (2005)

Dhr. H. Stevens, afd. 't Suydenvelt (1993)

- De volgende KVLO-leden hebben sinds de Wintervergadering de zilveren KVLO-speld ontvangen:

mw. A. Dirker, afd. Haarlem e.o. en dhr. H. Stevens, afd. 't Suydenvelt.

Voor het 60-jarig lidmaatschap ontvangen de volgende leden een bos bloemen:

de heren C.J. Bayards, J.G. Bos, W.G. Hartigh, R. Kok, D. Woerdeman en mevrouw A. Wickel-Elenbaas.

- Mededelingen namens de Groepering Thomas van Aquino. Doorenbosch feliciteert de afdeling Haarlem met het 100-jarig jubileum. Ook de groepering Thomas jubileert dit jaar en viert haar 60-jarig bestaan. De Thomas Oriëntatiedag van 10 december a.s. staat mede

Afscheidspeech

in het teken van dit jubileum. Dit jaar zijn drie nieuwe bestuursleden verwelkomd: Simone Visser, Twan Belgers en Jacob van Hoek.

- De eerste netwerkbijeenkomst voor collega's die werkzaam zijn in het speciaal onderwijs zal in het najaar plaatsvinden te Lelystad en wordt aangekondigd via de site en het vakblad. Aanmelden voor deze bijeenkomst kan nog bij Corry.dijkstra@kvlo.nl

- In het najaar verschijnt een publicatie KVLO en het Jan Luiting Fonds over combinatiefuncties speciaal gericht op de samenwerking tussen onderwijs en sport. De publicatie is te bestellen bij het Jan Luiting Fonds.

- Op 27 januari is op het KVLO-bureau tijdens een feestelijke bijeenkomst van het Jan Luiting Fonds een nieuw deel van de reeks Basisdocumenten gepresenteerd. In samenwerking met SLO, Fontys Sporthogeschool en KVLO is een Basisdocument geschreven voor leerlingen aan het ZML-onderwijs. Het boek geeft vele handreikingen voor de vakleraar op ZML-scholen en studenten in de opleidingen en is intussen door die vakwereld met groot enthousiasme ontvangen.

- Na de Wintervergadering hebben de volgende studiedagen en cursussen plaatsgevonden:

Staande ovatie voor Gert van Driel

- Studiedag BSM op 1 april in RSG Pantarijn te Wageningen met 100 deelnemers
- Studiedag MBO op 7 april in de Hanze Hogeschool te Groningen met 110 deelnemers
- Studiedag SO op 19 april in de Haagse Hogeschool te Den Haag met 155 deelnemers.
- De volgende data voor studiedagen zijn bekend:
- Studiedag VO op 16 juni in Hogeschool Windesheim te Zwolle
- Thema-studiedag op 29 september Deltion College te Zwolle
- Studiedag BO op 24 november in Tilburg
- De studiedag Praktijkonderwijs op 1 december.
- Er zijn drie netwerkbijeenkomsten gehouden van startscholen LO2 vmbo in Zeist en twee regionale netwerkbijeenkomsten van gestarte scholen LO2 vmbo.
- Cursus Levensreddend handelen: er zijn in 2010 twee basiscursussen en één herhalingscursus in Zeist gehouden en daarnaast vijf basiscursussen en vijf herhalingscursussen op locatie.
- Kwaliteitsproject: momenteel hebben 31 scholen het Kwalo-traject gevolgd. Voor het volgend schooljaar hebben zich vijf scholen gemeld.
- BSM en LO2 vmbo. Op 163 scholen wordt het examenvak BSM gegeven en op ongeveer 200 scholen LO2 vmbo. De belangstelling groeit nog steeds.
- Activiteiten School en Sport 2010-2011: op 21 april vond in Delft voor de vijfde maal de verkiezing sportiefste middelbare school van Nederland plaats, georganiseerd door de KVLO i.s.m. NOC*NSF Het Scala College uit Alphen aan den Rijn sleepte de eerste prijs in de wacht. Het Blariacumcollege uit Blerick werd tweede
- tijdens de officiële opening van de Nationale Sportweek 2010 is door Jochem van Gelder (ambassadeur van NSW) en Gert van Driel het certificaat 'sportactieve school' overhandigd aan drie scholen voor speciaal onderwijs in Arnhem: Aleida Gezina school, Het Prisma en de SG Mariendal (SO en VSO)
- inmiddels zijn gecertificeerd als sportieve school: 83 VO-scholen + 74 verlengingen; 143 PO-scholen + 44 verlengingen en 12 SO-scholen
- vandaag, 28 mei 2010 vindt op het KNVB sportcentrum te Zeist de vierde editie van de landelijke voetbal dag voor het (voortgezet) speciaal onderwijs cluster 3 scholen plaats
- op vrijdag 4 juni vindt in het Olympisch Stadion te Amsterdam de School Final plaats van Mission Olympic 2010, georganiseerd door Coca-Cola, NOC*NSF en de KVLO. 5500 finalisten strijden om het Nationaal schoolsport kampioenschap in zestien verschillende sporten
- op 12 juni wordt de 11^e editie van de KVLO Golf trophy voor KVLO leden gespeeld op de golfbaan Delfland Golf te Delft. Ook dit jaar wordt er naast een individueel klassement ook gestreden om de 'afdelingenbokaal'.
- De KVLO heeft het Convenant Gezond Gewicht ondertekend. Er gaat gewerkt worden aan de inspanningsverplichting van het deelconvenant school.

- Het aantal personen dat zich heeft ingeschreven voor het Initieel Register KVLO bedraagt meer dan 1100. In het Beroepsregister staan op dit moment 43 personen geregistreerd.
- Campagne 3+2= een fit idee! De KVLO zoekt 'ambassadeurs' in de regio, speciaal bij de afdelingen, die namens de KVLO 3+2 = een fit idee! uit willen dragen en die mee willen denken over het invullen van de campagne. Aanmelden kan bij 3plus2@kvlo.nl of tijdens de vergadering bij Nathalie Koopman. We zoeken twee mensen per afdeling.
- De campagne kan worden uitgedragen door speciale actie-polo's te bestellen en in de les te dragen. Naast de polo's zijn er ook posters, stickerkaarten, memoblokjes, vlaggen en twee banners met het 3+2 logo.
- 150 jaar KVLO. Aan afdelingen wordt medewerking gevraagd op diverse terreinen. Van Dortmont van de afdeling West-Brabant heeft schriftelijke vragen gesteld over de financiële onderbouwing van de plannen. Van Bussel meldt dat de vraag inmiddels is beantwoord. Er is een jubileumbudget vastgesteld en er wordt hard gewerkt aan het binnenhalen van sponsorgelden.

3. Notulen Wintervergadering 2009

Blz 2, mededelingen: studiedag MBO op 4 november 2009 moet zijn: studiedag BO.

Er zijn geen verdere opmerkingen, het verslag wordt vastgesteld.

Dijkstra, afd. De Noorder informeert wanneer de notulen van de extra ALV d.d. 24 maart jl. worden besproken. Van Driel: deze worden voor de Wintervergadering 2010 geagendeerd.

Wethouder voor Sport
Jack van der Hoek

4. Voorstel hoofdbestuur

Het hoofdbestuur stelt een wijziging in het huishoudelijk reglement voor inzake de ongevallenverzekering voor leden. Het voorstel behelst de verplichting om een ongevallenverzekering voor KVLO-leden af te sluiten, uit het huishoudelijk reglement te schrappen. Het hoofdbestuur stelt voor de ongevallenverzekering voor kaderleden wel te handhaven.

Van Bussel licht toe dat kaderleden vanwege de diverse werkzaamheden voor de KVLO, meer risico lopen en daarom wel in aanmerking komen voor een ongevallenverzekering. Niet-kaderleden die ook activiteiten voor de KVLO verrichten, vallen buiten deze verzekering.

Van Bussel geeft op verzoek van S. Visser, afd. Zeeland, aan dat er vanaf 2004 maar in enkele gevallen een beroep is gedaan op de ongevallenverzekering. Stek, afd. Leiden, informeert of er via lidmaatschap van adviescommissies een ongevallenverzekering kan worden afgesloten voor leden die af en toe activiteiten voor de KVLO verrichten. Van Bussel gaat dit na en komt hierop terug. Het voorstel wordt aangenomen.

5. Jaarrekening 2009

a. Rekening en verantwoording 2009
Van Bussel licht toe dat de financiële situatie is verbeterd ten opzichte van vorig jaar, toen de crisis ook voor de KVLO negatieve gevolgen heeft gehad. De jaarrekening wordt goedgekeurd met dank aan Van Bussel en Westerbeek.

2. Decharge bestuur

Het bestuur wordt decharge verleend.

6. Jaarverslag 2009

Swaak, afd. Drenthe: de afdeling Drenthe staat dubbel in het jaarverslag vermeld.

De afdeling krijgt een juiste versie. Vd Gugten: is onder de indruk van alle activiteiten die het afgelopen jaar zijn ontplooid en complimenteert het hoofdbestuur en de afdelingsbesturen hiermee.

7. Voorzitterswisseling

Van Driel dankt de aanwezigen voor het genoten vertrouwen en de fijne samenwerking in zijn tijd als voorzitter. Van Driel draagt de voorzittershamer over aan Jan Rijpstra met veel vertrouwen in de toekomst van de vereniging.

Rijpstra neemt de voorzittershamer in ontvangst en dankt de aanwezigen voor het in hem gestelde vertrouwen. Hij roept op om de gedeelde passie voor bewegen samen uit te stralen in de activiteiten die we als KVLO ondernemen.

Rijpstra zit het vervolg van de vergadering voor.

8. Rondvraag

Van de rondvraag wordt geen gebruik gemaakt.

9. GO-zaken

Veenstra licht de actuele stand van zaken toe.

De Commissie Smit heeft voorstellen gedaan over o.a. verblijfsduur leerlingen, beperking onderwijsaanbod, vakantie en seniorenregelingen. Dit zijn aanbevelingen voor de politiek.

Het kabinet zet in op de nullijn voor het onderwijs. Er is door Groen Links een

motie ingediend om alsnog het onderwijs mee te laten stijgen met de markt.

MBO

Al jaren een moeizaam traject, met name het taakbeleid. Ook de seniorenregeling ligt opnieuw onder vuur (de Bapo is al versoberd). Dit jaar is afgesproken € 200 incidenteel en € 200 structureel. De CAO is verlengd tot eind van dit jaar. Gesprekken over een ingrijpende wijziging zijn gestart.

VO

VO-raad: eerst bekostiging huidige CAO na afspraak 2009: 3% loon + 1% eindejaarsuitkering. De afgelopen tijd is er een enquête over werkdruk gehouden met als uitslag 66% voor lestaak in de CAO. CAO-onderhandelingen hebben tot nu toe nog geen resultaat opgeleverd. Harde punten voor de VO-raad zijn: entree-recht, tweederde bij taakbeleid, nullijn. Mogelijk stevenen we af op een CAO-loos tijdperk, de CAO werkt dan door voor het zittend personeel. Nieuw personeel valt dan niet onder de CAO. De invoering Passend Onderwijs is vertraagd; er wordt bezuinigd op Ambulante zorg en Rugzak.

PO

Salarissen, uitkeringen en pensioenen worden hier nog geregeld met de minister. In 2009 is een 'intensivering actieplan LeerKracht' overeengekomen (loonstijging 1%). CAO-overleg is nog niet gestart. Er geldt een verlengde CAO voor secundaire voorwaarden. Overleg over een nieuwe CAO ligt stil in verband met een onvoldoende aansluiting van de besturen bij de PO-raad. Binnenkort start het overleg over een nieuwe CAO per 1 januari 2011 met als belangrijk onderwerp Leef-tijdsbewust Personeelsbeleid. Loonontwikkeling is afhankelijk van het zittend en volgend kabinet. In de nabije toekomst volgt mogelijk doordecentralisatie en overleg over primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden met de PO-raad. Ook voor het PO geldt dat Passend onderwijs is vertraagd en er wordt bezuinigd op Ambulante zorg en Rugzak.

Wij zien ons momenteel geconfronteerd met de volgende vragen: wordt de loonontwikkeling de komende jaren beperkt, wordt het pensioenstelsel versoberd en wordt de AOW-leeftijd verhoogd.

10. Sluiting

Rijpstra sluit de vergadering.

Henrico ten Brink, onze 'huisdrukker' spreekt met Jan Rijpstra

Foto's gemaakt door Caro van Dijk

CAO-loos tijdperk

Op het moment dat deze column geschreven wordt (begin juli 2010) lijkt het er nog steeds op dat we in het voortgezet onderwijs een CAO-loos tijdperk tegemoet gaan. Er is geen overeenstemming over de periode van verlenging van de oude CAO en de tijd waarvoor de CAO is aangegaan is 31 juli 2010 verstreken. Wat zijn de consequenties daarvan voor werknemers in het VO?

In de meeste gevallen geeft een CAO-loos tijdperk gelukkig niet al te veel problemen; de onderhandelingen blijven gaande en partijen weten dat zij bij het sluiten van een nieuwe CAO weer aan elkaar gebonden zijn met nieuwe afspraken die veelal een vervolg of uitwerking zijn de van bestaande afspraken en regels. Daarbij komt dat in de rechtspraak al sinds lange tijd is aanvaard dat vele bepalingen uit een CAO nawerken in een CAO-loos tijdperk.

Welke bepalingen werken na in een CAO-loos tijdperk?

Nawerking geldt alleen voor de zogenaamde normatieve (of horizontale) bepalingen. Dat zijn alle bepalingen in de CAO waaraan individuen rechten kunnen ontleen. Daarbij kan gedacht worden aan arbeidsvoorwaarden zoals loon, onkostenvergoedingen, arbeidstijden, opzegging, vakantieregeling, regeling over disciplinaire maatregelen, maar ook zaken als BAPO en betaald ouderschapsverlof. Deze bepalingen uit de collectieve arbeidsovereenkomsten maken rechtstreeks onderdeel uit van de individuele arbeidsovereenkomsten die gelden tussen de werkgever en zijn werknemers.

Doordat de CAO is geëindigd herleeft voor de werkgever de mogelijkheid om met werknemers een regeling overeen te komen die van de CAO afwijkt. Overeenkomen in dit verband betekent dat werkgever en werknemer het eens zijn met elkaar over de afwijking. Werkgever noch werknemer mag eenzijdig wijzigingen aanbrengen in de arbeidsovereenkomst! De kans is echter groot dat de werkgever snel weer aan een CAO gebonden is, waardoor een overeengekomen andere regeling slechts kort geldt. Bovendien kan de nieuwe CAO met terugwerkende kracht ingaan. De CAO-loze periode is dus allesbehalve een rechtenloze periode, zoals weleens gesuggereerd wordt.

Onderhandelaar
Jilles Veenstra

Nieuwe werknemers

Omdat de CAO-VO op 1 augustus 2010 eindigt, is een werkgever niet langer verplicht deze CAO als enig geldende arbeidsovereenkomst aan te bieden aan nieuw te benoemen personeel. Het staat hem dus vrij met nieuwe werknemers een totaal ander pakket arbeidsvoorwaarden overeen te komen. Toch is het verstandig dat de werkgever rekening houdt met de mogelijkheid dat de CAO-loze periode slechts kort duurt en aan de nieuwe CAO terugwerkende kracht verleend wordt. De nieuwe CAO geldt dan – indien afgesproken met terugwerkende kracht – ook voor deze categorie werknemers. Dat kan inhouden dat de bedragen die een werknemer in de CAO-loze periode van de werkgever te weinig heeft ontvangen alsnog vergoed moeten worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om het verschil tussen de nieuwe CAO-vergoedingen en de oude vergoedingen over de desbetreffende CAO-loze periode.

Openbaar en bijzonder onderwijs

Voor werknemers in het bijzonder onderwijs is de CAO-VO automatisch van toepassing voor alle VO-scholen voor bijzonder onderwijs die bij de VO-raad zijn aangesloten. Dit is een gevolg van de Wet op de Collectieve arbeidsovereenkomst (Wet CAO). Werkgevers in het openbaar onderwijs (hoewel aangesloten bij de VO-raad) zijn niet automatisch verbonden aan de CAO-VO, omdat er in het openbaar onderwijs geen sprake is van *arbeidsovereenkomsten*, maar van *aanstellingen of benoemingen* (eenzijdige besluiten van de werkgever). De Wet CAO is dus ook niet van toepassing.

Juridisch gezien is de CAO-VO in het openbaar onderwijs een publiekrechtelijke rechtspositionele regeling. De geldigheid daarvan moet in een uitdrukkelijk besluit van het bestuur tot uiting komen en bekend worden gemaakt. Zo'n besluit kan met of zonder einddatum zijn genomen. Is er geen einddatum gesteld dan blijft de CAO-VO gelden. Heeft het besluit wel een einddatum (de aflooptdatum van de CAO, 31 juli 2010) dan is het aan de besturen om een nieuw besluit zonder einddatum te nemen om de CAO-VO haar geldigheid te laten behouden.

Zodra er meer bekend is over de onderhandelingen en de afspraken die tussen werkgevers en werknemers gemaakt worden vind je die op de site!

Heb je vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied dan kun je je wenden tot de afdeling IRP, te bereiken per e-mail: irp@kvlo.nl en dagelijks van 12.30-16.30 uur op telefoonnummer 030 693 7678.

PRAKTIJK KATERN

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

nr. 7 - 27 aug. 2010

**‘Meester, ik word
helemaal gek van ze!’**

**Springen en rennen,
jezelf leren kennen**

**Trainingsprogramma
voor BSM**

‘Meester, ik word helemaal gek van ze!’

Een artikel over de ervaringen met het ‘mixen’ van bbl- en tl/havo/vwo-scholieren binnen lessen lichamelijke opvoeding.

Ooit verzorgden scholen voor voortgezet onderwijs in Almere lessen aan klassen met alle afdelingen van onderwijs bij elkaar voor een tweejarige brugperiode. Van bbl tot en met gymnasium. Ook lessen lichamelijke opvoeding aan de brugklassers waren qua niveau gemixt van vmbo tot en met vwo, zij deden alles de eerste twee jaar gezamenlijk. Van 1978 tot rond 2000 liepen deze leerlingen op school door elkaar. Rond 2000 zijn er langzamerhand steeds meer schotten gevallen tussen de onderwijsniveaus en wel zodanig dat er binnen onze onderwijsinstellingen bijna sprake is van drie verschillende scholen. *Gesprek van Maarten Massink met Adrie de Herdt*

Scholen binnen de school, die geheel eigen programma's draaien voor leerlingen die elkaar alleen maar binnen het eigen onderwijsniveau ontmoeten en leren kennen en die leerlingen in de andere afdelingen minder of niet meer ontmoeten.

‘Zijn er tegenwoordig nog scholen die dit proces doorbreken, en hoe wordt daar nu tegen aan gekeken?’ vroeg ik mezelf af. Zonder naar achterliggende redenen te kijken als bedrijfsvoering, druk op de roosterlijnen of een tekort aan docenten lichamelijke opvoeding en misschien wel vanuit een ideologisch streven. In dit kader ben ik tegen het stageverslag van Adrie de Herdt, een student pedagogiek van de Hogeschool van Amsterdam (hierna: HvA) aangelopen. Adrie zit in het eerste jaar van de deeltijdopleiding pedagogiek en is een bijzondere student. Als eigenaar van de Studiegroep Praktische Zelfverdediging traint hij burgers, beroepskrachten, bedrijven en overheden wereldwijd naar een betere weerbaarheid, zelfverdediging en beroepsmatig fysiek optreden. Nu volgt hij de opleiding pedagogiek om zijn vaardigheden op het opvoedkundig vlak richting kinderen en jeugdigen te verdiepen. Hij heeft op Thomas Studiedagen workshops gegeven over weerbaarheid van leerlingen, maar ook van docenten LO. Dit leidde

toen tot openhartige gesprekken met collega's over hun ervaringen en hoe je op te stellen in bedreigende conflictsituaties.

Voor het vak onderzoeksmethodieken moest Adrie een observatieonderzoek verrichten. Hij koos ervoor om het sociaal gedrag van bbl/pk/pro-scholieren (voor de leesbaarheid zal ik ze hierna bbl'ers noemen) te observeren tijdens gymlessen die deze leerlingen gemixt met tl/havo/vwo-scholieren (ook voor de leesbaarheid hierna: thv) aangeboden krijgen. Deze bbl-tl/hv gemixte gymlessen worden verzorgd aan een school voor voortgezet onderwijs. Het mixen van bbl- en mhv-leerlingen binnen het Nederlands onderwijs gebeurt nagenoeg helemaal nergens meer. In het verslag van zijn stage benoemt Adrie dat deze onderwijsniveaus vaak van elkaar gescheiden zijn in aparte vleugels van een schoolgebouw, aparte gebouwen op het schoolterrein en zelfs aparte locaties in verschillende stadswijken. Juist daarom vond Adrie het zo interessant een observatie te mogen verrichten in het kader van zijn studie, in een situatie waar deze leerlingen wel gemixt zijn. Hij zag hierin een unieke kans om het verschil in vertoond sociaal ongewenst gedrag tussen bbl- en thv-scholieren op een en hetzelfde moment te kunnen observeren.

Hoe luidde de onderzoeksvraag?

Adrie: "Ik vroeg mijzelf af of het samenbrengen van bbl- en thv-scholieren in een en dezelfde gymles tot objectief observeerbare verschillen in vorm en frequentie van sociaal (on)gewenst gedrag zou leiden van deze scholieren".

Vijfmaal zijn deze leerlingen gedurende twee uur geobserveerd door de student pedagogiek. Hij gebruikte daarvoor de door hem voor deze stage ontwikkelde observatieformulieren. De observaties spreken voor zich: in tegenstelling tot de thv-groep gaat de bbl-groep zich werkelijk veelvuldig te buiten aan sociaal ongewenst gedrag dat aanleiding is tot opeenvolgende incidenten. Er is letterlijk sprake van een aaneenschakeling van sociaal ongewenste momenten tijdens deze gemixte gymlessen. Bovendien vertelde Adrie dat hij voorafgaand aan zijn observatie een gewenningsperiode ingelast heeft van vier gymlessen van twee uur waarin hij als bankzitter langs de kant zat om de leerlingen aan hem te doen wennen. Momenten waarop hij eveneens veel incidenten meegeemaakt heeft die echter niet in zijn stageverslag meegenomen zijn.

afturfde tijdens zijn observaties: te laat komen, niet helpen op- en/of afbouwen, regels breken, sportlijnen overlopen, spel afbreken, luidruchtig doen, fysiek erg hard spelen, verbaal bedreigen, seksueel getint gedrag en beledigen en uitlachen.

Incidenten die, getuige de observatieformulieren, geïnitieerd worden vanuit de bbl-leerlingengroep. De thv-leerlingen bezondigen zich alleen aan te laat komen in de les en het daaruit voortvloeiend onmogelijk meer kunnen deelnemen aan het helpen opbouwen van gymartikelen.

Adrie: "Er is sprake van een zodanige gedragsproblematiek binnen deze bbl-groep dat dit op basis van de DSM IV en/of ICD 10 een indicatie vormt voor verdergaand individueel onderzoek waarvoor binnen mijn observatieonderzoek als student pedagogiek geen ruimte was". (Toelichting: DSM IV en ICD 10 zijn twee door artsen, psychiaters en therapeuten opgemaakte en wereldwijd erkende lijsten waarin alle thans bekende psychische stoornissen en hun definities, officieel geassocieerd opgesomd staan. Deze lijsten helpen psychische problemen al in een vroeg stadium herkennen

Leren omgaan met agressie

Adrie: "Om mijn observatieonderzoek zo zuiver mogelijk te houden was een gewenningsperiode noodzakelijk om het gedrag van de door mij geobserveerde leerlingen niet te laten beïnvloeden door mijn plotse aanwezigheid. Nadat ze wisten dat ik 'pedagogiek' studeer (wat is dat meester?) vonden ze het best dat die 'meester die leert voor hoe je met elkaar omgaat' langs de kant zat zonder mee te doen".

Waar moeten wij aan denken bij 'sociaal ongewenst gedrag' en 'incidenten'?

Voor zijn onderzoek heeft deze student sociaal ongewenst gedrag gecategoriseerd/ingedeeld naar de volgende vormen die hij

en behandelen. Zij kunnen hypothesen helpen opstellen en die helpen afvinken op zoek naar de ware oorzaak van een psychisch probleem. Daarna volgt verder onderzoek op weg naar gerichte behandeling.)

Hoe kunnen wij volgens jou het beste omgaan met deze incidenten?

"Binnen de ontwikkelingspsychologie van kinderen worden verbanden aangevoerd tussen een mindere sociaal-emotionele ontwikkeling en het vertonen van sociaal ongewenst gedrag en tussen een mindere cognitieve vaardigheid en het uitvoeren van sportief-fysieke handelingen. Tegelijkertijd zeggen onderzoekers dat

het belangrijk is deze verbanden te scheiden in externaliserende en internaliserende problemen binnen de hulpverlening aan kinderen die cognitief maar ook fysiek minder vaardig zijn.” (Toelichting: op basis van de DSM IV en/of ICD 10 classificatie kunnen allerlei dimensies binnen de persoonlijkheid van de zich misdragende scholier, diens klachten en (on)mogelijkheden, in kaart gebracht worden. Een eerste dimensie vormt bijvoorbeeld geconstateerde extraversie en externaliserende agressieve handelingen tegenover extreme verlegenheid, passiviteit en internaliserende defensieve achterdocht. Twee informatiegebieden die een clinicus helpen bij het opstellen van hypothesen naar een verder onderzoek en wellicht een behandeling toe.)

“Ja, ik kan me wel vinden in de scheiding die wetenschappers aanbrengen. Uiteindelijk moet je binnen de hulpverlening naar het individuele geval toe, en door al vroegtijdig via hypothesen en theorieën het een van het ander te scheiden en uit te sluiten, kom je wat gemakkelijker bij het punt waarop een kind echt geholpen kan worden.”

Dat is nog geen antwoord op de vraag?

“Onderliggend natuurlijk wel. Eigenlijk zeg ik dat gymleraren die werken met ‘probleemkinderen’ ook bekend moeten zijn met de cycli waarbinnen hulpverlening aan deze kinderen in gang gezet wordt. De incidenten waarnaar jij vraagt worden op zo een manier ‘signalen’ die deze leraren gebruiken kunnen binnen multidisciplinaire onderwijsteams zodra hun leerlingen aan de orde komen.” Uit het onderzoeksverslag blijkt dat er vaak sprake is van een meervoudige complexe problematiek die zich uit in onhandige

speldeelname en sociaal ongewenst gedrag. Adrie voert tevens aan dat motorische competentie een graadmeter kan zijn voor de positie die een kind inneemt binnen zijn leeftijdsgroep. Tegelijkertijd relateert Adrie de wetenschap dat het verwerven van fundamenteel motorische vaardigheden een grillig verloop kent en van veel factoren afhankelijk is.

“Mijn opmerking over het koppelen van motorisch mindere vaardigheid aan een minder cognitief vermogen moet in een compleet plaatje bekeken worden. Pas dan zal opvallen hoe een mindere fysieke vaardigheid samen met het helemaal niet begrijpen van complexe spelsituaties, mimiek van medespelers en speltactieken voortgekoemen is uit bijvoorbeeld een ontwikkelingsprobleem bij het kind.”

Dat vraagt nogal wat van een docent lichamelijke opvoeding?

Adrie antwoordt met nadruk. “Niet alleen van gymleraren, maar van alle leraren die werken op scholen waar probleemkinderen rondlopen. Dit vraagt wat van het totale lerarenkorps in Nederland!”

Dat is een boude stelling!

“Op basis van mijn observaties heb ik evaluerende gesprekken gevoerd met en overlegvormen bijgewoond van de betrokken docenten LO. Door mijn observatieonderzoek en het noteren van de frequentie van sociaal (on)gewenst gedrag kom ik tot het inzicht van de noodzaak tot scherp en gericht pedagogisch handelen door leerkrachten, overige begeleiders en hulpverleners binnen een opvoedkundige context voor onze scholieren. Hulp van een pedagoog-in-opleiding was in deze situatie bijvoorbeeld voor de docenten LO uitermate welkom.”

ANITA RIEVERSMA

Leren omgaan met bbl-schoolgenoten

Hoe zie jij een toekomst voor het naar onderwijsniveau gemengd onderwijs in lichamelijke opvoeding?

“Ons onderwijs wordt natuurlijk in de eerste plaats bepaald vanuit Den Haag. Allerlei wetten en beleidsnota's zijn erop gericht onze kinderen samen naar school te sturen vanuit een normatief aspect. Het zou de rechten van het gehandicapte kind en de keuzevrijheid van hun ouders beperken als wij 'andere' kinderen alleen maar het speciaal onderwijs te bieden zouden hebben. Bezuinigingen als reden laat ik in het kader van mijn observatieonderzoek liever even buiten beeld. Mijn observaties tonen een observeerbaar verschil aan in vorm en frequentie van sociaal ongewenst gedrag tussen bbl- en thv-scholieren die samengebracht zijn in een en dezelfde gymles. Bovendien heb ik een gymles geobserveerd waarin de scholieren voor lessen spinning en fitness wel tegelijk in een sportcentrum aanwezig waren maar nu opgedeeld in een bbl- en thv-groep. Spinnen en fitness doe je in je eentje. Je stapt niet zomaar van je fiets en kunt al na vijf minuten niet meer grappen, grollen, pesten en treiteren. Bovendien is bij het fitnessen steeds een instructeur en een docent LO op maximaal vier meter afstand aanwezig om houding en handelen te corrigeren. Gevolg: sociaal ongewenst gedrag bleef nagenoeg geheel uit! Onrust blijft uit. Duidelijke conclusies kunnen wij hieruit trekken.”

Wat benoem jij nog meer in jouw leerverslag?

“Het is duidelijk dat de docent LO, die ook mijn stagebegeleider was, in een gemixte les heel wat inzet toont voor de aan zijn zorgen toevertrouwde leerlingen. Al een halfuur van tevoren waren wij samen in de gymzaal bezig met veldopstellingen, spelvolgorde en spelersindelingen. De opstelling is belangrijk om te voorkomen dat bijvoorbeeld verschillende gemiste ballen andere balspelen doorkruisen waardoor uit het niets de vlam in de pan kan slaan. Spelvolgorde is belangrijk voor het creëren van rusthavens waar vermoeide leerlingen een spel zonder fysieke contactmomenten konden beoefenen om botsingen, voortkomend uit vermoeidheid, te voorkomen. Terwijl een juiste spelersindeling een vlot spelverloop stimuleert om spelonvrede helpen te voorkomen. Aan de hand van deze voorbereiding weet mijn stagebegeleider al van tevoren welke spelen hij actief moet begeleiden om van heel dichtbij sturing te kunnen geven aan zijn leerlingen. Niet alleen qua spelinzicht maar vooral bij oplaaiende emoties. Dicht erop en direct ingrijpend. Deze docent LO is op deze manier een belangrijke factor in het leren van zijn leerlingen en een bijzonder betrouwbare informant voor multi-disciplinaire docententeams bij zijn onderwijsinstituut.”

Heb jij nog 'mooie' momenten gezien?

“Als aankomend pedagoog heb ik genoten van de opvoedkundig verantwoorde manier van werken die mijn stagebegeleider toont, warm en toch strak. Aan het einde van elke les een nagesprek over het onderlinge (wan)gedrag. Maar ook een vwo-leerling die zo handig omgaat met bbl'ers dat hij regelmatig met hen ingedeeld kan worden en hij zijn cognitieve intelligentie op het sociaal vlak kan inzetten. Hij was 'streetwise' en sprak 'straattaal' waardoor bbl'ers hem geen onzin konden verkopen. Geweldig om te zien: een toekomstige mensenwetenschapper.”

Toch hebben wij de uitspraak van een thv-leerling gekozen als titel voor dit artikel

“Ja, wat mij betreft heel bewust. Deze uitspraak heb ik in mijn stageverslag verwerkt tegenover de uitspraak van een groep bbl'ers.

Aan het einde van een voor mijn onderzoek geobserveerde gemixte gymles besprak de docent LO het onderlinge gedrag. Een groep bbl'ers omarmde elkaar daarop stevig en riepen glimlachend dat zij 'toch al goed met elkaar omgaan'. Tijdens een nabespreking van een andere les reageerde een thv'er met de uitspraak die nu bovenaan dit artikel staat. Scherper had de onderlinge tegenstelling tussen versturende en verstoorde leerlingen die samen aan een sport- en spelactiviteit deelgenomen hebben niet uitgesproken kunnen worden. En dit scherpe randje is van belang voor iedereen die als beroepsbeoefenaar binnen het pedagogische werkveld aanwezig is.”

Ga jij behalve inleveren bij je vakdocent nog meer doen met jou observaties?

“Dat weet ik nog niet precies. Ruim dertig stage-uren ben ik met dit observatieonderzoek bezig geweest. Ik heb veel gezien. Er speelt in mijn hoofd een gedachte over mijn afstudeerscriptie in de richting van het leerlingen leren omgaan met wangedrag van medeleerlingen. Nog erg vaag en tegelijk in mijn achterhoofd al heel concreet, met de bedoeling ze weerbaarder te maken, mentaal en fysiek, in het omgaan met het sociaal ongewenste gedrag van medeleerlingen, in de les, op school en daarbuiten.”

Kun je een tipje van de sluier oplichten? Waar denk je aan? Er zijn al cursussen als kanjertraining, zelfverdediging voor jongens en meisjes die in gaan op de weerbaarheid van leerlingen in verschillende situaties. Wat wil jij daar aan toevoegen?

“Mijn toevoeging is dat mijn ideeën zich richten op het gevoel van onveiligheid waar onze scholieren soms onder te lijden hebben en minder op de noodzaak om tot zelfverdediging te komen. Soms is dit echter wel aan elkaar te koppelen. Door scholieren anders te leren denken over sociaal ongewenst gedrag, agressie, bedreiging en geweld zullen zij anders (lees: adequater) handelen wanneer zij verbaal dan wel fysiek aangevallen worden door hun leeftijdgenoten. Zoals het gedrag dat ik mocht observeren van die ene vwo-leerling die er wel in slaagde om te gaan met de zich misdragende bbl'ers zonder daar deel van uit te maken. Zonder mee te doen aan misdragingen slaagde hij erin met hen samen te werken. Dit lukt alleen als scholieren leren het (wan)gedrag van hun leeftijdgenoten in de juiste context te plaatsen. De achterliggende onmacht te zien. Met mijn mentor van de HvA ben ik al in gesprek over mogelijkheden voor mijn afstudeerscriptie waarin ik sociale leertheorieën en huidige maatschappelijke ontwikkelingen veel meer deel wil laten uitmaken van de verbetering van de weerbaarheid van onze scholieren. Bijna een soort van maatschappijleer op basis van sociologie in combinatie met lessen lichamelijke opvoeding. Vanuit mijn overtuiging dat scholen de taak hebben onze kinderen groot te brengen tot verantwoorde en vaardige leden van onze samenleving. Die zichzelf niet ontkennen maar de ander evenmin. Zeg maar, zoals de door mij geobserveerde vwo-leerling zijn diploma zal halen op weg naar zijn toekomst in onze samenleving zonder voorbij te gaan aan bbl-schooleigenen, het omgaan met en voorkomen van wangedrag, en zijn bijdrage aan hun toekomst.”

Adrie de Herdt geeft cursussen in weerbaarheid en studeert daarnaast pedagogiek

Correspondentie Adrie de Herdt: advisors@spzsecurity.com

Springen en rennen, jezelf leren kennen

Uitdagingen na sprinten en verspringen

Als het bij atletiek om lopen en springen gaat, wordt er op school vaak sprinten gedaan en verspringen en hoogspringen. Wat is daar op een leuk en goed vervolg? Interessante uitbreidingen zijn estafette, hindernis (horde)loop, polsstok(ver)springen en hink-stap-sprong. Zit er een overeenkomst tussen deze activiteiten? Hoe maak je deze onderdelen uitdagend, zodat leerlingen 'geïnspireerd' gaan deelnemen.

Door: Maarten Massink

Als we met leerlingen sprinten hebben gedaan en ver- en hoogspringen, is het de uitdaging zo snel te sprinten of ver te springen als binnen jouw mogelijkheden ligt. Het uitdagender maken wordt lastig als je de grenzen van je mogelijkheden al snel hebt bereikt. De spanning kan dan worden verhoogd door het toevoegen van een hindernis. Daarbij kan het gaan om over een vaste afstand de hindernissen zo snel mogelijk te nemen (hordelopen). Of een vaste afstand te overbruggen (slootspringen met polsstok) of met een vast ritme (driesprong). Of de afstand samenwerkend zo snel mogelijk af te leggen (estafette). De kunst is daarbij voor leerlingen weer een nieuwe uitdaging te zoeken, een nieuw doel, waar ze zich op kunnen richten.

Estafette

Estafetteploegen maken

Eerst laten we leerlingen een afstand van 50 meter sprinten in tweetallen. De tijd wordt per persoon geklokt. Er ontstaat een volgorde op basis van snelheid. Er worden tijden gelopen van 6, 7, 8, 9 (10) seconden. Vervolgens worden er voor de volgende les viertallen gemaakt waarbij de individuele 50 meter tijden bij elkaar opgeteld van ieder groep ongeveer gelijk is.

De opdracht

Met je estafetteviertal een 200 meter baan afleggen zodanig dat je sneller bent dan de vier tijden van de estafetteploegleden samen opgeteld. Je kunt leerlingen even laten nadenken over de vraag waarom de estafettevorm het mogelijk maakt sneller te zijn dan de vier individuele tijden bij elkaar opgeteld. De slimmeriken zullen snel door hebben dat de estafetteploeg drie keer een vliegende

start heeft. Als deze goed wordt uitgevoerd kun je sneller zijn dan vier keer een individuele 50 meter waarin vier startmomenten zitten zonder vliegende wissel. Het komt er op aan de wissels zo uit te voeren dat de vliegende start optimaal benut wordt. Dat is exact de betekenis en uitdaging van de estafette. Omdat de ploegen zo zijn samengesteld dat ze onderling ongeveer even snel zijn, zijn de onderlinge resultaten ook goed te vergelijken. De ploeg die de wissels het meest efficiënt uitvoert heeft het beste resultaat.

Eerst het wisselen oefenen

Eerst wordt het wisselen geoefend per viertal in een rechte 50 meter baan, met halverwege een pilon. Daar staat de wissel. Laat ze eerst even zelf uitzoeken wanneer je gaat lopen als je ploeggenoot met stokje komt aanlopen. Sommigen starten zo vroeg dat ze de stok overgeven als de hele baan al is afgelegd. Anderen wachten te lang zodat ze nog volledig moeten starten als de loper al aankomt. Dan heb je geen vliegende wissel. Voor een goede wissel moeten de volgende problemen worden opgelost:

- zoek zelf het optimale moment waarop je start (merkteken neerzetten?). Hierbij komt ook de wisselzone aan de orde. De wissel moet binnen een bepaald vak plaats vinden.
- wat kun je doen om het op de hakken trappen van degene die het stokje overneemt te voorkomen? (links aangeven en rechts ontvangen zodat je naast elkaar kan lopen)
- wisselen zonder omkijken waardoor je harder kunt lopen, dus stokje doorgeven en aannemen op 'gevoel' maar zeker en vast wisselen (in de hand slaan).

(Filmbeelden: zie adres website onderaan het artikel)

Doorgeven en doorrennen

Wisselen op de 50 meter lengte baan

Vervolgens wordt de wisselvolgorde afgesproken en wordt er een wedstrijdje gedaan op de 50 meter baan. Er wordt gestart in het midden. De nummer 1 loopt om de eindpilon en komt terug en geeft het stokje aan nummer 2 bij de middenpilon (in wisselvak), nummer 2 loopt om de andere eindpilon en wisselt met nummer 3 bij de middenpilon en zo verder. Nummer 4 finisht in het midden. De wachtende en gefinishte leerlingen zitten bij hun middenpilon langs de kant. Alleen de volgende loper staat klaar.

Wisselen op de 200 m ronde baan

Daarna wordt er gelopen op de 200 meter ronde baan van 4 x 50 meter die met vier pilonnen is aangegeven. Met kleinere pilonnen wordt het wisselvak aangegeven. Iedere estafetteploeg loopt apart en de tijd wordt apart geklokt. De wachtende ploegen geven commentaar (tips en complimenten) of een beoordeling (zie niveau-beschrijving) waarbij het erom gaat of er met optimale snelheid wordt gewisseld. Is de gelopen tijd sneller dan de vier individuele tijden bij elkaar opgeteld? En als deze tijd sneller is, welk team heeft dan de grootste marge tussen de estafettetijd en de vier individuele tijden opgeteld? Oftewel de winnaar is de ploeg die het meest optimaal heeft gewisseld.

Tot slot

Een wedstrijdje tussen alle estafetteploegen tegelijk. De onder-

linge tijden zijn nagenoeg gelijk omdat de teams zo zijn samengesteld, en dat maakt een spannend wedstrijdje.

Hindernisloop

Eerst 50 m tijd

Net als bij de estafette gaan we weer uit van de 50 meter tijd die de leerlingen maken door te sprinten in tweetallen.

Drie hindernissen plaatsen

Vervolgens worden er vier hindernissen per baan geplaatst van ca. 30 cm. Dit kunnen pilonnen zijn met een stok (hockeystick) er op of dozen. Nu worden tijden geklokt met het nemen van de hindernissen. Bij wie is het verschil tussen de de 50 meter vlak en 50 meter met hindernissen het kleinst? Hoe komt dat? Is er een verschil zichtbaar in het nemen van hindernissen? Wellicht wordt zichtbaar dat degene die hoog springt minder efficiënt loopt dan degene die vlak over de hindernis gaat en doorloopt.

De opdracht

Probeer zo snel en efficiënt mogelijk over de hindernissen te gaan met zo weinig mogelijk tijdverlies in vergelijking met de 50 meter vlakke sprint.

Ritme en afstand bepalen

Eerst moeten de hindernissen in een vast ritme worden genomen.

Niveaubeschrijving estafetteploeg

Atletiek Estafette, ik..	
A	sta stil tijdens de wissel of start te vroeg en wissel buiten het vak
B	start op tijd en wissel binnen het vak op lage snelheid of vertraag om goed uit te komen
C	start op tijd en wissel binnen het vak met constante loopsnelheid
D	start op tijd en wissel binnen het vak met een versnelling, zonder om te kijken, met stok aannemen met rechts en doorgeven met links

Zet verschillende banen uit met verschillende afstanden tussen de hindernissen. Kies de baan waarin je tussen de hindernissen drie stappen maakt voor je over de volgende hindernis gaat. Het ritme wordt: stap (over de horde) – één – twee – drie (tussen de horde), stap (over de horde) – één – twee – drie (tussen de horde), enzovoort.

Hindernis vlak nemen op snelheid

Probeer zo vlak over mogelijk over de hindernis te gaan zodat je vlak kan doorlopen zonder te springen. Waarom geeft dit meer snelheid?

Marge minimaal houden

De tijd over 50 meter sprint met hindernissen wordt opgemeten. Het gaat er hier om het verschil tussen de de 50 meter vlakke sprint en de 50 meter sprint met hindernissen zo klein mogelijk te houden.

Looptechniek

Niveaubeschrijving hindernisloop

Atletiek Hindernisloop 50 m., ik..	
A	start, verlies snelheid bij iedere sprong over de hindernissen en raak uit het ritme
B	start, blijf in het goede ritme tussen de hindernissen maar verlies snelheid bij iedere sprong over de hindernissen
C	start, blijf in het goede ritme en spring over de hindernissen maar verlies weinig snelheid tussen de hindernissen
D	start en blijf in het goede ritme tussen de hindernissen, stap over de hindernissen en passeer deze vlak met snel grondcontact en behoud van snelheid

Polsstokverspringen

Persoonlijk record verspringen

Eerst ga je bepalen wat je persoonlijk record verspringen is. Dit kan binnen in de zaal door gebruik van verschillende slootafstanden. Deze kunnen in de zaal gemaakt worden met turnmatjes van 1 meter breedte en 1,5 meter lengte. De landing vindt dan plaats op de landingsmat. Door twee landingsmatten op zijn lange kant te zetten tegen de muur, en twee landingsmatten op de grond ervoor is er genoeg ruimte voor vier verschillende banen met vier slootbreedtes. Deze slootbreedtes kunnen steeds een halve meter verschillen. Buiten kunnen er op de breedte van de verspringbak vier verschillende banen worden aangegeven met pilonnen met elke gewenste verspringafstand als sloot.

De opdracht

Uitgaande van je persoonlijk record verspringen (eerst even vaststellen) ga je proberen of je met gebruik van de polsstok verder kunt springen dan je persoonlijk record verspringen zonder polsstok. Uiteindelijk probeer je dit verschil zo groot mogelijk te maken.

Eerst wendspringen

Eigenlijk is polsstokverspringen een soort wendsprong met verwantschap met de hurkwendsprong. Deze kan gebruikt worden om te bepalen langs welke kant de benen de stok passeren. Passeren de benen links en plaats je de handen met de hurkwendsprong rechts, dan betekent dit met polsstokverspringen dat de benen ook links passeren. De afzet is dan met rechts, en de linkerhand in ondergreep aan de bovenkant van de stok, en rechterhand in bovengreep 30 cm onder de linkerhand. Passeren de benen rechts

dan is het net andersom. Dit laatste geldt voor de meeste leerlingen zodat ze links afzetten.

Over kleine hindernis of afstand

Als leerlingen weten aan welke kant de benen passeren kun je ze meteen laten proberen over een slootje van een meter te springen met aandacht voor de goede afzet en de goede beenpassage. Laat de leerlingen niet te hoog vasthouden, maar zo hoog dat ze op de stok kunnen afduwen in plaats van aan de stok te gaan hangen. De aanwijzing hier is: durf te leunen op de stok. Let er op dat de benen aan de goede kant passeren: links afzetten is rechts passeren en andersom. Duw de stok naar beneden en duw je zelf af op de stok met een halve draai zoals bij de hurkwendsprong, zodat je eindigt met het gezicht naar het begin van de aanloop.

Sloot springen

Zodra ze de beginselen van deze sprong door hebben is het een uitdaging over een steeds bredere sloot te springen. Bijvoorbeeld 3 m. – 3,5 m. – 4 m. – 4,5 m voor de jongens en 2 – 2,5 – 3 – 3,5 voor de meisjes. Tot slot eventueel 5m. (jongens) en 4 m. (meisjes) voor de liefhebbers.

Marge zo groot mogelijk maken

Qua afstand is het een uitdaging het polsstokverspringen te vergelijken met het persoonlijk record verspringen. Lukt het je om zodanig gebruik te maken van de stok dat je verder kunt springen dan zonder stok? Zoja, bij wie is het verschil het grootst? Wie heeft de grootste marge met zijn verspringrecord, oftewel wie weet het beste de stok effectief te gebruiken naar zijn mogelijkheden? Hier-

bij gaat het niet zozeer om de absolute afstand maar om de relatieve (persoonlijke) verbetering ten opzichte van het verspringen.

de stap of de hink, de tweede voor de tweede afzet, de stap. De derde voor de derde afzet, de sprong waarbij geland wordt op de

Niveau beschrijving

Atletiek Polsstokverspringen, ik..	
A	neem een wandelaanloop, passeer de stok soms nog aan de verkeerde kant, spring en hang gestrekt aan de stok zonder halve draai
B	neem een rustige aanloop, passeer de stok aan de goede kant, zet de draai voorzichtig in
C	neem een snelle aanloop, passeer de stok aan de goede kant, maak een halve draai, duw de stok af
D	neem een versnellende aanloop, passeer de stok goed met ingetrokken benen, duw krachtig af met een halve draai en land ver van de stok

Driesprong

Persoonlijk record verspringen

Het uitgangspunt is weer het persoonlijk record verspringen. Dit wordt weer opgemeten op de wijze zoals aangegeven bij polsstokverspringen.

De opdracht

Uitgaande van je persoonlijk record verspringen ga je de driesprong (stap-stap-sprong of hink-stap -sprong) hiermee vergelijk-

landingsmat. De totale lengte per baan loopt op voor de jongens: 7,5 meter – 8,5 meter – 9,5 meter – 10,5 meter. Voor de meisjes: 6 meter – 7 meter – 8 meter – 9 meter.

Marge zo klein mogelijk

Uiteindelijk gaat het er om het verschil met drie keer het verspringrecord zo klein mogelijk te houden zodat er wordt gesprongen met zo min mogelijk krachtverlies. Ook hier gaat het om de relatieve (persoonlijke) prestatie.

Niveaubeschrijving

Atletiek Driesprong, ik..	
A	neem een rustige aanloop, en spring met stap-stap-sprong met tussenstap en/of landing met stap
B	neem een rustige aanloop, en spring met stap-stap-sprong in het goede ritme
C	neem een snelle aanloop, en spring met hink stap-sprong in het goede ritme
D	neem een versnellende aanloop, en spring met hink-stap-sprong in een goed ritme en krachtig uitgevoerd

ken door je persoonlijk verspringrecord te vermenigvuldigen met drie. Haal je met je driesprong meer of minder dan drie keer je verspringrecord? Ze zullen ontdekken dat de driesprong minder is dan drie maal hun verspringrecord door het verlies aan afzetkracht gedurende de driesprong. Het gaat er nu om deze afzetkracht zo optimaal mogelijk te houden tijdens de driesprong met zo min mogelijk krachtverlies. Hierbij speelt ritme, spronglengte en spronghoogte een belangrijke rol die ze al doende kunnen ontdekken.

Eerst ritme oefenen

Eerst wordt het ritme geoefend van het stap-stap-springen en het hink-stap-springen in de vrije ruimte met weinig krachtinzet. Als ze het ritme te pakken hebben worden weer vier verschillende sloten gemaakt met landingsmatten op de wijze zoals beschreven bij het polsstokverspringen in de zaal. Nu is er echter voor iedere afzet een turnmatje. Eerst is de afstand eenvoudig te halen. Buiten kunnen weer op de lengte van de verspringbak vier banen worden uitgezet.

Slotspringen

Voor de landingsmat worden in de zaal vier banen gemaakt met in elke baan drie turnmatjes. Het eerste matje is voor de eerste afzet,

Afsluiting

De overeenkomst tussen de besproken activiteiten is dat er wordt voortgeborduurd op basisactiviteiten als sprinten, verspringen. De persoonlijke prestaties op deze onderdelen worden als uitgangspunt genomen. De toevoegingen van hindernissen (hindernisloop), hulpmiddelen (polsstok), samenwerken (estafette) en herhaald springen (driesprong) geven een nieuwe uitdaging namelijk: de persoonlijke prestatie op basisactiviteiten als sprinten en verspringen in de nieuwe situatie zo dicht mogelijk benaderen (hindernisloop, drie keer de verspringafstand bij de driesprong) of overtreffen (polsstokverspringen en estafette). Hierdoor ontstaat er aandacht voor zo efficiënt mogelijke krachtsinzet en energieverbruik en daardoor voor mogelijke bewegingsprincipes en technieken. Leerlingen leren bovendien eigen mogelijkheden verkennen en prestaties te waarderen op basis van eigen persoonlijke records.

Filmpjes website

Filmpjes over estafette, driesprong staan op de site van KVLO onder: Mijn KVLO, Praktijk, Basisdocument in beelden: overzicht en dan kiezen voor de juiste filmpjes bij atletiek driesprong en estafette.

Correspondentie: m.massink1@chello.nl

Trainingsprogramma voor BSM

Eén van de verplichte onderdelen van het BSM-programma is het kiezen en opstellen van een trainingsprogramma. Tijdens de KVLO-studiedag van 1 april 2010 heb ik een workshop gegeven over het maken van keuzes binnen dit BSM-onderdeel. Ik heb me met name gericht op de keuzes die een docent heeft wanneer dit onderdeel aangeboden wordt. Hieronder beschrijf ik de inhoud van deze workshop en de keuzes die een docent heeft of maken moet.... Door: Dennis Witsiers

Kaderbepaling

Voordat je überhaupt keuzes kunt gaan maken voor het opstellen van je lessenreeks binnen je vakwerkplan zul je eerst exact moeten weten wat je kader is. Het kader zijn de eindtermen die zijn vastgesteld. Dit is hetgeen de docent de leerlingen zal moeten leren. Gelukkig zijn de kaders zo abstract omschreven dat je daarbinnen je eigen keuzes kunt maken.

Als docent geef ik de studenten aan de Fontys Sporthogeschool aan dat het wettelijk kader ook gevormd wordt door de doelstellingen van de Tweede Fase. Ondersteund door de ministeriële nota uit 2003 'Ruimte laten en keuzes bieden in de Tweede Fase' vertel ik hen dat er binnen de Vernieuwde Tweede Fase meer ruimte moet zijn voor zaken waarvoor de tweede fase mede bedoeld was, te weten: "vaardigheidsonderwijs, zelfstandig en actief leren en vergroting van de samenhang tussen de vakken". Dit heeft invloed op de invulling en keuzes van mijn lesinhouden.

Binnen het domein 'Bewegen en gezondheid' staat voor zowel havo als vwo, onder het kopje subdomein D2 (Fitheid testen en verbeteren) het volgende beschreven:

De kandidaat kan een aantal fitheidstesten toepassen, de resultaten daarvan interpreteren en op basis van de waarde daarvan voor de verbetering van het prestatievermogen een trainingsprogramma kiezen en opstellen voor zichzelf, een ander of een groep. Voor havo is dit eindterm 12 en voor vwo is dit eindterm 13. Dit hoeft niet het uitgangspunt te zijn van je lessen. Binnen het Domein C. Bewegen en Gezondheid wordt ook gesproken over bewegen en welzijn in respectievelijk eindterm 11 voor havo en eindterm 12 voor vwo. Deze eindterm wordt als volgt omschreven: *de kandidaat kan verklaren welke betekenis sport en bewegen heeft voor de gezondheid in ruime zin, ook in relatie tot andere persoonsgebonden en maatschappelijke gezondheidsbeïnvloedende factoren.* Ook deze keuze kan bepalend zijn voor de invulling van mijn lessen.

Naast dit wettelijke kader is er onlangs ook een publicatie uitgebracht met toetsvoorbeelden. Dit zijn ijkpunten en kunnen dus ook een kader vormen voor de doelen en inhoud van je lessen. De beoordelingscriteria volgens het toetsvoorbeeld 'trainingsprogramma' zijn als volgt beschreven:

- 1 actieve deelname en initiatief nemen
 - 2 doelen stellen aan de hand van het FITT-principe (=type activiteit - tijdsduur - intensiteit - frequentie)
 - 3 theoretische diepgang in training (trainingsprincipes/-vormen, energiesystemen)
 - 4 gebruikte bronnen (controleerbaarheid), bronvermelding en onderzoeksmethode
 - 5 planning, uitvoering en reflectie van de trainingen (logboek).
- Dit is verwerkt in onderstaande beoordelingsschema's.

Invulling

Nu vaststaat wat het kader is kun je er zelf invulling aan gaan geven. Er zijn binnen dit kader veel keuzemogelijkheden. Zo kun je kiezen om de leerlingen vanuit de Eurofittest één onderdeel te laten trainen, die ze zelf mogen bepalen. Of je kiest er zelf voor om ze kracht te laten trainen via een fitnessprogramma. Of je laat de leerlingen een programma opstellen voor een vorm van lopen. Dit kan zowel sprint als duurlopen zijn. Je zult jezelf als docent dus een aantal vragen moeten stellen. Welke keuzes ga je maken of te wel, wat wil ik ze binnen dit kader gaan leren?

Eén van de doelen van de Tweede Fase is een betere aansluiting met het hbo. Op het hbo hebben de leerlingen een aantal vaardigheden nodig, die wij ze met het vak BSM mee kunnen geven. Daarom is deze opdracht voor de leerlingen niet alleen een doel, maar ook een middel om ze die vaardigheden aan te leren. Een aantal van deze vaardigheden is bijvoorbeeld reflecteren, evalueren, gebruik van bronnen, data-analyse en informatieverwerking en -verwerking.

BSM BEOORDELINGSCRITEIA TRAININGSPROGRAMMA

Beoordelingscriteria	onvoldoende (tot 5,5)	voldoende (5,5 - 7,0)	goed (7,0 - 8,5)	Uitstekend (8,5 - 10)
1) Actieve deelname en initiatief nemen	Neemt een afwachtende houding aan; komt niet of slecht voorbereid naar trainingen	Neemt deels zelf initiatieven, maar stelt zich afwachtend op, geeft onvoldoende signalen af als het niet goed gaat	Neemt in alle fasen initiatief en verantwoordelijkheid; geeft signalen af als het niet goed gaat	Neemt in alle fasen initiatieven; begeleider hoeft nauwelijks te sturen
2) Doelen stellen aan de hand van de FITT-principes (type activiteit - tijdsduur - intensiteit - frequentie)	Stelt op basis van de begintest(en) doelen die of niet haalbaar zijn of niet duidelijk genoeg zijn; FITT-principes worden niet duidelijk beschreven	Stelt op basis van de begintest(en) haalbare doelen aan de hand van de FITT-principes	Stelt op basis van de begintest(en) duidelijke en haalbare doelen, vertaalt ze specifiek met de FITT-principes	Stelt op basis van de begintest(en) duidelijke en haalbare doelen, vertaalt ze specifiek met de FITT-principes en stelt ze indien nodig bij
3) Theoretische diepgang in training (trainingsprincipes/-vormen, energiesystemen)	Beschrijft in erg algemene zin trainingsprincipes, trainingsvormen en energiesystemen	Beschrijft algemene trainingsprincipes, -vormen en energiesystemen die tijdens de trainingen gebruikt zijn	Beschrijft specifieke trainingsprincipes, -vormen en energiesystemen die (duidelijk) tijdens trainingen gebruikt zijn	Beschrijft uitvoerig specifieke trainingsprincipes, -vormen en energiesystemen die van toepassing zijn geweest op de uitgevoerde trainingen
4) Gebruikte bronnen (controleerbaarheid) , bronvermelding en onderzoeksmethode	Vermeldt bronnen niet correct en/of onduidelijk; verantwoordt de onderzoeksmethode niet of nauwelijks	Vermeldt bronnen redelijk correct; beschrijft de onderzoeksmethode	Vermeldt bronnen correct; beschrijft uitgebreid de onderzoeksmethode	Vermeldt de bronnen correct (inclusief noten); gebruikt meerdere relevante wetenschappelijke bronnen; verantwoordt uitgebreid de onderzoeksmethode
5) Planning, uitvoering en reflectie van de trainingen (logboek)	Logboek ontbreekt of is onvolledig ingevuld; van enige reflectie is nauwelijks sprake	Logboek van trainingen is aanwezig; er is enige reflectie op de eigen aanpak in de trainingen; geeft alleen feitelijke verslaglegging	Logboek is aanwezig; beknopte reflectie op het eigen leren bij de trainingen, die verder gaat dan feitelijke verslaglegging en een analyse bevat van het eigen functioneren	Logboek is aanwezig; uitgebreide reflectie op het eigen leren bij trainingen; bevat een goede analyse op eigen functioneren gericht op verbeteringen voor de toekomst

Figuur 1

BSM BEOORDELING TRAININGSPROGRAMMA

Naam:		Klas:		Datum:		Beoordeeld door:	
Trainingsdoel:							
Groep samen met:							
Criteria	Beoordeling				Opmerkingen		
	O	V	G	U			
1) Actieve deelname en initiatief nemen							
2) Doelen stellen met de FITT-principes							
3) Theoretische diepgang in training (trainingsprincipes en -vormen, energiesystemen)							
4) Gebruikte bronnen, controleerbaarheid, bronvermelding, methodische handelen							
5) Logboek: planning en uitvoering van trainingen en reflectie							
Algemeen oordeel:					Cijfer:		
Opmerkingen:							
Onvoldoende (tot 5,5); voldoende (tot 7,0); goed (tot 8,5); uitstekend (t/m 10)							

Figuur 2

In deze optiek maakt het dus niet uit voor welk trainingsprogramma de docent of de leerlingen kiezen, mits je de gestelde doelstelling(en) en het kader maar bewaakt. De keuzes, die ik maak, zijn ook afhankelijk van mijn visie op (bewegings-)onderwijs. Afhankelijk van de doelstellingen van je lessen en de faciliteiten en mogelijkheden binnen (en buiten) de school, bepaal je wat je wel of niet wilt behandelen tijdens de les.

Duurlopen

Zo zou het mijn keuze zijn om het maken van het trainingsprogramma te koppelen aan duurlopen. Zo geef ik duurlopen, mijn inziens, een meer praktische en, voor leerlingen, zinvollere invulling. Leerlingen krijgen dan tijdens de lessen BSM tijd om te trainen. De eindtermen uit het domein B kan ik dan combineren met de al eerder genoemde eindtermen. Voor zowel havo als vwo is dit eindterm 5 (de kandidaat kan deelnemen aan minimaal één looponderdeel, één werponderdeel en één springonderdeel, waarbij het steeds gaat om verdieping van de juiste afstemming van de constituerende elementen (timing, richting, snelheid, afstand) ten opzichte van elkaar). Wanneer leerlingen hun trainingsschema opgesteld hebben, krijgen ze de gelegenheid om tijdens de BSM-lessen te trainen. Een ander voordeel is dat je als docent ook een vinger aan de pols kunt houden bij de uitvoering van het trainingsprogramma. Er staan veel praktische voorbeelden in het katern Atletiek: Duurlopen en het atletiekboek 'De Kick van Atletiek' van Diny Bom.

Geen hartslagmeters

Verder zou ik er bijvoorbeeld voor kiezen om, in (of uit) principe, geen hartslagmeters te gebruiken tijdens het lopen. Het gebruik van hartslagmeters is ook afhankelijk of de vakgroep LO ze heeft. En afhankelijk of de hartslagmeters werken. Ik zou de leerlingen wel ervaring op laten doen met hartslagmeters, maar heb te vaak de ervaring gehad dat deze meters niet werkten of een sterk

afwijkende hartslag aangaven. 'Hé meneer, ik heb nu een hartslag van 240. Ga ik dit overleven!' Daarnaast neemt het ook een groot deel van de les in beslag voor alle leerlingen de hartslagmeter zodanig om hebben dat deze ook inderdaad functioneert. Het gebruik van hartslagmeters heeft natuurlijk ook heel veel voordelen. De leerlingen kunnen snel hun exacte hartslag aflezen en eventueel hun loopsnelheid aanpassen aan hun hartslag. Nadat de leerlingen ervaring op hebben gedaan met hartslagmeters, zou het mijn keuze zijn om ze uiteindelijk op gevoel te laten trainen. Ik wil ze juist laten ervaren naar hun lichaam te luisteren en het tempo daar op aan te passen. Dit houdt in dat ze bijvoorbeeld op hun ademhaling moeten letten of voelen hoe hun benen het houden.

Looptrainingsprogramma

Een andere keuze die ik zou maken is dat ik me met name richt op de praktische uitvoering en de voorbereiding van het maken van het looptrainingsprogramma. Hierbij zou ik uit gaan van de theorie die bij de Climaxloop hoort. In tegenstelling tot andere modellen, worden in deze theorie vier zones onderscheiden. Tijdens de praktijklessen geef ik dan uitleg over verschillende aspecten en principes van het trainen. De theorie laat ik in dit geval ervaren in de praktijk. Wanneer ik ze bijvoorbeeld vertel over extensieve interval, laat ik de leerlingen loopvormen doen die hierbij aansluiten. Als ik ze uitgelegd heb wat verzuren is, laat ik ze dit ervaren. De theorie wordt dus tijdens de praktijklessen gegeven in plaats van aparte theorielessen. De inhoud van de theorie moet, mijn inziens, volledig aansluiten bij de opdracht. Dit houdt in dat je ook keuzes moet maken in de verdieping van de stof. En hoe je deze aanbiedt. Een keuze is bijvoorbeeld om ook achtergrondinformatie over trainingsprincipes op papier aan te bieden. Deze theorie kan ook weer terugkomen in de theorietoets.

Geen loopscholing

Daarnaast zou het mijn keuze zijn om tijdens de praktijklessen niet voor technische loopscholing te gaan. Ik vind dat de leerlingen met name geschoold moeten worden op het trainen op duurconditie en, misschien nog wel belangrijker, het maken van een plan (trainingsschema) en zich daaraan houden. Dat wil niet zeggen dat ik geen technische verbeterpunt(en) aan zou geven op het moment dat ik vind dat het bij een leerling nodig is. Loopscholing kan een middel zijn om één of meerdere doelen te bereiken, maar is, in mijn optiek, geen doel op zich.

Evenzo de testen. Zoals ik al eerder heb geschreven zou ik er voor kiezen om het trainingsprogramma uiteindelijk te richten op duurtraining. Binnen deze context wil ik dan de leerlingen zoveel mogelijk baggage meegeven. Dit houdt in dat ik enkele testen met ze ga doen. Deze testen zijn niet alleen bedoeld om ze te laten ervaren wat ze kunnen of om verschillende soorten testen (= kennis) aan te bieden, maar ook als nul-meeting voor ze gaan starten met trainen. De testen, die de leerlingen uitvoeren, dienen, volgens mij, bij te dragen aan het doel. Het uitvoeren van bijvoorbeeld de Eurofittest is een manier om leerlingen ervaring op te laten doen met testen, maar lijkt me, in deze, geen doel op zich. De leerlingen leren meten en daar conclusies aan te verbinden. Deze conclusies kunnen als uitgangspunt dienen voor het uiteindelijke doel. Een ander voorbeeld is huidplooiemetingen. Dat is een betrekkelijke eenvoudige meeting en kan bijdragen aan de

stimulering van de leerlingen om te trainen. Daarnaast leren de leerlingen ook een voor- en een nameting te doen om te controleren of ze, de door hen gestelde doelstelling, behaald hebben.

Afsluiting

Als afsluiting van de lessenreeks doorlopen en als einddatum van het trainingsschema zou je kunnen kiezen voor een georganiseerde run in de stad. Deze runs zijn vaak in het weekend (zaterdag en/of zondag). Alle leerlingen lopen na hun trainingsweken een lokale hardlooppwedstrijd van bijvoorbeeld vijf kilometer. De directie van de school zou het inschrijfgeld kunnen betalen, vaak niet meer dan € 5,- per leerling omdat het vaak goede publiciteit is voor de school.

Ten slotte kun je er voor kiezen om het maken van het trainingschema te vergroten voor vwo. Dan zou je nog een subdomein kunnen toevoegen, te weten eindterm 11: *de kandidaat kan aangeven en verklaren welke (mentale, sociale, biomechanische en trainingskundige) factoren een rol spelen bij de begeleiding van individuen en groepen in uiteenlopende bewegingssituaties.*

Maar het meest interessante is, voor mij als docent, om te kijken hoe elk individu de opdracht aanpakt en wat ik daarin kan betekenen. In welke fase van zijn/haar ontwikkeling is de leerling gericht op de 'eisen' van het hbo/WO? En wat kan (of moet) je daar als docent aan bijdragen? Je kunt je afvragen in welke fase een leerling in zijn/haar ontwikkeling zit. Bij elke stap of fase van de opdracht verwacht je een resultaat of een vooruitgang van de leerling. Maar welke extra informatie of input hebben sommige leerlingen nodig? Hoeveel moet ik een leerling sturen of doorloopt de leerling elke stap op een eigen, zelfstandige manier? Moet ik stop-and-go-momenten inlassen? Werkt de leerling consequent en zelfstandig aan zijn/haar logboek of moet je de leerling(en) elke keer weer stimuleren en aansporen? Moet ik in deze een format aanleveren of ontwikkelt de leerling deze zelf? Ditzelfde geldt natuurlijk ook voor het reflecteren. Hoe gaat de leerling met informatie-verwerking en -verwerving om? In hoeverre moet je of kun je differentiëren in deze begeleiding en neem ik dit mee in mijn beoordeling? Dit zijn voor mij als docent BSM zeer belangrijke aandachtspunten. En misschien wel de essentie van het lesgeven aan leerlingen die voor BSM gekozen hebben in de Tweede Fase.

Naar aanleiding van de keuzes die je maakt en de mogelijkheden die je tot je beschikking hebt, maak je zelf een lessenreeks voor het ontwerpen van een trainingsschema.

Voor elk BSM-onderdeel van je vakwerkplan zul je voor jezelf een aantal vragen moeten beantwoorden. Hiervan is de belangrijkste vraag wellicht: 'wat dragen de inhoud van deze lessenreeks bij aan de persoonlijke ontwikkeling van mijn leerlingen?'

Over het maken van dit soort keuzes en de meerwaarden van de lessen BSM voor leerlingen in de Tweede Fase, gericht op hun vervolgstudie, zijn we met vijf BSM-docenten bezig om een en ander op papier te zetten. Voor een mogelijke, praktische invulling van een lessenreeks voor het ontwerpen van een trainingsprogramma wil ik je verwijzen naar de BSM-website van de SLO.

Correspondentie: d.witsiers@fontys.nl

Basisinventarislijst PO 2010 online

In 2000 is de eerste basisinventarislijst voor het primair onderwijs (PO) ontwikkeld. In 2010 heeft de 'Projectgroep basisinventarislijst PO' bestaande uit een afvaardiging van bewegingsconsulenten LO, gemeentebesturen, de SLO, leveranciers en de KVLO een nieuwe lijst opgesteld. De afgelopen 10 jaar zijn er veel ontwikkelingen geweest die van invloed zijn op de inrichting van een gymzaal. De projectgroep heeft de volgende uitgangspunten gehanteerd bij het opstellen van de nieuwe basisinventarislijst:

- de inventarislijst moet voor elke visie op bewegen en vanuit de belangrijkste methoden voldoende aanknopingspunten en vrijheid bieden om een zaal optimaal in te richten
- de inventarislijst moet toekomstgericht zijn en zowel voor de huidige standaardafmeting van een gymzaal (12 x 21 m) als voor grotere afmetingen (14 x 22 m) mogelijkheden bieden
- er wordt steeds meer in groepen gewerkt om kinderen zo intensief mogelijk te laten bewegen. De nieuwe basisinventarislijst gaat uit van het werken in drie of vier groepen maar biedt ook mogelijkheden voor klassikaal werken of werken in stroomvorm.

Onderwijsinhoudelijke en maatschappelijke ontwikkelingen die zich richten op bewegingsonderwijs hebben geleid tot een uitbreiding in materiaal en een kostenstijging ten opzichte van de basisinventarislijst uit 2000.

Een aantal aandachtspunten

- Deze basisinventarislijst is afgestemd op een gymzaal. Als er gebruik gemaakt wordt van een sportzaal of sporthal, dan moet rekening gehouden worden met meerkosten. Bij een zaalhoogte van zeven meter of meer is een zwaaipuntver-

laging nodig voor het ringenzwaaien, er moeten extra lange klimtouwen in de zaal komen en als er een scheidingswand in de hal komt is er voor basketballen in de breedte een mini basketbaltoren nodig omdat er geen basketbalbord aan de scheidingswand bevestigd kan worden.

- Deze basisinventarislijst gaat uit van onderwijsgebruik. Als er sprake is van medegebruik is een goede afstemming met de inrichtingswensen en -eisen van de medegebruikers nodig. Het inrichtingsbudget zal verhoogd dienen te worden met de kosten die benodigd zijn voor het realiseren van de extra sportinstallaties van de medegebruikers. Bovendien is een duidelijke afschrijvingsregeling die gekoppeld is aan de omvang van het medegebruik, sterk aan te bevelen.
- Binnen deze basisinventarislijst zijn voor de onderdelen plafond- en wandvoorzieningen stelposten opgenomen die zullen variëren afhankelijk van de keuze die de gebruiker voor de eigen situatie maakt. In Excel staat in de cel met een rood driehoekje een aantal mogelijkheden genoemd om de stelpost in te vullen. Betrek deskundige eindgebruikers (vakleerkrachten) en de leveranciers bij het kiezen binnen de mogelijkheden.

HANS DIJKHOFF

- Deze basisinventarislijst gaat uit van een accommodatie die klaar is voor montage van de sportattributen. Eventuele bouwkundige aanpassingen moeten vroegtijdig besproken worden met de architect zodat deze ten laste van het bouwbudget komen.
- Als een opdrachtgever er voor kiest om de inrichting 'obstakelvrij' te maken (wandtoestellen als klimrek, klimtouwberging en hoogteverstelling voor ringen) dan moeten de wanden de eerste 2,5 meter vrij zijn van obstakels. De meerkosten voor nissen om touwen in weg te hangen of het ophijsbaar maken van klimrekken zijn niet in deze basisinventarislijst opgenomen. Vanuit onderwijsoptiek is een obstakelvrije gymzaal geen noodzaak. De projectgroep acht het dan ook reëel dat deze kosten uit een ander budget bekostigd worden.
- In deze basisinventarislijst zijn geen bedragen opgenomen voor de sportvloer en de kosten van de afsluitbare vaste kasten in de materiaalberging.
- Deze basisinventarislijst geeft slechts een financieel kader. Uiteindelijk is het vakwerkplan bewegingsonderwijs en/of de gebruikte methode de inhoudelijke basis om te komen tot een juiste inrichting. Dat kan betekenen dat er andere keuzen gemaakt worden dan waarin op toestelniveau deze inventarislijst voorziet. Door het eindbedrag als richting te gebruiken kunnen ook toekomstige ontwikkelingen op materiaalgebied probleemloos ingepast worden.

De nieuwe basisinventarislijst PO is te vinden op de site van de KVLO onder de knoppen *onderwijs* > *huisvesting* > *downloads* of via: <http://www.kvlo.nl/sf.mcgi?232>

Len van Rijn is voor de KVLO werkzaam op de afdeling Huisvesting en Arbo

Correspondentie:

huisvesting@kvlo.nl

(S)Cool on wheels

Naar aanleiding van het artikel 'Oproep ervaring met rolstoelers in de les bewegingsonderwijs' in de *Lichamelijke Opvoeding* van april 2010, kregen we een aantal reacties. Een daarvan was van het Fonds Gehandicaptensport en dan in het bijzonder van de project-medewerker (S)Cool on Wheels. Dit is een project voor reguliere basisscholen (groep 7 en 8) dat kinderen zonder handicap bekend en vertrouwd maakt met gehandicaptensport. Een uitleg.

Door: Céline van Oosterhout

Wat is een handicap? Ben je anders dan anderen met een handicap? Leef je een ander leven? Het benaderen van gehandicapten roept bij leerlingen in het basisonderwijs regelmatig gevoelens van onwennigheid en onwetendheid op. (S)Cool on Wheels brengt hier verandering in. In dit artikel lees je over de inhoud van het project en het belang van voorlichting over gehandicaptensport in het basisonderwijs.

Wat is (S)Cool on Wheels?

(S)Cool on Wheels is een landelijk project van Fonds Gehandicaptensport, in samenwerking met Gehandicaptensport Nederland en de financiële ondersteuning van de Rabobank. Dit educatieve project richt zich op de groepen 7 en 8 van het reguliere basisonderwijs. Jaarlijks worden ruim 300 basisscholen bezocht door 30 ervaringsdeskundigen met een handicap. Zij kunnen als geen ander overbrengen hoe het is om te leven en te sporten met een handicap.

Werkwijze

(S)Cool on Wheels is een actieve, dynamische workshop waarbij basisschoolleerlingen zelf ervaren en beleven wat leven en sporten met een handicap inhoudt. Het project duurt een dagdeel en bestaat uit een theorie- en een praktijkgedeelte dat wordt verzorgd door deskundigen met een handicap.

Tijdens het theorieblok (± 1,5 uur) maken de leerlingen kennis met verschillende handicaps. Vervolgens ervaren ze in het praktijkgedeelte (± 1,5 uur) hoe het is om te sporten met een handicap.

Missie

(S)Cool on Wheels maakt kinderen (met en zonder handicap) bekend en vertrouwd met het thema leven en sporten met een handicap. Daarnaast stimuleert (S)Cool on Wheels kinderen met een handicap om te gaan sporten en wordt er door middel van het project werkgelegenheid gecreëerd voor deskundigen met een handicap.

Doelstellingen

- Dankzij de voorlichting van (S)Cool on Wheels raken kinderen in het basisonderwijs bekend en vertrouwd met het thema leven en sporten met een handicap.
- (S)Cool on Wheels maakt de rol van sport als middel duidelijk om zowel fysiek, sociaal als psychologisch te (her)integreren in de maatschappij, het bevordert je zelfvertrouwen.
- (S)Cool on Wheels laat zien dat sport en bewegen leuk en gezond is voor iedereen.
- (S)Cool on Wheels helpt kinderen met een handicap om de juiste sport te kiezen en om een geschikte plek te vinden binnen een sportvereniging.
- Er wordt werkgelegenheid gecreëerd voor deskundigen met een handicap.
- (S)Cool on Wheels draagt bij aan de bekendheid rondom de gehandicaptensport in Nederland.

Inhoud theoriegedeelte

Het theoriegedeelte van (S)Cool on Wheels vindt plaats in het klaslokaal en duurt 1 à 1,5 uur.

De inhoud van het theoriegedeelte bestaat uit de volgende onderdelen:

1 Kennismaking

De lesgever (ervaringsdeskundige met een handicap) stelt zich voor aan de klas en vertelt de kinderen wat de bedoeling is van het project.

2 Een handicap: jouw beeld en beleving

De lesgever vertelt zijn persoonlijke verhaal en toetst vervolgens het beeld en de beleving van de kinderen ten aanzien van mensen met een handicap. De volgende vragen kunnen hierbij aan de orde komen.

- Ken je zelf iemand in jouw omgeving die een handicap heeft?
- Zo ja, wat is dat voor handicap en hoe ga je daarmee om?
- Hoe kijk je naar mensen met een handicap?
- Welke vormen van handicaps ken je?
- Denk je dat het dagelijks leven van iemand met een handicap er anders uitziet?
- Welke positieve en negatieve ervaringen heb je in de omgang met mensen met een handicap?

3 Soorten handicaps

In dit gedeelte krijgen de kinderen een goede omschrijving van de verschillende handicaps die er zijn:

- *Verstandelijke handicap*
 - mensen met een verstandelijke handicap hebben een aangeboren of later (voor 18^e levensjaar) optredende beperking in het intellectueel functioneren, die gepaard gaat met beperkingen in de sociale (zelf)redzaamheid.
- *Lichamelijke handicap*

Deze zijn in hoofdlijnen als volgt te verdelen:

 - Amputatie: het afzetten of verliezen van een lichaamsdeel
 - Cerebrale parese: een stoornis in de hersenen, waardoor spasticiteit en bewegingsstoornissen het gevolg zijn.

- Dwarslaesie en Spina Bifida: een onderbreking van het ruggenmerg en daarbij de zenuwbanen in het ruggenmerg. Hierdoor ontstaat uitval van de zenuwen en verlamming.
- Aangeboren afwijkingen.
- Motorische beperkingen waardoor het lichaam gehinderd wordt in handelen en bewegen bijvoorbeeld MS en spierziekten.
- *Zintuiglijke handicap*
Zintuiglijke handicaps zijn onder te verdelen in auditieve en visuele handicaps.
- *Chronische aandoening*
Er is sprake van een chronische aandoening wanneer iemand een aandoening heeft die onomkeerbaar is, zonder uitzicht op volledig herstel en met een gemiddeld lange ziekte duur.

Dit gedeelte in de les wordt ondersteund door een filmpje, waarin portretten te zien zijn van mensen met verschillende handicaps in hun dagelijks leven. Deze beelden geven directe aanleiding om met de kinderen verder te praten over hoe mensen met een handicap omgaan met bepaalde situaties. Uitgaan van de mogelijkheden en kansen staat hierbij centraal.

Sport en Bewegen

In dit gedeelte leren de kinderen hoe belangrijk het is om te sporten en te bewegen voor mensen met een handicap. Daarnaast leren zij welke mogelijkheden er zijn op dit gebied. Sporten en bewegen is voor iedereen, met of zonder handicap, een leuke vrijetijdsbesteding, goed voor de gezondheid, een manier om sociale contacten te vergroten en een perfecte manier om de zelfwaardering en zelfstandigheid te vergroten. Voor veel mensen met een handicap is sporten en bewegen dé manier om beter om te leren gaan met de barrières in het dagelijks leven.

De vragen die hierbij aan de orde kunnen komen zijn:

- op welke niveaus kunnen mensen met een handicap sporten? (recreatief, wedstrijd sport, topsport)
- ken je een sporter met een handicap?
- welke speciale sporten zijn er voor mensen met een handicap? (bijvoorbeeld goalball en sledgehockey).

Ook dit gedeelte wordt ondersteund met beeldfragmenten van verschillende sporten.

Inhoud praktijkgedeelte

Het praktijkgedeelte vindt plaats in de gymzaal en duurt ongeveer vijf kwartier à 1,5 uur. De kinderen gaan hierin zelf ervaren hoe het is om te bewegen en te sporten met een handicap. De (S)Cool on Wheels docent heeft hiervoor tien sportrolstoelen, één goalball en tien blinddoeken beschikbaar. Voor de invulling van de les zijn verschillende varianten mogelijk, afhankelijk van de specialiteit en de deskundigheid van de lesgever.

Hieronder volgende enkele mogelijkheden.

- Het ervaren en het rijden in een rolstoel
De kinderen rijden een parcours met verschillende hindernissen bijvoorbeeld een slalom, tussen twee paaltjes door, over een touw rijden en over een matje rijden. De kinderen werken in tweetallen zodat zij elkaar kunnen helpen.

- Dribbelen vanuit de rolstoel en schieten op de basket. Kinderen zonder rolstoel kunnen hen daarbij aanspelen.
- Estafette rolstoelrijden.
- Met blinddoeken: één voor één wandelen de kinderen met een blinddoek naar de overkant. Je wandelt met je handen naar voren. De begeleider houdt hen tegen aan de overkant. Moeilijker is om geblinddoekt te rennen naar de overkant.

- Met een goalball en blinddoeken: de kinderen zitten of staan in een kring en hebben de blinddoek om. De bal wordt van de ene naar de andere gerold.
- Goalball: de kinderen spelen drie tegen drie het spel goalball. Belangrijk bij deze spelvormen is dat het stil is in de zaal, zodat de kinderen zich goed kunnen concentreren op het geluid van de bal.
- Zitvolleybal: de kinderen spelen in tweetallen naar elkaar toe.

- Afsluiting met een partijtje rolstoelbasketbal.

Ervaringen uit de praktijk.

- Annemarie Hoornsman, directrice Theresiaschool Bilthoven: "In onze ogen is (S)Cool on Wheels meer dan het promoten van sport voor mensen met een beperking. Het heeft enorm bijgedragen aan de acceptatie van mensen met een handicap, en daar heeft natuurlijk het theoretische gedeelte een belangrijke rol in gespeeld.
- Het is leuk om kinderen ook iets te laten doen en ervaren, daarmee blijft de boodschap veel beter hangen. Volgend jaar verwachten wij een leerling in groep 5

met een spierziekte. Bij het kennismaken van deze leerling met de school merkten wij direct de impact van (S)Cool on Wheels, de kinderen spraken vrijuit met haar en namen haar direct op als klasgenoot. Wij zijn ervan overtuigd dat zonder (S)Cool on Wheels de ontvangst van deze leerling heel wat gereserveerder zou verlopen...”

Chaimae (11 jaar): “Ik vond het erg leuk. Ook om te weten hoe het is in een rolstoel. En dat het niet zielig is om in een rolstoel te zitten, maar dat je ook plezier kunt hebben.”

Meer informatie?

Wil je meer weten over (S)Cool on Wheels of een project bij jou op school aanvragen?

Kijk op www.scool-on-wheels.nl of mail naar Céline van Oosterhout.

Céline van Oosterhout is projectmedewerker (S)Cool on Wheels bij het Fonds gehandicaptensport.

Foto's: Irene Vijfwinkel (Pentagram Cherry)

Fonds Gehandicaptensport

Voor mensen met een handicap is in het dagelijks leven vaak een extra inspanning vereist om dezelfde dingen te kunnen doen als valide mensen. Sport kan gehandicapte mensen juist die extra kracht en behendigheid geven die zij nodig hebben. Regelmatig sporten helpt mensen met een handicap fit te blijven, zodat zij net als ieder ander kunnen functioneren in de maatschappij.

Fonds Gehandicaptensport is een fonds dat zich inzet om sport voor alle gehandicapten ook daadwerkelijk mogelijk te maken en om sportmogelijkheden kwalitatief en kwantitatief te verbeteren. Om te kunnen sporten zijn namelijk vaak kostbare, aangepaste faciliteiten of extra begeleiding nodig. Jaarlijks stelt het Fonds subsidies beschikbaar aan sportorganisaties voor de aanschaf van bijvoorbeeld speciaal sport- en spelmateriaal, de financiering van sportevenementen en de realisering van specifieke bouwtechnische aanpassingen aan sportaccommodaties. Het Fonds is geheel afhankelijk van particuliere en zakelijke donaties.

Correspondentie:

c.van.oosterhout@fondsgehandicaptensport.nl

ADVERTENTE

**Onze nieuwe catalogus
in SEPTEMBER
...nú te bestellen!**

Schelde Sports
Superior by Design

Vraag de nieuwe catalogus
nu alvast aan via
info@scheldesports.nl

www.scheldesports.nl

3+2= een fit idee, doe daar goede dingen mee!

In de afgelopen maanden is via de Lichamelijke Opvoeding en de site al ruchtbaarheid gegeven aan de campagne voor drie uur gym op school door de vakleerkracht en twee uur sport daarna. Op de site staat bijvoorbeeld een oproep om de actie te ondersteunen door het tekenen van de petitie (bewegenopschool.petities.nl) voor beter en meer gym op school en sport daarna. In september zal de officiële aftrap van de campagne '3+2= een fit idee!' plaatsvinden.

Door: team 3+2

Voor kwaliteit in bewegen; elke dag

Het beleidsplan van de KVLO tot en met 2012 heeft als thema meegekregen: 'voor kwaliteit in bewegen; elke dag'. Hierin komt tot uitdrukking dat het gaat om kwaliteit en om kwantiteit. Met de campagne '3+2= een fit idee' wordt daaraan invulling gegeven. Het streven is dat alle jeugdigen tot 18 jaar drie lesuren per week bewegen & sport (b&s) van de vakleerkracht op school krijgen en dat er ook een naschools sportaanbod is voor alle leerlingen op tenminste twee dagen.

Natuurlijk realiseren we ons dat zo'n grote wens niet direct en/of overal te realiseren is. Toch is het goed om aandacht te blijven vragen voor beter en meer b&s en een structureel sportaanbod rondom de school. Daarbij sluiten we bovendien aan bij een oude belofte, de Motie Rijpstra (waarin gevraagd wordt om drie uur LO per week) is al in 2004 door de Tweede Kamer aangenomen en bij beleidsstukken van de overheid zoals *Alliantie 'School en Sport samen sterker'* (OCW & NOC*NSF, 2005), *Impuls brede scholen, sport en cultuur* (OCW & VWS, 2007) en het *Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs* (VWS, 2008).

Een kernachtige slogan

De boodschap '3+2= een fit idee!' is kort en helder. De kern: 'drie uur gym op school en twee uur sport daarna' is eenvoudig te onthouden. Het gaat om kwaliteit, maar daarvoor is ook kwantiteit nodig. Nuance-

ringen blijven in een slogan achterwege. De KVLO wil met de campagne '3+2 = een fit idee' bovendien aansluiting zoeken bij andere campagnes die momenteel plaatsvinden. Een paar voorbeelden.

In de *Sportagenda* van NOC*NSF wordt gepleit voor vijf keer per week sporten, drie keer op school en twee keer bij de sportvereniging.

In het *OP2028* is te lezen dat de school en de sportvereniging de belangrijkste plekken zijn waar kinderen en jongeren sport bedrijven. Dat sport voor velen een bron van plezier is en kan bijdragen aan de sociale ontwikkeling. Dat vereist echter wel het creëren van een juist klimaat en de juiste context.

De campagne 'dubbel30' van de NISB heeft als bedoeling dat meer jongeren hun beweegnorm van 60 minuten per dag, waarbij de lichamelijke activiteit tenminste twee dagen per week gericht moet zijn op het verbeteren of handhaven van de lichamelijke fitheid, gaan halen.

Denk ook aan het *Convenant gezond gewicht* en aan de projecten vanuit het 'Platform bewegen, sport en onderwijs'. In 2007 heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen voor de landelijke overheden een Witboek Sport opgesteld.

In de resolutie *Over de rol van sport in het onderwijs* (Schmitt, 2007) worden zowel kwantitatieve als kwalitatieve aanbevelingen gedaan. Sport op school is goed voor de gezondheid, de motivatie, het bevorderen van kennis en de bereidheid

tot persoonlijke inspanning. Het leergebied b&s wordt vooral vanuit deze 'hogere doelen' belangrijk geacht. Het moet een verplicht vak zijn en minimaal drie keer per week op het lesrooster staan. B&s moet in alle schooltypen, ook op de basisschool, gegeven worden door leraren die hierin gespecialiseerd zijn.

Bewegingsstimulering en sportstimulering

Op school worden alle kinderen bereikt. Het is daarom een uitstekende plek om de basis te leggen voor sporten en bewegen, een levenlang. Een positieve bewegingsattitude is hiervoor ontzettend belangrijk. Een goede kwaliteit van b&s en een gevarieerd sportaanbod na school zijn zowel voor bewegingsstimulering als voor sportstimulering belangrijke voorwaarden. En daarmee kan ons leergebied veel betekenen voor algemeen maatschappelijke kwesties als bewegingsarmoede, overgewicht, sociale integratie, persoonlijke ontwikkeling en omgaan met waarden. Met de campagne '3+2=een fit idee!' verwachten we een injectie te geven aan vakinherente en aan vakoverstijgende doelen.

Zie voor meer informatie de site: www.3plus2.nl

Het team 3+2 bestaat uit: Miriam Appelman, Hilde Bax, Gert van Driel, Nathalie Koopman, Guus Klein Lankhorst, Jan Rijpstra

Correspondentie:

3plus2@kvlo.nl

3+2 Een vet/fit idee.... maar wat kan ik ermee?

Het zal je niet ontgaan zijn dat de KVLO met een intensieve campagne is gestart met een krachtige misschien ook cryptische slogan '3+2 een vet (doorgestreept)/fit idee'. Je moet een beetje insider zijn om te begrijpen dat de getallen refereren aan de beweegtijd per week die de KVLO nastreeft voor leerlingen of jeugdigen via school. Dat betekent inderdaad vijf uur bewegen waarvan drie uur in de gymles op school en twee uur in de naschoolse opvang, op school, of bij, en in samenwerking met club of vereniging. Daarmee is 3+2 een compacte heldere boodschap. Maar is de boodschap wel zo helder als hij eruit ziet? Wat kan ik ermee? Wat moet ik ermee?

Door: Maarten Massink

Verschil met de beweegnorm

Deze 3+2 actie is een andere dan de 'Dubbel30' van de NISB. De 'Dubbel30' actie voor jongeren sluit aan bij de beweegnorm voor volwassenen: dertig minuten per werkdag (dus vijf dagen in de week) matig intensief bewegen. Voor jeugdigen is de beweegnorm 'dubbel30' gedurende *alle dagen in de week* aldus een citaat van de site www.dertigminutenbewegen.nl van het NISB:

Dubbel30 is onderdeel van de landelijke leefstijlcampagne 30minutenbewegen, uitgevoerd door het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen. Dubbel30 is de beweegcampagne voor alle jongeren in Nederland: 2 x 30 minuten bewegen, wat de naam al doet vermoeden. Iedereen jonger dan 18 jaar zou eigenlijk zeven dagen in de week dubbel30 minuten moeten bewegen.

3+2 Kan een bijdrage leveren aan het halen van de beweegnorm. Maar het gaat er de KVLO vooral om dat iedere school leerlingen drie uur in de week LO geeft via de lessentabel en daarnaast ook een naschools sportaanbod doet. Dat laatste wordt uitgedrukt met het getal twee zodat

tot +4 of meer. Het bewegen naschools kan via school, club of vereniging, maar kan ook met vriendjes of vriendinnetjes op trapveldjes of pleinen in de buurt van school. Ook dat kun je als LO-docent met deze actie stimuleren.

Drie keer per week volgens de lessentabel?

Deze norm van drie keer LO per week wordt nu op de meeste scholen bij lange na niet gehaald. In het primair onderwijs is de richtlijn (niet wettelijk verplicht aantal) groep 1 en 2 dagelijks driekwartier en groep 3 tot en met 8 twee keer per week driekwartier bewegingsonderwijs. Dat is anderhalf uur per week en geen drie. Het voortgezet onderwijs heeft als richtlijn vmbo tien, voor havo elf en vwo twaalf lesuren van vijftig minuten. Dat betekent vaak een verdeling van lesuren over de leerjaren als volgt:

Klas	1	2	3	4	5	6	totaal
Vmbo	3	3	2	2			10
Havo	3	3	2	2	1		11
Vwo	3	3	2	2	1	1	12

iedere leerling in totaal in ieder geval op vijf momenten aan sport en bewegen kan doen op school. Als je sympathiek staat tegenover het halen van de beweegnorm dan zul je deze 3+2 actie waarschijnlijk omarmen.

Draagt LO bij aan beweegnorm?

Het is goed via de 3+2 actie leerlingen te wijzen op de beweegnorm, en te stimuleren naast de LO-lessen ook anders actief te zijn. Gym op school alleen is voor het halen van de beweegnorm niet genoeg. Sommige leerlingen (en hun ouders) hebben echt geen idee over de beweegnorm en vinden drie keer gym in de week wel genoeg beweging. Dat is het niet volgens 'Dubbel30'. LO op school zet hopelijk wel aan tot het halen van de beweegnorm. Leerlingen raken geïnteresseerd of komen letterlijk in contact met mogelijkheden voor sport en bewegen in de buurt. Daarmee zou +2 wel eens uit kunnen groeien

Bij een verdeling als boven wordt alleen in klas 1 en 2 drie keer per week LO gegeven van vijftig minuten. Hoewel sommigen denken (ook politici) dat we de eerste drie al waarmaken met het verplichte aanbod van lessen LO op school is dat in de meeste klassen op school niet het geval. Iedere minister of politicus die zich achter de slogan stelt van 3+2 moet zich tenminste inspannen voor het ophogen van het aantal uren LO in het primair en voortgezet onderwijs. Daarmee zet de KVLO hoog in met deze slogan al lijkt het op het eerste gezicht makkelijk aan te sluiten bij de praktijk alsof iedere leerling al drie keer per week een uur LO les heeft. Dat is (bijna) nergens praktijk en daarmee een hoog streven.

Kwaliteit profileren?

Mag 3+2 ook 2+3 zijn? Want de uitkomst is toch beide vijf? Het gaat om het verschil in aanbod van bewegingsonderwijs gege-

ven door de docent LO en het naschoolse aanbod gegeven door misschien een docent LO of iemand van buiten school, van de sportvereniging, een CIOs-er of (in opdracht van) een combinatiefunctionaris. De bedoeling van de uren is verschillend. Hoewel in beide gevallen leerlingen waarschijnlijk doen aan sport en bewegen, staat in het eerste geval een docent met onderwijsbevoegdheid voor een klas en geeft les gericht op het schoolleerplan volgens binnen de school afgesproken methodische, didactische en pedagogische richtlijnen. De naschoolse activiteit zal daar in het verlengde van liggen maar de vereniging die bijvoorbeeld het naschoolse aanbod verzorgt, kan een andere sportcultuur en benadering met zich meebrengen. Er is dus wel degelijk een verschil en 3+2 is daarmee geen 2+3. Hopelijk gaan die twee culturen niet botsen met elkaar. Dit vraagt overleg en het maken van afspraken tussen school en vereniging. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat de leerlingen weer les volgen na schooltijd. Het is aan de school en de docenten LO dit verschil duidelijk te maken. 2+3 is goedkoper qua personeelsbezetting dan 3+2. Voordat je het weet bedenken scholen 1+4 of 0+5 als oplossing, want het is toch allemaal vijf? Kortom het is een taak voor de KVLO en de LO-docenten duidelijk te maken dat het niet alleen een kwantiteitskwestie is. Het verschil in kwaliteit moet zichtbaar worden gemaakt. Laten we hopen dat het aanvullende kwaliteitsverschillen zijn en niet elkaar tegenstrevende kwaliteiten.

Te populair?

In de slogan '3+2, een vet (doorgestreept)/fit (correctie) idee' roept het doorstrepen van 'vet' en de correctie 'fit' bij mij drie dingen op.

Het neigt er naar dat we sterk aansluiten bij het gezondheidsmotief waarbij vooral de kwantiteit van bewegen bewaakt moet worden om vetzucht tegen te gaan. Dit is tegen het zere been van menig LO-docent die dit vaak wel belangrijk vindt maar niet als het hoogste doel ziet. Leerlingen voorbereiden op deelname aan de bewegingscultuur is meer dan overgewicht tegengaan. Juist het woord fit roept dit op als je het associeert met fitheid in de zin van 'goede lichamelijke conditie'. Echter 'fit' kan ook worden opgevat in de Engelse oorspronkelijke betekenis: 'fit' (passend bij) maken, en leerlingen 'inpassen' in de bewegingscultuur. Met deze opvatting van

fit kan ik leven. Daarmee is '3+2' een 'passend' idee, dat associeert met leerlingen laten inpassen in de bewegingscultuur met passend onderwijs.

Het tweede dat het oproept is de neiging van docenten om met het rode potlood alles en iedereen te willen corrigeren.

Daarmee aangevend dat we typisch onderwijzers zijn. Ik vind dat persoonlijk een minder leuke eigenschap van docenten maar soms moet je jezelf, of je eigen beroepsgroep ook op de hak kunnen nemen door er een karikatuur van te maken.

Het derde aspect is het aansluiten bij taal van leerlingen door gebruik van het woord 'vet' om iets moois of goed aan te duiden. Je moet volgens mij oppassen met het aansluiten bij, en overnemen van taal van leerlingen om meerdere redenen. Leerlingen vinden het niet altijd leuk als je aansluit bij hun cultuur. Ze willen zich juist onderscheiden. Ten tweede moet je oppassen met trends. Voor je het weet is een trend of modewoord weer verouderd en sla je juist de plank mis door te lang in een trend of modewoord te blijven hangen en kan het lijken op te populair willen doen. Aan de andere kant is het wel leuk gevonden een streep door vet te zetten als visualisering van een actie tegen overgewicht.

Positief

Ondanks alle opmerkingen voor en tegen de slogan sta ik positief tegenover de actie omdat het oproept het belang en volume van LO-uren op school op te schroeven, scholen te stimuleren een naschools aanbod te verzorgen en uitdaagt aanvullende kwaliteiten tussen school en vereniging aan te geven en te gebruiken. Met een ruime opvatting van het woord fit, en een 'vette' knipoog naar de beroepsgroep kan ik wel leven met de correctie vet/fit.

Hoe geef ik het vorm?

Wat heeft dit nu voor gevolgen voor de praktijk? Ik denk dat de KVLO en de LO-docenten er een harde dobber aan zullen krijgen de ambitie 3+2 waar te maken, maar je moet hoog inzetten. Hoewel sommigen denken dat drie LO-lessen in de week voor leerlingen al in de 'pocket' is, geldt dat slechts voor enkele klassen. Zoals ik heb aangegeven, is dit zeker niet het geval voor alle klassen. Wil je dat bereiken dan zullen de meeste scholen hun totaal aantal LO-uren flink moeten opkrikken. In mijn eigen lesgeefpraktijk kan ik helaas

niet meteen iets doen aan de urentabel. Ik kan het onder de aandacht brengen van de schoolleiding en met BSM voor havo/vwo en LO2 voor vmbo, extra LO-uren binnenhalen voor leerlingen die er voor kiezen. Maar alle leerlingen drie keer per week laten gymmen vraagt landelijke actie. Ik kan wel deze landelijke (KVLO) acties voor meer uren LO ondersteunen. Door de actie bekendheid te geven, de slogan te verspreiden, discussie aan te gaan en verwijzen naar de beweegnorm. Op microniveau kan ik mijn leerlingen wijzen op het belang van bewegen en sport, niet alleen in de LO-les maar ook daar buiten. Door ze regelmatig hierop te bevragen en belangstelling te tonen en aan te zetten tot deelname aan sportieve bewegingsactiviteiten binnen en buiten school. Ik kan werken aan het uitbreiden van het naschoolse aanbod en het opzetten van een leerlingvolgsysteem waarin ook deelname aan naschoolse sport wordt geregistreerd en gestimuleerd. Door leerlingen te bevragen over hun naschoolse sport- en beweegmomenten kan ik hen confronteren met het wel of niet halen van de 'Dubbel30' beweegnorm.

En wat doe jij er mee?

In dit artikel heb ik aangegeven hoe ik denk over de landelijke campagne van de KVLO. Hoe denk jij erover en wat kan jij ermee? Is de actie teveel gericht op kwantiteit (uren winnen) en te weinig gericht op aangeven van de kwaliteit van LO? Gaat de actie teveel in op bestrijden van overgewicht? Of geeft 3+2 juist aan dat we duidelijker onderscheid moeten maken tussen gymles en het naschoolse aanbod in een tijd waarin beide soms zo inwisselbaar worden gemaakt op scholen dat riskante bezuinigingen op de loer liggen? Is 3+2 juist aanleiding dit onderscheid wel te maken waarbij de verschillen als aanvullend worden opgevat? Is de actie prima omdat het terecht bijdraagt aan, en aandacht vraagt voor het halen de beweegnorm? Of is gewoon iedere actie die streeft naar meer LO op school een goede actie? Wat vind jij daarvan?

Correspondentie:

m.massink1@chello.nl

Ontplegezontatie

Toespraak Jan Rijpstra ter gelegenheid van de Voorjaarsvergadering KVLO 28 mei 2010 in Haarlem

Tijdens de voorjaarsvergadering in Haarlem luisterde een groot gezelschap naar de openingsspeech van onze nieuwe voorzitter. Een interessant verhaal waarin naar voren komt dat in politiek Nederland het belang van ons vak vaak met de mond beleden wordt, maar slechts zelden in daden wordt omgezet. En dat is niet alleen van de laatste tijd. Hier de tekst van de speech. Door: Jan Rijpstra

Het vak lichaamsoefeningen zal op scholen behandeld moeten worden als een hoofdvak, als rekenen, Nederlandsch, wiskunde of oude-talen. Het is niet vol te houden, dat een behoorlijke graad van lichamelijke geoeffendheid in het algemeen minder waarde zou hebben voor den mensch, minder zou bijdragen tot zijn geluk, dan een behoorlijke hoeveelheid kennis van wiskunde en talen.

Nog altijd bestaat er in ons land een groote overschatting van de geestelijke vaardigheid in vergelijking met de lichamelijke. „Kennis is macht“, maar welke is de beteekenis van een sterk en geoeffend lichaam? Zelfs zij, die de oude leuze, mens sana in corpore sano huldigen, verlangen veelal het gezonde lichaam nog slechts om den wille van den gezonden geest, die er in kan huizen. (Overigens hebben de leden van de studentenvereniging Mesacosa van de ALO Groningen, 's nachts om drie uur een andere opvatting over een gezond lichaam.)

Tot alle kringen, tot alle vaders en moeders, tot alle jongelieden moet de wetenschap worden gebracht, dat de lichamelijke en de geestelijke opleiding als gelijkwaardige factoren der opvoeding naast elkaar behooren te staan, elkaar steunend en aanvullend, elkaar dragend, en gelijke eischen stellend, wat hare waardeering, bevordering, verzorging en beoefening betreft.

Het meest doeltreffende middel om de waardeering van ons volk voor de lichamelijke opvoeding te verhoogen is ongetwijfeld, haar op de scholen als vak van onderwijs verplicht te stellen en er in het schoolprogramma de plaats aan te geven, die het toekomt. Daarbij is het noodig, dat alle scholen gelijkelijk worden behandeld, openbare en bijzondere, lagere scholen en scholen voor voortgezet onderwijs, jongens- en meisjesscholen, stdasscholen en scholen op het platteland. Tevens zal dan veel meer tijd dan tot heden voor de lichamelijke oefening beschikbaar moeten worden gesteld, zooveel als voor een doeltreffende opleiding noodig zal blijken.

Deze passages komen uit „Hoofddijnen voor de Lichamelijke Opvoeding“, ofwel waarlangs zal de overheidsbemoeiing met lichamelijke opvoeding zich hebben te bewegen; een rapport dat het *Algemeen College van Advies voor de Lichamelijke Opvoeding* op 21 mei 1921 aan de minister van onderwijs, kunsten en wetenschappen heeft aangeboden.

Het is een adviescommissie die bij Koninklijk Besluit van 9 augustus 1917 is ingesteld en het vier jaar heeft uitgehouden voordat de bezuinigingsgolf toesloeg. Ik zal er vanmiddag niet verder op ingaan maar ik wil u de subcommissies nog wel noemen, dus waarover werden deelrapporten opgesteld: lager onderwijs; middelbaar en hoger onderwijs; vakonderwijs; niet school-

gaande jeugd tussen leer en dienstplichtige leeftijd; opleiding leerkrachten; speeltereinen, lokalen, werktuigen; vrouwelijke jeugd; onderzoek naar de waarde van verenigingen en de wijze waarop ze zijn te steunen; methodes gymnastiek. Een bekende naam voor ons vakgebied is die van *Jan Luiting* die in de subcommissies lager onderwijs en middelbaar en hoger onderwijs zat. Naast een ander persoon die in die tijd veel kritiek had op het rijksbeleid: de heer *P.W. Scharroo*.

Plaats van ons vakgebied

Dames en heren, het is mijn inleiding waar eigenlijk alles wordt benoemd, zij het op een wat ouderwetse wijze, wat ons vakgebied aangaat.

Een vakgebied dat zo mooi is omdat daar alles wat met ons zelf, ons lichaam, ons handelen, de ontmoeting met de ander, bij elkaar komt. Het is niet voor niets dat wij in 2012 ons 150-jarig bestaan vieren. Dat bestaan toont onze kracht en ook veerkracht. Wie de geschiedenis van onze vereniging heeft bestudeerd weet dat wij keer op keer ons hebben moet bewijzen. En het je moeten bewijzen betekent dat er wellicht aan je kennis, kunde en inzicht wordt getwijfeld. Hebben we ons dan niet gerealiseerd dat onze boodschap wel eens niet kan landen? Zijn we misschien te gemakkelijk uitgegaan van de veronderstelling dat het toch voor iedereen duidelijk is waarom lichamelijke opvoeding noodzakelijk is? Velen van ons voelden zich in de verdediging gedrukt en hadden niet meer de ruimte, vonden die ook niet meer om juist op de kracht van ons vak te wijzen. Zijn we te netjes geweest? Misschien, ik weet het niet. In het verleden stuurde de Vereniging zogenoemde *adressen* aan, eerst de Koning, en later aan de Tweede Kamer om voor ons vak te pleiten. Een *adres* aan de Koning hoeft niet meer, en als dat wel zou kunnen dan is het niet meer nodig want onze toekomstige koning heeft zich onomwonden uitgesproken voor vakleerkrachten in het basisonderwijs. Als dan vanuit met name het CNV wordt gesteld dat dit een beetje een domme opmerking was, het zal je maar als toekomstig koning worden

gezegd, omdat een verplichting niet kan, dan zeg ik op mijn beurt: de Tweede Kamer, het hoogste democratisch gekozen orgaan heeft in overgrote meerderheid gekozen om de kwaliteit in het basisonderwijs voor de lichamelijke opvoeding te verbeteren. Door het afschaffen van de bevoegdheid om lichamelijke opvoeding te geven, voor afgestudeerde Pabo-docenten heeft de Tweede Kamer uitgesproken dat lichamelijke opvoeding alleen door afgestudeerden aan de ALO gegeven kan worden of door afgestudeerden aan de Pabo die een zware nascholing hebben gevolgd.

Stel dat het CNV het Olympisch Plan zou steunen dan kun je toch je ogen niet sluiten voor de kwaliteit van de lichamelijke opvoeding in het basisonderwijs. En als er dan een politieke partij is die in zijn verkiezingsprogramma opneemt dat Pabo-studenten meer LO moeten krijgen omdat LO in het basisonderwijs van belang is dan proef ik hier de weg terug: de groepsleraar moet LO gaan geven. En als argument hoor je dan: het kind moet niet met te veel verschillende personen in aanraking komen. Weet u wat een kind nodig heeft op school: vooral regelmaat en interessante uitdagende lesstof.

Overigens kan er wel degelijk van bovenaf, dus door de wetgever of medewetgever, worden opgelegd dat alle lessen LO door leraren worden gegeven die voldoen aan de in de wet vastgelegde bevoegdheidseisen. En vervolgens is het aan ons om die kwaliteit te leveren via de opleidingen maar ook via andere beleidsinstrumenten.

Leraarregister en kwaliteitssysteem

De KVLO heeft twee beleidsinstrumenten ontwikkeld en ontwikkelt deze verder. Dat is de registerleraar en het kwaliteitssysteem. De registerleraar gaat er komen. Als KVLO lopen we hierin voorop. Het betekent dat iemand die is afgestudeerd met een bepaalde regelmaat nascholing moet gaan volgen om als leraar geregistreerd te blijven. Voor een aantal beroepen is dat al lang het geval en het onderwijs volgt. Terecht. Lesgeven aan kinderen vereist de beste opgeleide leraren die zich ook in hun vak blijven scholen. Juist de ontmoeting tussen jonge en oudere docenten is enorm goed en geeft inspiratie.

Het kwaliteitssysteem is opgezet om systematische kwaliteitszorg voor het vak LO te realiseren via 1) zelfevaluatie; 2) collegiale visitatie, 3) periodiek Kwaliteitsonderzoek (Inspectie). De ervaringen zijn

zeer positief en er gaat een stimulerende werking van uit. Het zou best kunnen zijn dat ook andere vakgebieden dit initiatief gaan overnemen en met het SBL (Stichting Beroepskwaliteit Leraren) zijn we bezig het traject te verbreden.

Opleiden en samenwerken

De KVLO bestaat in 2012, 150 jaar. Ik heb er al even over gesproken. Bewogen jaren, zeker. Volgens mij kunnen wij ook niet zonder beweging. En er is beweging in ons vakgebied. Kijk alleen maar naar de opleidingen wat zich daar aan differentiatiemogelijkheden voordoen. Er is inmiddels een zesde Hogeschool die lichamelijke opvoeding als lerarenopleiding mag aanbieden. Zij leiden op voor het gehele vakgebied van de lichamelijke opvoeding. Eén leraar voor alles. Daar zijn we aardig uniek in, we hebben dit ook vast weten te houden; aan een ongedeelde bevoegdheid. Wij kennen geen aparte bevoegdheid voor leraar LO in het basisonderwijs of voortgezet onderwijs of beroepsonderwijs. Extra verdieping is op de opleiding wel mogelijk waarbij de aandacht voor het mbo achter blijft. Ik roep de opleidingen op om hier wel gerichte aandacht aan te besteden want het mbo is met een inhaalslag bezig om de fout in de wetgeving in de Wet Beroeps- en volwasseneducatie waarin LO uit het curriculum verdween zelf terug te brengen. Ik vind dat een goed streven en steun dat van harte maar ook hier zou een reparatie aan de wet het voor alle leerlingen in het mbo kunnen regelen.

Over de groei van het aantal afdelingen Sport en Bewegen aan de regionale opleidingscentra (roc) is de afgelopen jaren het nodige gezegd. Zeker als het gaat om het werkveld van de afgestudeerden. Voor de KVLO geldt: een afgestudeerde mbo-er heeft geen onderwijsbevoegdheid en kan de leerkracht dus niet vervangen. Wel is er de mogelijkheid om als onderwijsassistent aan de slag te gaan, de leraarondersteuner basisonderwijs, en via een (post) hbo-traject alsnog een bevoegdheid te halen. Ook hier geldt dan dat men gelijk voor het gehele vakgebied bevoegd is. Er bestaat geen bevoegdheid alleen voor vakleerkracht LO basisonderwijs.

De afgestudeerde hbo-LO en de afgestudeerde mbo-SB kunnen elkaar uitstekend versterken en aanvullen. Ik denk dan aan zogenaamde beweegteams die worden ingezet om de lessen LO in het basisonderwijs te verzorgen en ook de naschoolse

sportactiviteiten. In die beweegteams kunnen de leraar Bewegen en Sport (de nieuwe term voor de gymleraar), de combinatiefunctionaris, de mbo SB-er (waarbij de term life-style coach meer terrein wint) bijvoorbeeld zitten, waarbij de leraar Bewegen en Sport een coördinerende rol kan vervullen. Een uitgelezen mogelijkheid om met korte lijnen leerlingen bij de sportclubs te krijgen. Er is veel mogelijk en als ik kijk naar de dagarrangementen op de basisscholen dan zijn die beweegteams een uitgelezen mogelijkheid. Waar ik niet voor voel is als er weer nieuwe opleidingsmogelijkheden op dit vlak worden aangeboden door andere aanbieders als de roc's en de hogescholen. Ik hoor nu al termen vallen van sportcoördinatoren, themaleiders, regioconsulenten die worden opgeleid door anderen dan de roc's of hogescholen. Dat zien we wel vaker: er is een zak met geld, want bijvoorbeeld gezondheid staat hoog in het vaandel: project gezond gewicht, terugdringen obesitas. En dan komen er andere organisaties als welzijnsorganisaties in beeld die dat graag willen managen. Ik vind dat we moeten inzetten op die beweegteams. Daar liggen uitgelezen kansen en het is snel en efficiënt te organiseren. Zoek elkaar in die samenwerking op zou ik zeggen. Verbind de hogescholen met de roc's en kijk hoe je dit in een provincie, regio of stedelijk gebied het beste kan doen, natuurlijk in nauwe samenspraak met de sportwereld. Hierdoor kunnen we ook een betere afstemming krijgen tussen de aanbieders. Wij merken dat zowel vanuit het overleg met de hbo-, als met de mbo-opleidingen de wil tot samenwerken er is en misschien is een overkoepelend overleg de volgende stap. Want zou het niet zo moeten zijn dat we in Nederland één opleiding Bewegen en Sport hebben op verschillende niveaus, mbo en hbo en natuurlijk met behoud van eigen identiteit?

150 jaar KVLO: de brede vakorganisatie voor Bewegen en Sport

Op deze wijze kunnen we onze horizon verbreden en dan komt de vraag of de KVLO het lidmaatschap voor anderen moet openstellen of samenwerkingsverbanden met anderen aan moet gaan die een eigen divisie vormen, maar wel onder de vlag van de KVLO hangen, waardoor we in het speelveld van LO en sport ons sterker kunnen manifesteren. Een voorbeeld is NL.Coach

en afgestudeerden mbo SB. En er zijn er nog meer te bedenken. Worden we *de* brede organisatie voor werkers in de lichamelijke opvoeding en de sport? Het zijn natuurlijk de leden van de KVLO zelf die uiteindelijk beslissen, maar je kan er niet omheen dat we in een andere tijd leven. En mijn streven is om in ons 150e jaar de grens van de 15.000 leden te passeren.

Vakontwikkeling is van het grootste belang. En daar hoort onderzoek bij en het publiceren van onderzoek. Een wetenschappelijk tijdschrift kennen we hiervoor niet. Het valt zeker te overwegen om dit samen met België serieus te onderzoeken. En over onderzoek gesproken: er zijn inmiddels ruim twintig hoogleraren in Nederland die gerelateerd zijn aan sport. Bij sommigen komt de LO wel om de hoek kijken zoals bij Professor *Chris Visscher*, bijzonder hoogleraar jeugdsport die heeft onderzocht dat het leren en beheersen van motorische en sportieve vaardigheden samenhangt met de ontwikkeling van cognitieve functies en met schoolsucces. Met andere woorden: iemand die goede motorische en complexe vaardigheden leert heeft daar ook bij andere schoolvakken profijt van. Toch zou ik graag een hoogleraar willen hebben uitsluitend voor lichamelijke opvoeding, juist voor ook de vakdidactische ontwikkelingen.

Wensen

Ik merk dat ik een groot aantal wensen heb dus laat ik er nog een aantal aan toevoegen: Investeer in accommodaties, schoolpleinen, uitdagende leefomgeving. In de jaren zestig hadden we de 25% regeling voor het bouwen van sporthallen (25% van de investeringskosten kreeg men terug van het rijk; een groot succes). Het lijkt soms erg mooi, die multifunctionele accommodaties maar waar is de inbreng van de school want lichamelijke opvoeding is meer dan sport. Wat dit betreft kijk ik met een beetje weemoed terug naar de tijd dat er een officiële opleiding ambtenaar sportzaken was met een stevige component bouw en inrichting accommodaties. Ik verwacht dat wij als KVLO van de bouw en inrichting van accommodaties een speerpunt moeten en voor mij betekent dat weer terug bij mijn oude vakgebied op de ALO in Groningen. Er zijn gelukkig goede voorbeelden maar we zullen de komende jaren innovatief moeten worden en ook eens kijken in landen om ons heen.

3+2 = een fit idee

Allereerst de Campagne 3+2 = een fit idee. Op de website kunt u hierover alles lezen en de officiële start zal in september gaan plaatsvinden. Doel is om voor iedere leerling tussen 6 en 18 jaar drie uur bewegen en sport en twee uur naschools sportaanbod te creëren. De school is de uitgelezen plek om dit te gaan regelen want wij bereiken alle kinderen en dat zijn er: ca. 1,5 miljoen in het PO, 1 miljoen in het VO en 0,5 miljoen in het mbo. Waarbij het mbo nog niet alle leerlingen met LO bereikt. Hiervoor hebben we steun nodig want we moeten ook in Den Haag bij de politiek de slag gaan maken. In 2004 heb ik een motie ingediend dat alle leerlingen in de leerplichtige leeftijd tenminste drie uur LO moesten krijgen van een vakleerkracht. Ik geloof zelfs Kamerbreed aangenomen. Maar nu de uitvoering nog. Want als in de brief van 8 december 2006 door toenmalig staatssecretaris Ross van Dorp, mede namens de minister van OCW wordt gesteld dat er een herijkings- en opschalingsplan voor School en Sport opgesteld moet worden en dat dit plan oplossingen aan zal reiken om een vijfdaags sport- en beweegaanbod op en rond scholen te realiseren, en we leven nu in 2010, dan gaan we ze helpen door onze campagne 3+2 = een fit idee. Ik kan u vanmiddag vertellen dat de atletencommissie van NOC*NSF bij monde van hun voorzitter *Jeroen Straathof* haar steun heeft uitgesproken en dat heeft *Joop Alberda* namens NL.Coach ook gedaan.

Ontplegezontatie

Dames en heren, waar gaat het om? Doelen middeldiscussie? Het middel Bewegen en Sport wordt in deze tijd veelvuldig ingezet. Daar is ook niets mis mee. Maar daarmee dreigt het doel van bewegen en sport soms ook op de achtergrond te geraken. Er mag toch iets geleerd worden? Motorische vaardigheden die specifiek voor ons vak zijn, naast natuurlijk de vaardigheden op sociaal en cognitief gebied. Die doelstellingen voor ons vak, wat willen we bereiken? En via welke weg? Dat bracht me terug naar mijn eigen opleidingstijd, dus in het perspectief van die tijd. Doelen voor de LO. Ontplegezontatie: het woord van conrector *Jan Kan* van de ALO Groningen waar hij docent didactiek was. Hij begon zijn les met: wat Kan kan kan Kan alleen! Ontplegezontatie. Het gaat, zei hij toen om de volgende doelen: ontmoe-

ting; plezier; gezondheid en prestatie. Het zijn vier woorden die mij nog steeds zijn bijgebleven en waar ik gebruik van maak omdat ik daar een heleboel andere doelen onder kan vatten. Het is ook een eerbetoon aan een man die nu de negentig is gepasseerd maar nog steeds geïnteresseerd is in het vak en vele Groningse ALO-ers heeft opgeleid.

Dus laten we dat leren in de les benadrukken. Ik sluit me nogmaals aan bij hoogle-
raar *Chris Visscher*.

Verkiezingen

Over de verkiezingen het volgende. Lees de programma's en verwonder u. Ik vind de programma's over het algemeen te vaag voor ons vakgebied. Men onderschrijft het belang wel maar het is niet concreet geformuleerd. Ik zou zo graag nu eens een echte keuze van de politiek willen hebben. Als we in het mbo bewegen en sport willen invoeren kost dat bijvoorbeeld slechts 65 miljoen per jaar! Over geld wordt niet veel gesproken. Er is steun voor de Olympische Ambitie. Maar wij moeten wel de sporter van 2028 vaardigheden bij brengen. Zonder vakleerkrachten en zonder accommodatie? Ik dacht het niet. Al die onder-
tekenaars van het Olympisch Plan zullen kleur moeten bekennen en onze plannen voor 3+2 moeten steunen. Anders: geen Olympisch Plan!

Men zal een keuze voor Bewegen en Sport moeten maken, voor kwaliteit. Door nu te investeren bepaalt men straks enorme bedragen.

Daar is durf voor nodig maar vooral visie. De KVLO zal de politici bij de kabinetsformatie een handje met die visie helpen. En misschien moeten we terugkeren naar het Algemeen College van Advies voor de Lichamelijke Opvoeding van 1917. Met die verschillende commissies. Dan kunnen we al die platforms, overleggroepen, taskforces, en ad hoc commissies opheffen. En in onze tijd wordt het dan: *Adviesraad voor Bewegen en Sport* maar dan wel met een bindend advies dan zijn er geen uitvluchten meer mogelijk.

Correspondentie:

jan.rijpstra@kvlo.nl

Bewegingsonderwijs en sport, de verlegenheid voorbij

Een wisseling van de wacht op de Voorjaarsvergadering op 28 mei in Haarlem: KVLO-voorzitter Gert van Driel vertrok, Jan Rijpstra nam zijn plek over. Harry Stegeman sprak bij die gelegenheid over de gang van de relatie tussen de lichamelijke opvoeding en de sport. Die liep grofweg van helemaal niets met elkaar willen hebben, via elkaar gedogen naar met elkaar samenwerken. Dat laatste is nog wel wennen. Door: Harry Stegeman

Het is een bijzondere dag, vandaag. Ik herinner me als de dag van gisteren het afscheid van Oene Loopstra als voorzitter, en de start van Gert van Driel. Dat was in december 2001. Ik was toen een soort van ceremoniemeester en speelde op enig moment wat met de relatie tussen de initialen van de beide heren en hun inborst: de eigenzinnige en dwarse Fries Oene Loopstra (OL, terwijl-ie over de LO ging) en de in de voortdurende strijd met de boze buitenwereld ook zeker niet miselijke Gert van Driel (GVD!). En dan hebben we dus vanaf zo direct te maken met Jan Rijpstra. JR, junior - ik kan er echt niet meer van maken. Als dat maar goed gaat straks...

Zaten we in 2001 in het Provinciehuis in Den Haag, nu dus in het nog mooiere Teylers Museum. Genoemd naar Pieter Teyler van der Hulst, een doopsgezinde Haarlemse lakenkoopman. Hij werd echter vooral bekend door zijn legaat van twee miljoen. Overigens weten we ook van hem dat-ie niet aan sport deed. Maar dat doet het naar hem genoemde Teyler College hier in Haarlem gelukkig weer wel. Dat profileert zich zelfs met sport (en cultuur).

Wat dat betreft zitten we hier in Haarlem toch al goed. U weet dat Pim Mulier hier lange tijd aan de weg timmerde? Hij was

zo'n beetje de grondlegger van de moderne sportbeoefening in Nederland. En verder schijnt Mart Smeets hier om de hoek te wonen...

Maar nu ter zake.

U weet dat ik van oordeel ben dat het bewegingsonderwijs de opdracht heeft de leerlingen meer bekwaam te maken voor deelname aan de bewegingscultuur. Net

als de meesten van u, schat ik. Die opvatting staat dan ook niet voor niets aan de basis van onder meer de kerndoelen en de examenprogramma's, het beroepscompetentieprofiel, de gemeenschappelijke opleidingskwalificaties voor de lerarenopleidingen en de door de SLO en de KVLO samen ontwikkelde *Basisdocumenten*. Ik acht het zo vanzelfsprekend dat het daar om draait, dat het me steeds weer verbaast dat er vakgenoten zijn die er anders over denken, of denken dat ze er anders over denken. Die redeneren: deelname aan bewegingscultuur, dat kan het toch niet zijn? Of: dat kan het toch niet alleen maar zijn? Ons vak heeft toch ook, of misschien wel vooral, een pedagogische opdracht? Er zijn er ook die zeggen: wat nou bewegingscultuur, doe nu niet zo moeilijk, we willen de leerlingen gewoon aan het sporten krijgen. Bewegingsonderwijs, dat is sportonderwijs.

Twee dingen daarom in mijn betoog. Ik heb het om te beginnen heel kort over de vraag of introductie in de bewegingscul-

Bewegingsonderwijs, sport?

HANS DIJKHOF

tuur echt alles is. Vervolgens gaat het wat langer over de relatie tussen ons vak en de sport, en dat vooral in historisch perspectief.

Introductie in de bewegingscultuur, is dat alles?

Bekwaam maken voor deelname aan de bewegingscultuur. Is dat alles?

Je kunt de opdracht van de school in de meest algemene termen omschrijven als: ontplooiing en toerusting. Als het ondersteunen van de persoon(lijkheid)svorming van de leerlingen en hun ontwikkeling naar volwassenheid enerzijds en als het overdragen van cultuur en het voorbereiden op maatschappelijk functioneren anderzijds.

Die opdracht heeft ons vak ook. Het bewegingsonderwijs heeft zowel toerustings- als ontplooiingswaarde en moet zo worden ingericht dat beide tot hun recht komen. De twee componenten kunnen niet los van elkaar gedacht worden, ze verhouden zich tot elkaar als de schering en inslag van een weefsel.

Exact tien jaar geleden formuleerde ik de volgende algemene vakdoelstelling: het bewegingsonderwijs is erop gericht de leerlingen bekwaam te maken voor blijvende, perspectiefrijke, zelfstandige en verantwoorde deelname aan bewegingscultuur.

Die doelstelling wordt nog wel eens misverstaan, als zou het hier alleen maar om 'toerusting' gaan. Immers, de bijdrage van ons vak aan de persoonlijke ontplooiing wordt niet expliciet genoemd.

Staat hier niet de bewegingscultuur voorop? Wordt hier niet voorbijgegaan aan de belangen van het kind?

Voor wie niet voorbijgaat aan wat wordt bedoeld met de vier bijvoeglijke naamwoorden in die doelstelling van daarnet - het gaat om blijvende, perspectiefrijke, zelfstandige en verantwoorde deelname aan bewegingssituaties - is er voor die zorg geen enkele aanleiding. Met perspectiefrijke deelname bijvoorbeeld wordt bedoeld dat de bewegingssituaties op de behoef-

ten en mogelijkheden van de individuele kinderen moeten worden afgestemd en dat moet worden aangesloten bij hun actuele bewegings- en beleavingswereld. Met verantwoorde deelname bijvoorbeeld wordt onder meer bedoeld dat de kwaliteit van bewegingssituaties aan aanvaarde waardenpatronen moet worden getoetst en dat verschillen tussen kinderen worden gerespecteerd en gewaardeerd. Enfin, ik zou bijna zeggen: slaat u er thuis nog maar eens op uw gemak de stukken op na (bijvoorbeeld het vakconcept bij het *Basisdocument Bewegingsonderwijs voor de onderbouw van het voortgezet onder-*

CARO VAN DIJK

Harry Stegeman

wijs), en het wordt meer dan duidelijk dat het hier niet de bewegingscultuur is die centraal staat, maar de leerling. Er zijn er ook binnen het vak die 'introductie in de bewegingscultuur' in een ander opzicht niet genoeg vinden. Die de opvatting huldigen dat het bewegingsonderwijs een vehikel is - of óók een vehikel is - voor het realiseren van andere effecten dan dat je 'beter gaat bewegen' of 'beter gaat functioneren in bewegingssituaties'. Nou was het bewegen in de wereld van de lichamelijke opvoeding, zeker tot in de

jaren zeventig, inderdaad eerst en vooral een vormingsmiddel. Een middel voor lichaams- en bewegingsvorming, maar ook voor verbetering van bijvoorbeeld wilskracht, tegenwoordigheid van geest, concentratie, beheersing van emoties, verantwoordelijkheidsgevoel, gemeenschapsgevoel en bereidheid leiding te aanvaarden. De visie dat het bewegingsonderwijs effecten kan bewerkstelligen die het 'vakeigene' te boven gaan, wordt vandaag de dag vooral ook buiten de vakkringen gehuldigd. Beleidsmakers, politici en maatschappelijke organisaties betrekken in toenemende mate het onderwijs bij hun

doelstellingen, er wordt om de haverklap en van alle kanten een beroep op de school en zeker ook op het bewegingsonderwijs gedaan. U weet daar alles van.

Maar is dat beroep op de school en het bewegingsonderwijs wel in alle gevallen reëel?

Als je kijkt naar wat er op basis van wetenschappelijk onderzoek bekend is over de relatie tussen bewegen en sport en het functioneren van de jeugd op andere terreinen, is er vooralsnog enige aanleiding voor een gezonde terughoudendheid. We weten vooral dat we nog niet zo veel weten. De tot nu toe vooral algemeen gestelde en onderzochte vraag naar de effecten van bewegen of sporten, al dan niet op een bepaald terrein, is ook eigenlijk een onzinnige. We moeten op zoek naar antwoorden op de vraag: welke

vorm van bewegings- of sport(deelname) in de context van de school heeft onder welke voorwaarden voor welke doelgroep welke effecten? En als we die antwoorden hebben, dan is er aanleiding om te kijken of zij ook consequenties moeten hebben voor de inrichting en invulling van het bewegingsonderwijs.

LO en sport: van tegenwerken naar samenwerken

Bekwaam maken voor deelname aan de bewegingscultuur. Aan sport dus?

Het is in de loop der jaren niet ongebruikelijk geworden het merendeel van de bedoelde activiteiten inderdaad onder de noemer 'sport' te scharen. Want sport kent met de dag meer verschijningsvormen. Laat ik Gordijn - in de beginjaren zeventig hoogleraar in de leer van het menselijk zich bewegen aan de VU - eens parafraseren (die daar overigens niet blij mee zou zijn geweest): 'Wat gebeurt er anno 2010 in de gymles? Wat doen de leerlingen? Wat laat de leraar hen doen? Het antwoord: zij zijn aan het sporten en de leraar geeft opdracht tot sporten'. Bewegingsonderwijs is, zeker in het voortgezet onderwijs, in belangrijke mate 'sportonderwijs'. Wij, leraren lichamelijke opvoeding, willen de jeugd aan het sporten krijgen. Of: ook aan het sporten krijgen. Dat is nu heel vanzelfsprekend, maar dat was het heel lang niet. Er is een tijd geweest - en u hebt die, schat ik, allemaal nog meegemaakt - dat de sport en het bewegingsonderwijs het wat ongemakkelijk met elkaar hadden. Dat ze op z'n minst wat verlegen waren met elkaar. En nu is introductie in sport dus zo om en nabij de *core business* van ons vak. En we werken straks met die sport samen, alsof het niks is. Neem het komende beroepsprofiel voor het vak. U moet weten, het *Beroepscompetentieprofiel voor leraren lichamelijke opvoeding* uit 1994 wordt binnenkort vervangen door het *Beroepsprofiel leraar bewegen & sport*. En in dat nieuwe beroepsprofiel wordt 'bewegen & sport' als overkoepelend begrip gebruikt voor het verplichte schoolvak. En er wordt dus niet gesproken over de leraar lichamelijke opvoeding of bewegingsonderwijs, maar over de leraar bewegen & sport. En waar in het 'oude' beroepscompetentieprofiel nog staat dat de leraar contacten moet onderhouden met gemeente en sportorganisaties ten behoeve van het schoolsportprogramma, lezen we in het nieuwe beroepsprofiel dat de leraar verantwoordelijkheid heeft als het gaat om de contacten met de omgeving van de school, en dat hij op basis van het vakwerkplan moet samenwerken met de lokale sport. Bewegingsonderwijs en sport gaan vandaag al, of anders straks wel, hand in hand. Dat deden ze heel lang niet. Het voert te ver om hier de hele gang van de relatie tussen de sport en de lichamelijke opvoeding te beschrijven. Ik beperk me tot een paar essenties.

LO ziet niks in sport

Voor wat betreft de periode tot halverwege de eerste helft van de vorige eeuw leun ik onder meer op een publicatie van de socioloog Ruud Stokvis. Die kon overigens ook aardig roeien: hij won tijdens de Olympische Spelen van München een bronzen plak op de twee zonder stuurman. Hij komt niet uit Haarlem.

Maar Pim Mulier dus wel. Die richtte hier in 1879 de Koninklijke HFC op, de oudste voetbalclub van het land - maar altijd nog wel 17 jaar jonger dan de Koninklijke Vereniging van leraren Lichamelijke Opvoeding. Wist u overigens dat ook de wieg van die KVLO, destijds de 'Vereniging van onderwijzers in de gymnastiek in Nederland', in Haarlem stond? Simon Vestdijk stond aan de basis. Hij was de grootvader van misschien wel Nederlands grootste schrijver: Simon Vestdijk (*junior* dus - het kan best wat worden met JR).

Pim Mulier richtte dus de Koninklijke HFC op. U weet waarschijnlijk dat heel veel voetbalclubs aan het eind van de negentiende eeuw door middelbare scholieren zijn opgericht of werden geleid. Ik lees bij Stokvis in een beschrijving van Pim Mulier van het publiek bij een voetbalwedstrijd:

'Iets verderop zaten de president van Unitas (oud 12 jaar), de secretaris en captain van Hercules IV en de presidenten van de voetbalclubs Victoria II, Atlas, Simson, Door Kracht tot Kracht en Nederland, Glorie en Oranje, allen tussen de 10 en 13 jaar.'

Die sportieve middelbare scholieren hadden destijds niet bepaald de steun van hun gymleraren. Sterker, we zien aan het eind van de negentiende eeuw dat die zich juist fel verzetten tegen de sportbeoefening van hun leerlingen. Volgens Stokvis moeten we dat begrijpen in het licht van hun professionaliseringsstreven, van hun strijd om de lichamelijke opvoeding als een serieus onderdeel van het onderwijsprogramma erkend te krijgen. De gymleraren moesten met lede ogen aanzien dat scholieren buiten de school activiteiten deden, die als alternatief konden worden beschouwd voor de gymnastiek die binnen het onderwijs maar moeizaam een gevestigd vak werd.

In de argumentatie van de gymnastiekleraren zelf, kom je overigens het inzicht dat door die sport de eigen maatschappelijke positie bedreigd werd, niet of nauwelijks tegen.

De bezwaren tegen de sport die zij wel uiteten, moeten vooral begrepen worden vanuit hun beroepsideologie, hun vakconcept. De ideeën over het belang en de inrichting van de lichamelijke opvoeding kwamen destijds vooral voort uit het 'Duitse turnen' en de 'Zweedse gymnastiek'. Zowel de pedagogische rechtvaardiging van het schoolvak, als de keuze van inhouden en methoden waren erop gebaseerd. Daar kwam nog bij dat de gymleraren doorgaans uit de gymnastiek- en turnverenigingen voortkwamen, en vaak een vooraanstaande rol in deze verenigingen speelden. Die traditionele verbondenheid tussen lichamelijke opvoeding en turnen en gymnastiek leidde tot een zekere idealisering van dat turnen en die gymnastiek als de pedagogisch verantwoorde inhoud van de lichamelijke opvoeding. Van daaruit werden gedurende lange tijd barrières opgeworpen tegen nieuwere lichaams oefeningen, zoals die uit de spel- en sportbeweging. De afwezigheid van geschoold toezicht bij de sportbeoefening zou tot overdrijving leiden, en tot verwaarlozing van het schoolwerk.

De gymnastiekleraren karakteriseerden sport als een eenzijdige inspanning, die voortkwam uit een zowel geestelijk als lichamelijk schadelijke 'bewegingszucht'. Sport was een Engelse ziekte!

Het verzet luwt

De scholieren die tussen 1880 en 1890 de eerste clubs oprichtten, werden volwassen en bleven vaak als bestuurder aan hun club verbonden. Langzamerhand evolueerde het sporten van een vorm van verzet tegen de orde en het fatsoen van de school - want dat was het aanvankelijk - naar een vrijetijdsbesteding, waarin de schooljeugd lichamelijk en geestelijk compensatie vond voor het stilzitten en het werk op school. Dat werd tot op zekere hoogte geleidelijk aan ook door de leraren erkend. Verlichte geesten onder hen zagen omstreeks 1900 in, dat blokkeren van de ontwikkeling van de sport onbegonnen werk was. Bovendien kwam het de attractiviteit van de gymnastiekbeoefening zowel binnen als buiten de school niet ten goede.

De leraren verzetten zich langzamerhand niet meer tegen de sport als zodanig, maar alleen nog tegen die sportvormen, waarbij in hun ogen het wedstrijdelement en het prestatiestreven een te sterk accent kregen. Door een heel voorzichtige introductie van sport tijdens de gymnastiekles en met

name door het in schoolverband organiseren van sportwedstrijden, probeerden zij de sportbeoefening in voor hen aanvaardbare banen te leiden.

Maar eigenlijk breekt de sport op school pas in de jaren vijftig door. Vooralsnog vooral in de vorm van schoolsport. En er is daarna nog heel lang sprake van een worsteling om sport op een opvoedkundig acceptabele wijze te integreren in het lesprogramma.

In het gedenkboek ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan in 1962 van de, toen, Vereniging van Leraren en Onderwijzers in de Lichamelijke Opvoeding in Nederland vond ik twee bijdragen over de verhouding van de lichamelijke opvoeding tot de sport.

L.D.E.J. Kramer, de vader van oud KVLO-voorzitter Peter Kramer, schrijft dat de tegenwoordige leraren lichamelijke opvoeding begrip opbrengen voor 'goede' sport. Zij erkennen dat er voor hen een taak ligt met betrekking tot 'het leggen van grondslagen voor een velen omvattende vrijetijdsbesteding, die in de komende jaren onze volkscultuur in toenemende mate voor problemen zal stellen'.

De gymleraren zullen alle medewerking verlenen aan de schoolsport. Voorwaarde echter is het behouden blijven van, zoals Kramer dat noemt - maar niet verder uitwerkt, 'pedagogische tendensen'. 'Want gevaren zijn er, en die worden door ons niet onderschat: gevaren als gevolg van lichamelijke overdrijving, gevaren voor de karaktervorming en gevaren die kunnen ontstaan voor de school als onderwijsorganisatie.'

Wim de Heer *junior* - dat moet onze Wim de Heer zijn, die het later nog tot directeur van NOC*NSF schopte (het wordt zeker wat met JR!) - ziet een wezenlijk verschil tussen de lichamelijke opvoeding en de sport. In de lichamelijke opvoeding wordt het bewegen in al zijn vormen gehanteerd als opvoedingsmiddel. Dat wil zeggen bewust gebruikt om bepaalde doelstellingen van de opvoeding te verwezenlijken. In de sport is de activiteit zelf primair en niet de vorming door middel van de activiteit. De school is slechts bij de sportbeoefening betrokken voor zover er sprake is van 'schoolsport'. En zij organiseert de schoolsport op grond van pedagogische motieven.

In 1965 verschijnt van de hand van een door de KVLO ingestelde commissie een 'Rapport inzake School en Sport'. Kramer, de zoon, zegt bij de publicatie: 'De tijd is voorbij dat men de schoolsport als een

onbelangrijk bijverschijnsel, hetzij van de lichamelijke opvoeding, hetzij van de sport kan negeren'.

De 'pedagogische tendensen' van zijn vader krijgen in het rapport enig profiel. Er wordt op gewezen dat intra-scholair wedstrijden voor het schoolleven van meer waarde moeten worden geacht dan inter-scholair. Verder wordt gewaarschuwd tegen accentuering van de wedstrijdwinst. Ook wordt gepleit voor de mogelijkheid van deelname van alle leerlingen.

Wat blijft, is dat lichamelijke opvoeding en sport eigenlijk alleen door het intermediair schoolsport met elkaar te maken hebben. En een enkel commissielid vindt zelfs dat al bedenkelijk.

Verdere toenadering

We maken een sprongetje naar het midden van de jaren tachtig.

De minister van OCW en de staatssecretaris van WVC hebben een commissie 'Sport en lichamelijke opvoeding' ingesteld. Deze heeft tot taak te adviseren over de relatie tussen sport en lichamelijke opvoeding en het door de rijksoverheid op dat vlak te voeren beleid.

Die naar de voorzitter genoemde Commissie Van Doorn, met Bart Crum als penvoerder, rapporteert in 1986. Ze stelt vast dat de communicatie en samenwerking tussen LO-organisaties en sportorganisaties wordt geremd door onderling wantrouwen en territoriumconflicten. De sport verwijt de lichamelijke opvoeding onder meer dat zij te weinig gericht is op introductie van leerlingen in 'echte' sport. Omgekeerd wijst de lichamelijke opvoeding op het tekortschietende pedagogische klimaat van de georganiseerde sport. Ook verwijt zij de georganiseerde sport dat die met het oog op ledenwinst pogingen tot inbraak in het domein van de school doet.

De commissie ziet als belangrijke oorzaken van de relatieproblemen de eerder genoemde oorsprong van de lichamelijke opvoeding in het turnen en de gymnastiek en de, wat zij noemt, 'pedagogisering onder invloed van vormings theoretische opvattingen'. Met dat laatste wordt bedoeld dat het noodzakelijke evenwicht tussen het ontplooiingsaspect, de persoonlijkheidsvorming enerzijds en het toerustingaspect, de voorbereiding op maatschappelijk functioneren anderzijds, was verbroken ten gunste van ontplooiing. De lichamelijke opvoeding had te weinig aandacht voor overwegingen met betrekking tot

de toerustingstaak. Daardoor kwam de lichamelijke opvoeding in een 'pedagogische provincie' terecht, zonder duidelijke verbindingslijnen naar buiten. Deze trend werd soms nog versterkt door de kritiek vanuit de lichamelijke opvoeding op de negatieve ontwikkelingen in de georganiseerde sport.

De Commissie 'Sport en lichamelijke opvoeding' komt uiteindelijk met een serie beleidsaanbevelingen, voor de ministeries van OCW en WVC - en 'over de band' van die ministeries ook voor de organisaties en instellingen van lichamelijke opvoeding en sport. Ze zijn onder meer gericht op het realiseren van meer samenhang in het beleid van de overheid met betrekking tot lichamelijke opvoeding en sport, en op meer samenwerking tussen de organisaties voor lichamelijke opvoeding en sport.

Enfin. Ik vermoed dat u weet wat er met de rapportage van de Commissie Van Doorn is gebeurd. Die werd in respectievelijk Zoetermeer en Den Haag in een diepe la gedeponeerd, vanwege 'geen geld'. Want het land verkeerde ook toen in een crisis, het was geen tijd voor mooie dingen.

Naar samenhang in beleid

Maar eenmaal uit het financiële dal geklauterd kreeg de politiek, zoals u zeker weet, ineens oog voor de maatschappelijke betekenis van sport en bewegen. En zo kregen we, precies tien jaar later, in 1996, het project Jeugd in Beweging, beleefden we in 2004 het Europees Jaar van Opvoeding door Sport, hadden we in 2005 de Alliantie School & Sport, en hebben we nu, sinds 2008, te maken met Impuls Brede scholen, sport en cultuur en met het Beleidskader Bewegen, School en Sport. En als klap op de vuurpijl is daar dan ook nog het Olympisch Plan! Allemaal initiatieven die zijn gericht op een verdere versterking van de samenwerking, tussen school en sport.

Het komt mij voor dat de resultaten van al die activiteiten nog niet echt florissant zijn. Het is kennelijk lastig om de beoogde samenwerking duurzaam van de grond te krijgen. De leraren zijn onvoldoende gefaciliteerd, de sportaanbieders zijn niet goed in staat om overdag een structureel aanbod te verzorgen. De belangen van de beoogde samenwerkingspartners verschillen vaak nogal en in feite voelt geen der partijen zich 'probleemeigenaar'. Het gevolg is dat, als er al wordt samengewerkt, dat vooral op incidentele en ad-hoc basis gebeurt. Het

gaat veelal om experimenten en projecten. Het thema School en Sport leeft wel, maar vooral bij beleidsmakers. Maar wellicht gaan de combinatiefunctionarissen het verschil maken.

En inmiddels zitten we alweer in een economische dip.

Thuis, achter de geraniums in het mooie Wijk bij Duurstede, was ik nog wat somber.

Maar nu hier in Haarlem, door Haarlem, weet ik dat het allemaal goed komt! Een prima stad Haarlem. De secretaris van het hoofdbestuur woont er, de directeur van het Bureau, en de hoofdredacteur van de *Lichamelijke Opvoeding*. En verder schijnt Mart Smeets hier recht tegenover te wonen, aan de andere kant van het Spaarne.

Ik vertelde al dat de KVLO hier het levenslicht zag. Maar weet u dat ook Job Cohen en Femke Halsema hier zijn geboren?

Het komt allemaal goed. Ook met die samenwerking tussen ons vak en de sport.

Afsluiting

Ik keer terug naar hoe ik begon. Ik had het over de opdracht van ons vak.

De leerlingen op een adequate manier leren deelnemen aan bewegingssituaties op school en daarbuiten, dat is waar we momenteel op mikken.

Bij die buitenschoolse bewegingssituaties denken we al snel aan de georganiseerde sport. Maar laten we ons goed realiseren dat voor heel veel jongeren het niet-georganiseerde of het anders georganiseerde bewegen minstens zo aantrekkelijk is. We doen er hoe dan ook goed aan ons te oriënteren aan en ook samen te werken met buitenschoolse aanbieders van sport en bewegen. Het is wel zaak dat we ons daarbij niet laten meeslepen door wat anderen belangrijk vinden. We moeten ons laten leiden door waar wij zelf als vakprofessionals voor staan. Ten overvloedige nog een keer wat dat mij betreft is. Het gaat er naar mijn overtuiging ook in het leergebied bewegen & sport om, de

leerlingen meer bekwaam te maken voor deelname aan bewegingssituaties, voor deelname aan bewegingscultuur. Voor zelfstandige, verantwoorde, perspectiefrijke en blijvende deelname, om precies te zijn. De toerusting is verzekerd, maar de ontplooiing dus ook.

We doen dat omdat die bewegingscultuur een dusdanig essentieel deel van

CARO VAN DIJK

Aandacht voor de voordracht

de maatschappelijke realiteit is, dat het aangewezen is om de jeugd er wegwijs in te maken. En omdat deelname aan bewegingscultuur voor heel velen aanmerkelijk bijdraagt aan de kwaliteit van leven. Welke hun motieven ook mogen zijn. Laat ik me, als het daarom gaat, eens een keer bij Klaas Rijdsdorp aansluiten, in de jaren zeventig bijzonder hoogleraar in de wetenschap van de lichamelijke opvoeding. Die zei het al toen de sport nog overzichtelijk en nog een 'jongmenselijke activiteit' was: 'De belangrijkste reden, welke mensen er toe beweegt aan sport te doen, ligt in het feit, dat zij er aardigheid in hebben'.

Dat ze er aardigheid in hebben en houden, daar moeten en kunnen juist wij, leraren bewegen & sport, heel veel aan doen!

Bronnen

Bax, H. (2010). Beroepsprofiel leraar 'bewegen & sport' anno 2010. *Lichamelijke Opvoeding*, 98 (6), 6-12.

Commissie Sport en Lichamelijke Opvoeding (1986). *Naar een geïntegreerd beleid voor lichamelijke opvoeding en sport*.

Rijswijk: WVC.

Crum, B.J. (1978). *Aan sport georiënteerd bewegingsonderwijs – in het spanningsveld van aanpassing en kritiek*. Haarlem: De Vrieseborch.

Crum, B.J. (1992). Over de versporting van de samenleving. Reflecties over bewegingsculturele ontwikkelingen met het oog op sportbeleid. Haarlem: De Vrieseborch.

Heer, W. de jr. (1962). School en sport. In: Bakker, M.C. e.a. (red.). *Honderd jaar Lichamelijke Opvoeding 1862-1962. Gedenkboek*. Utrecht: Vereniging van Leraren en Onderwijzers in de Lichamelijke Opvoeding in Nederland.

Kramer, L.D.E.J. (1962). De verhouding van de leraar lichamelijke opvoeding tot de sport. In: Bakker, M.C. e.a. (red.). *Honderd jaar Lichamelijke Opvoeding 1862-1962. Gedenkboek*. Utrecht: Vereniging van Leraren en Onderwijzers in de Lichamelijke Opvoeding in Nederland.

Stegeman, H. (2007). *Effecten aan sport en bewegen op*

school. Een literatuuronderzoek naar de relatie van fysieke activiteit met de cognitieve, affectieve en sociale ontwikkeling.

's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut. Stegeman, H. (2008). *Bewegingsonderwijs op waarde geschat*. Afscheidsrede. Zwolle: Christelijke Hogeschool Windesheim.

Stokvis, R. De school en de ontwikkeling van de sport- en spelbeweging in Nederland, in: D'hoker, M. & Tollenaar, J. (eds.) (1995). *Het vergeten lichaam: geschiedenis van de lichamelijke opvoeding in België en Nederland*. Leuven: Garant.

Correspondentie:

harrystegeman@casema.nl

Aanvulling op het BSM-artikel van LO 5

In het artikel 'Bewegen, sport en maatschappij, een prachtvak' van Hilde Bax en Guus Klein Lankhorst in *Lichamelijke Opvoeding* 5 stond iets geschreven over een BSM-poster. Deze poster BSM is gratis aan te vragen bij het bureau via mail (info@kvlo.nl) of telefonisch (030 692 0847).

Op de in het artikel opgenomen literatuurlijst hebben we de volgende aanvullingen:

Anthoni e.a., 'BSM toetsvoorbeelden'. SLO Enschede 2010

Boon, K., e.a., *Bewegen, sport en maatschappij*. Albert Sickler bv Eindhoven 2008

Brouwer, B., e.a., 'Handreiking schoolexamen bewegen, sport en maatschappij havo/vwo'. SLO Enschede 2007

Swinkels, E., 'Reader Bewegen, sport en maatschappij'. SLO Enschede 2008

ADVERTENTE

De grote gratis!

catalogus

Meer dan **350** pagina's !

- Exclusieve producten uitsluitend bij **SPORT-THIEME**
- Meer dan 10.000 artikelen
- 3 maanden recht op teruggave
- Lage verzendkosten
- Minstens 3 jaar garantie

Nu bestellen: 0297-807877

SPORT-THIEME

Schoolsport · Sport in verenigingen · Fitness · Therapie

Sport-Thieme bv · 3641 RP Mijdrecht · www.sport-thieme.nl

Telefoon: 0297-807877 · Fax: 0297-807878 · info@sport-thieme.nl

(KV)LO nieuwsberichten

- **Inschrijving themastudiedag 'bruggen slaan' (29 september) is geopend** voor werkers in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs en voor combinatiefunctionarissen, beleidsmedewerkers en andere professionals in en rondom de sport. Het thema is sport - bewegen - gezondheid - onderwijs. Schrijf je nu in!
- **Tweede Kamer laat lerarensalarissen toch niet stijgen!** (2010-07-06) Bron: Prima online. De lerarensalarissen blijven toch bevroren, zoals het kabinet eerder had voorgesteld. De PvdA diende een motie in, om de salarissen iets te laten stijgen. Deze heeft het niet gehaald in de Tweede Kamer. De motie werd ingediend door oud-minister van Onderwijs, Ronald Plasterk.
- **Scholen stimuleren vmbo-leerlingen om te gaan sporten** (2010-07-01) Bron: SportKnowHow. Om de vmbo-scholen een handje te helpen, bieden het NISB en de KVLO een uitgebreid interventieaanbod waarmee docenten én leerlingen aan de slag kunnen. Doel van het project 'Vmbo in beweging' is om op de tachtig deelnemende scholen tien procent meer jongeren de beweegnorm te laten halen.
- **Cees Klaassen nieuwe directeur KVLO** (2010-07-01) Cees Klaassen is de nieuwe directeur van de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding. Hij heeft zijn sporen op diverse terreinen in de wereld van de lichamelijk opvoeding, sport en onderwijs verdiend. Hij werkte onder andere als scherm-leraar en als directeur van de ALO in Zwolle.

3+2 actienieuws

- Uitslag Stelling van de dag: Meer gymlessen op basisscholen.
- Kiezen voor het Olympisch Plan betekent nú investeren in meer en goed bewegingsonderwijs.
- Kinderen minder fit dan 30 jaar geleden.
- Veelgestelde vragen over 3+2.
- **3+2 in de media** In dit radio-interview geeft Wilbert Lamers van het Rijk van Nijmegen uitleg aan Omroep Gelderland over onze campagne 3+2.
- **Betug je steun door je naam op petitie.nl achter te laten en/of een actiepolo te bestellen.**

KVLO kalender

- 27 aug. Scholentriathlon Almere
- Vanaf 7 sept. MRT-cursus (HanzeConnect) (24)

- 15 sept. Bijscholingsdag golf op Papendal (3)
- 24 sept. +1 okt. tweedaagse basiscursus Levensreddend handelen (12)

Tenslotte

De laatste nieuwsberichten en meest recent bijgewerkte kalender zijn te vinden op www.kvlo.nl

Leden en, nu ook, niet-leden kunnen lid worden van de *digitale nieuwsbrief* (en nog regelmatig een update krijgen) via de nieuwsbrief-link onderaan de homepage!

Op kvloweb.nl zijn de links en mailadressen uit dit blad aanklikbaar! Hier kun je ook extra artikelen vinden (topic en non-topic) en illustrerende films en dergelijke.

Meedoen met het stappenplan om registerdocent te worden? Ga naar kvloregistratie.nl

Inloginformatie (voor leden) is te vinden op het adresbriefje in de omslagfolie van dit blad!

Correspondentie:

webredactie@kvlo.nl

ADVERTENTE

Groepsreizen voor scholen en bedrijven

Maatwerk
www.grevink.nl

Klik op "aktie" voor de nieuwste aanbiedingen.
Verstuur uw offerteaanvraag via de homepage

in wintersport

Voor een offerte of brochure bel:
Tel: 0341-460180
Fax: 0341-431888
Email info@grevink.nl

GREVINK reizen
wintersportreizen voor groepen!

MOUNTAIN NETWORK

BOUW, ONDERHOUD EN KEURINGEN VAN KLIMWANDEN

e: products@mountain-network.eu / t: +31 (0)88 123 68 22

WWW.MOUNTAIN-NETWORK.EU/PRODUCTS

VMBO in Beweging

Vanaf 1 februari ben ik als 'Sport- en beweegcoördinator' actief op locatie Branderberg van het Charlemagne College in Landgraaf. Deze vmbo-locatie heeft ongeveer 600 leerlingen.

Naast mijn uren LO ben ik voor 160 uur inzetbaar om de inactieve leerlingen van onze school weer aan het bewegen te krijgen en de extra activiteiten te verankeren in de schoolorganisatie. Dat dit nodig is blijkt ook bij ons uit de testgegevens. Reeds twee jaar testen we alle leerlingen volgens het LVS van Wim van Gelder jr. en Hans Stroes.

Van de leerlingen van de brugklas heeft 34% een achterstand van meer dan één jaar en 24% van meer dan twee jaar in de motorische ontwikkeling. Van alle

leerlingen kan 39,4% gezien worden als norm actief. Dit wil zeggen dat ze gedurende zeven dagen per week gedurende 60 minuten matig intensief bewegen en/of op tenminste drie dagen per week gedurende tenminste 20 minuten zwaar intensief bewegen. Tevens heeft 34% van de brugklassers een te hoge BMI en heeft 30% een slecht uithoudingsvermogen.

Terugkoppeling van deze gegevens naar basisscholen en gemeente heeft nog niet tot directe resultaten geleid. Ook contacten met de ouders laten zien dat ze deze uitkomsten niet altijd als een probleem zien. In twee regiobijeenkomsten onder leiding van regiocoach Merlin te Wilt hebben we ons onder andere bezig gehouden met de kenmerken van de doelgroep, het plan van aanpak en vooral veel informatie uitgewisseld. De uitkomsten van de factsheets van de verschillende scholen werden vergeleken.

Plan van aanpak

Op 31 mei moet een concept van het plan van aanpak voor onze school gereed zijn en de bedoeling is dat we na de vakantie starten met de activiteiten. Een aantal keuzes is al gemaakt.

- Inactieve leerlingen traceren. Inventarisatie oorzaken van het niet actief zijn. Vaststellen welke beweegactiviteiten het beste aanslaan bij de doelgroep.
- Drempel om te gaan sporten en bewegen kleiner maken door op school activiteiten aan te bieden samen met sportverenigingen (schoolsportvereniging).

- Fysieke omgeving schoolrijp maken om gemakkelijker te gaan sporten en bewegen.
- Stimuleren om met de fiets naar school te komen.
- Een sportportfolio voor elke leerling.
- Sportoriëntatie vanaf brugklas.

Willen we leerlingen stimuleren tot een actieve leefstijl dan is een multidisciplinaire aanpak nodig over meerdere leerjaren om verandering van gedrag te realiseren. Dit thema moet continu onder de aandacht gebracht worden. Leerlingen zullen immers andere keuzes moeten maken, hetgeen een langdurig proces is.

Daarbij moeten we niet vergeten dat de problemen veel eerder ontstaan en we op de basisschool reeds moeten ingrijpen.

Dan zouden we nu niet een keuze hoeven te maken uit tientallen projecten die een deel van de gevolgen van het probleem aanpakken.

Het is noodzakelijk dat de huidige versnippering van inspanningen van het rijk, de provincie, de gemeentes, de GGD, de schoolbesturen, de scholen, de sportverenigingen en allerlei andere instanties die de gezondheid van de jeugd willen verbeteren, opgeheven wordt en er een organisatiestructuur ontstaat die de problemen adequaat en bij de basis kan aanpakken.

Paul Beurskens

HANS DUURKOP

Cees Klaassen nieuwe directeur KVLO

Cees Klaassen is de nieuwe directeur van de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding. Cees Klaassen heeft zijn sporen o.a. verdiend op diverse terreinen in de wereld van de lichamelijke opvoeding, sport en onderwijs: hij werkte o.a. als schermleerleraar en als directeur van de Calo in Zwolle (hbo-opleidingen voor LO, Sportmanagement en Psychomotorische Therapie).

De heer Klaassen is nu nog algemeen directeur van de Scholingsboulevard in Enschede, een uniek samenwerkingsverband van twee vmbo-scholen en het roc. In die functie heeft hij ruime ervaring opgedaan met onderwijsvernieuwing en veranderprocessen in een complex politiek-bestuurlijk krachtenveld. Daarnaast heeft hij ruime bestuurlijke ervaring bij belangenorganisaties. Deze kennis en

ervaring wil hij bij de KVLO graag aanwenden voor zijn 'eigen' oorspronkelijke vakgebied.

Hij zal bij de KVLO het veranderingsproces dat in gang is gezet vorm en inhoud gaan geven. Hierbij zal hij nauw samenwerken met de net aangetreden nieuwe voorzitter, Jan Rijpstra. "Wij hebben er alle vertrouwen in dat Cees Klaassen dit proces goed kan begeleiden, gezien zijn ervaring en wat hij in het verleden tot stand heeft gebracht."

Voor het overzicht van scholingen en andere evenementen zie de kalender op de pagina van de webredacteur.

Scholingen in het najaar 2010!

Scholingsdag golf NGF/KVLO (3)

Op 15 september organiseert de NGF in samenwerking met de KVLO opnieuw een bijscholingsdag voor oud-cursisten én een kennismakingsdag voor KVLO-leden die nog nooit de applicatiecursus golf hebben gedaan. Daarnaast nemen alle deelnemers aan deze dag automatisch deel aan de KVLO-NGF Golftrophy.

De thema's voor de bijscholingsdag zijn: theorie, eigen vaardigheid met de link naar het onderwijs en een informatieve workshop. Elke deelnemer aan de bijscholings-

teiten van het Platform sport, bewegen en onderwijs, het Olympisch Vuur en het Convenant Gezond Gewicht. Het programma wordt zeer gevarieerd met vooraanstaande sprekers, een gemengde lunch- en sportmarkt en sportclinics bij wijze van personeelssport. De workshops zijn er in soorten en maten. Een paar voorbeelden: 'de toekomst van LO', 'sportaanbod voor het onderwijs', 'de gezonde schoolkantine', 'gym's' cool, een digitale tool voor de vaksectie LO', 'effectiviteit interventies', 'JOGG in Zwolle' en natuurlijk de 'campagne 3+2'.

ken en te behandelen. Hierdoor kunnen mensenlevens worden gered, invaliditeit beperkt en de samenwerking met de professionele hulpverlening verbeterd. Nadere informatie en aanmelden via de KVLO-site of corry.dijkstra@kvlo.nl

Scholingen van afdelingen en opleidingsorganisaties

Op de webkalender staan veel interessante scholingen en evenementen. De afdeling Leiden organiseert op woensdag 29 september voor de tweede keer een studieavond trendsporten en de afdeling Zeeland heeft op 1 oktober haar jaarlijkse studiedag. Ook starten er in september weer MRT-opleidingen. Zie de webkalender voor aankondigingen en informatie over scholingen en word lid van de bijna wekelijkse nieuwsbrief!

De puntenwaardering voor de KVLO-Registratie staat bij de studiedagen op deze scholingspagina's tussen haakjes vermeld

dag krijgt cursusmateriaal. De deelnemers aan de kennismakingsdag krijgen een informatiepakket van de applicatiecursus schoolgolf.

Na de lunch nemen deelnemers met een GVB en/of Handicap deel aan de wedstrijd op de Edese golfbaan. De beginnende golfers spelen hun wedstrijd op de Pitch en Putt baan van Papendal. Beide wedstrijden zullen gespeeld worden in de wedstrijdvorm Texas Scramble. Na afloop staat er een drankje klaar en is de prijsuitreiking. Inschrijven voor de Landelijke Scholingsdag Golf en de bijbehorende KVLO-NGF golfwedstrijden kan via kvloscholing.nl.

Themastudiedag 'bruggen slaan' voor alle onderwijstypen (6)

Op woensdag 29 september vindt op het Deltion College in Zwolle de tweejaarlijkse studiedag over een actueel thema met betrekking tot het vakgebied plaats. Het thema is in deze tweede editie 'sport - bewegen - gezondheid - onderwijs', samengevat in de titel *bruggen slaan*.

De studiedag wordt georganiseerd door KVLO, MBO Raad, NISB, NOC*NSF en SLO in overleg met het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs. De studiedag wordt opgebouwd rond drie pijlers: de activi-

Het is echt een dagvullend programma. Zie voor uitgebreide informatie en het inschrijfformulier www.kvloscholing.nl. Vol = vol

Basiscursus EHBSO voor docenten LO (12)

Op de vrijdagden 24 september en 1 oktober 2010 is er opnieuw een *tweedaagse basiscursus 'Levensreddend Handelen'* in Zeist van 13.00-20.00 uur. De scholing is gericht op het werkteerterrein van de docent LO waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijdsgroep van de leerlingen. De cursisten leren een systematiek te gebruiken zoals die ook door professionele hulpverleners wordt toegepast om acuut levensbedreigende situaties te onderzoeken.

Studiedag BO in Tilburg (6)

Op woensdag 24 november vindt de studiedag voor het BO plaats op de Fontys Sporthogeschool in Tilburg. Het thema is: 'Eerst zien, dan geloven'.

Studiedag Praktijkonderwijs (6)

De studiedag praktijkonderwijs is dit jaar op 1 december en vindt plaats bij De Baander, school voor praktijkonderwijs, te Amersfoort. Het thema luidt 'Bewegen is beïnvloeden?!'

Correspondentie:

astrid.vanderlinden@kvlo.nl

Uitgebreide informatie over alle scholingen/ evenementen? Zie de kalender op www.kvlo.nl
Inschrijving of een verwijzing daarvoor via www.kvloscholing.nl en ook via de kalender op www.kvlo.nl

CEES KLAASSEN NIEUWE DIRECTEUR

KVLO Met veel genoegen kan ik je melden dat Cees Klaassen op 1 september mij als directeur KVLO opvolgt. In het kader van de bestuurlijke vernieuwing verdwijnt de functie van een gekozen secretaris annex directeur. Cees is bekend met de wereld van de lichamelijke opvoeding, sport en onderwijs. Tot 2007 werkte hij als directeur van de Calo in Zwolle. Daarna was hij algemeen directeur van de Scholingsboulevard in Enschede, een samenwerkingsverband van twee vmbo-scholen en het roc. Met zijn ruime ervaring in onderwijsvernieuwing en complexe veranderprocessen gaat hij de verdere professionalisering van de KVLO vorm geven. Ik ga richting pensioen wat minder uren werken en heb er zin in me weer meer met inhoud bezig te houden.

INSCHRIJVING SLO

VELDAANVRAGEN 2011 Inschrijven voor de veldaanvragen 2011 is nog mogelijk. Veldaanvragen zijn bedoeld om scholen, vakverenigingen en overige bij het onderwijs betrokken organisaties te ondersteunen bij hun leerplanvraagstukken. De SLO krijgt hiervoor subsidie van OCW. Tot 15 september kunnen veldaanvragen in de zogenaamde expeditiezone worden ingediend. Dit zijn vastgestelde projecten die per onderwijssector inspelen op actuele ontwikkelingen op leerplankundig gebied. Tot 1 oktober kunnen ook eigen voorstellen worden ingediend in de vrije zone. Deze worden vervolgens door een onafhankelijke jury beoordeeld aan de hand van een aantal criteria. Voor een overzicht van de projecten zie: www.slo.nl. De KVLO dient per onderwijssector veldaanvragen in. U kunt hierover desgewenst contact opnemen met de afdeling onderwijskundige zaken.

PROMOTIEBEURS VOOR LERAREN

Talentvolle leraren krijgen vanaf volgend jaar de mogelijkheid om te promoveren. Dit is één van de maatregelen uit het Actieplan Leraren met als doel de excellentie van docenten te bevorderen. De investeringen lopen in vier jaar tijd op tot 1,5 miljoen euro. Jaarlijks kunnen tien bevoegde leraren uit het PO, SO, VO, mbo en hbo aan een universiteit onderzoek verrichten in een vakgebied met een onderwerp naar keuze. Leraren die hiervoor in aanmerking willen komen moeten een promotor zoeken en een onderzoeksplan indienen bij de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk onderzoek (NWO), die de beste voorstellen selecteert. Leraren worden vier jaar lang twee dagen per week vrijgesteld om promotieonderzoek te doen mét behoud van salaris. De werkgever ontvangt subsidie om de leraar te kunnen vervangen.

SCREENING SPORTERS OP HARTAANDOENINGEN WEINIG ZINVOL

Het screenen van sporters met een hartfilmpje, ter voorkoming van een plotselinge hartstilstand, lijkt weinig zinvol. Dit is gebleken uit het promotieonderzoek van arts-onderzoeker Margriet de Beus. Het onderzoek leidt tot veel vals positieve uitkomsten, wat veel onrust veroorzaakt. Bovendien geeft een normaal hartfilmpje geen garantie voor het niet krijgen van een hartaandoening in de toekomst. Het onderzoek laat zien dat vermoeidheid en griepachtige klachten sterke risicofactoren zijn voor plotselinge hartproblemen. Sporters worden geadviseerd hun trainingsschema daarop aan te passen. Ook laat het promotieonderzoek zien dat de overlevingskansen van patiënten die getroffen worden door een hartstilstand tijdens lichamelijke activiteit beter is dan bij een hartstilstand die niet gerelateerd is aan lichamelijke activiteit. Zie www.sportgeneeskunde.com.

GEMEENTEN BEZUINIGEN OP SPORT

Uit een analyse van 107 collegeprogramma's blijkt veel aandacht voor sport. Vooral de instrumentele waarde van sport - het bevorderen van gezondheid, leefbaarheid of sociale cohesie - wordt genoemd. De verbinding tussen sport en onderwijs lijkt in de meeste gemeenten een vanzelfsprekendheid te worden. Er is aandacht voor een beter accommodatiegebruik, een rechtvaardig subsidie- en tarievenstelsel, voor sterke en maatschappelijk betrokken sportverenigingen en voor

het bevorderen van sportdeelname. Inmiddels blijkt echter uit een recessiepeiling dat 28% van de gemeenten al heeft bezuinigd op sport. Daarnaast verwacht 50% dat dit nog gaat gebeuren; subsidies zullen dan inkrimpen en/of tarieven verhoogd worden. 34% verwacht problemen met de financiering van combinatiefunctionarissen. 32% denkt een groter beroep te moeten doen op cofinanciering vanuit onderwijs en cultuur. Gemeenten zijn strijdbaar en hebben hoge ambities maar de vraag is of de verwachtingen met minder middelen reëel zijn en de zo noodzakelijke continuïteit niet onder druk komt te staan. De onderzoeken zijn uitgevoerd door het Mulierinstituut in opdracht van de VSG.

Zie www.mulierinstituut.nl

REGISTRATIE KORT

BEROEPSONDERWIJS Vanaf 1 juli gelden er nieuwe Europese btw-richtlijnen voor onderwijsinstellingen en (zelfstandige) aanbieders van scholing. cursussen en workshops op studiedagen vallen ook onder scholing. De richtlijn bepaalt dat niet door de overheid bekostigd beroepsonderwijs met BTW belast is, tenzij het wordt gegeven door een instelling of aanbieder die erkend is. De opname in het register gebeurt op basis van een audit dan wel een vrijstelling. De KVLO heeft een audit aangevraagd. ZZP-ers kunnen zich ook laten registreren en daardoor onbelast (dus goedkoper) scholing aanbieden. Een officiële PO, VO, mbo lesbevoegdheid verleent vrijstelling. Inschrijving bij het Centrum Registratie Kort Beroeps Onderwijs kan nog tot 1 oktober om in 2010 niet met btw belast te worden. Zie www.crbko.nl

VAKBONDSCONTRIBUTIE

VERREKENEN MET HET BRUTOLOON

Voor KVLO-leden die werkzaam zijn in het hbo, mbo (Bve), VO en PO is het op basis van de CAO's voor deze sectoren mogelijk om de betaalde contributie over het jaar 2010 te verrekenen met het bruto inkomen. Het hiervoor benodigde betaalbewijs wordt met LO 8 (verschijningsdatum 24 september) meegezonden. Heeft u nog niet betaald dan dient u dit in ieder geval voor 1 september a.s. te doen.

→ BASISDOCUMENT-REEKS WERKEN AAN BEWEGINGS- ONTWIKKELING VAN KINDEREN

Basisdocument Bewegingsonderwijs

Standaardwerk voor het bewegingsonderwijs op de basisschool, waarin leerlijnen en tussendoelen voor een longitudinale lijn van 4 t/m 12 jaar centraal staan. Uitvoerig worden de methodische/didactische aspecten beschreven van activiteiten binnen de 31 bewegingsthema's die vanuit de leerlijnen zijn onderscheiden. Er is veel aandacht voor leerhulp op maat en reguleringsdoelen bij verschillende leeftijdsgroepen. De cd-rom geeft inzicht in de leerlijnen en tussendoelen met behulp van zo'n kleine 200 filmfragmenten.

ISBN: 978-90-72335-36-4

Prijs: € 52,50 incl. btw

SPORTIEF!

Met dit aantrekkelijke leerlingenboekje kunnen kinderen in de bovenbouw van het basisonderwijs zelfstandig hun vorderingen bijhouden. De tussendoelen zijn toegankelijk beschreven en de talrijke illustraties bieden de leerlingen belangrijke ondersteuning. Door regelmatig gebruik van dit boekje kunnen de betrokkenheid en inzicht in eigen bewegen bij leerlingen vergroot worden.

ISBN: 978-90-72335-29-6

Prijs: € 2,50 incl. btw

BELEVES; leerlingvolgsysteem bewegingsonderwijs

BELEVES is een gebruiksvriendelijk digitaal leerlingvolgsysteem, gebaseerd op de leerlijnen en tussendoelen uit het Basisdocument Bewegingsonderwijs. Door gericht te kijken kan er gestructureerd en planmatig gewerkt worden aan de bewegingsontwikkeling van kinderen. De tussendoelen maken het mogelijk de vorderingen van individuele leerlingen te observeren. Op basis van die observaties kan leerhulp geboden worden en kunnen bewegingsarrangementen aangepast worden.

ISBN: 978-90-72335-40-1

Prijs: € 49,90 incl. btw

DEZE UITGAVEN ZIJN TE BESTELLEN VIA WWW.JANLUITINGFONDS.NL

Jan Luiting Fonds

In samenwerking met Arko Sports Media

huski

reizen

Wintersport, outdoor & zeilkampen

Bent u al op de hoogte?

Wintersportreizen vanaf €199.- p.p.

Zeilkampen vanaf € 159.- p.p.

Outdoorkampen vanaf 139.- p.p.

Kijk op onze website
www.huski.nl
en bezoek één van onze
GRATIS promotiedagen.

